

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME (İKTİSAT) ANABİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

**VARLIK YÖNETİM ŞİRKETLERİNİN KAR
YÖNETİMİ UYGULAMALARINA İLİŞKİN BİR
ANALİZ**

FERDİ DEMİR

2502150555

Tez Danışmanı

Doç.Dr. Duygu ANIL KESKİN

İstanbul, 2021

ÖZ

Varlık yönetim şirketleri finansal kuruluşların en başta bankalar olmak üzere sorunlu varlıklarını devralarak, bu sorunlu varlıklardan doğabilecek riskleri üstlenmek ve bu sorunlu varlıkları tahsil ve tasfiye etmek suretiyle çözümlemeye çalışan işletmelerdir.

Genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri, muhasebe standartları ve muhasebe politikaları çerçevesinde sağlanan esnekliklerin belli amaçlara ulaşmak için kullanıldıkları ve bu şekilde finansal tablo kullanıcılarının yanlış yönlendirilmesi durumu kar yönetimi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kar yönetimine ilişkin literatürde yapılan çalışmalar incelendiğinde özellikle finansal kesimde ihtiyari tahakkuklarının belirlenmesi ve finansal tabloların hazırlanması sürecinde belli ölçülerde karar verme yetkilerinin bulunması nedeniyle işletmelerin özel karşılıklar hesabı aracılığıyla kar yönetimi uygulamalarını gerçekleştirdikleri görülmektedir.

Bu çerçevede işletmeler kar tutarı beklentilerin üzerinde olduğu zamanlarda içinde bulunulan cari döneme ait kar tutarını özel karşılıklar tutarını artırmak suretiyle azaltmak, kar tutarı beklentilerin altında olduğu zamanlarda ise ayrılan özel karşılık tutarını azaltmak suretiyle cari dönem kar rakamını artırmak için girişimlerde bulunabilmektedir.

Kar yönetiminde sağlanan kar bazen olduğundan daha yüksek bazen de olduğundan daha düşük gösterilmek suretiyle finansal tablolarda sunulmakta ve karın kalitesini etkilemektedir.

Finansal sistemdeki önemi hızla artan varlık yönetim şirketlerinin faaliyetlerinin işletme çevresi ve ekonomideki diğer aktörlerle iletişimi doğal olarak finansal tablolar aracılığı ile olmaktadır. Varlık yönetim şirketlerinin faaliyet sonuçları finansal tablolar aracılığıyla değerlendirilmekte ve bu bilgilere göre yatırımcılar kararlarını vermektedir. Bu nedenle finansal tablolarda yer alan bilgilerin doğruluğu ve güvenilirliği son derece önemlidir.

Bu tez çalışmasında ülkemizde faaliyet gösteren varlık yönetim şirketlerinin kar yönetimi uygulamaları modeller oluşturularak tahmin edilmeye çalışılmış ve çalışma kapsamında varlık yönetim şirketlerinin özel karşılıklar hesabı aracılığıyla kar yönetimi uygulamaları belirlenirken yine bu süreçte özel karşılıklar hesabı ile etkileşimde olabilecek diğer değişkenler ve makroekonomik faktörlerden bazı değişkenler de çalışmaya dahil edilmek suretiyle ortaya çıkan sonuçlar yorumlanmaya çalışılmıştır.

ABSTRACT

Asset management companies are businesses that take over the problematic assets of financial institutions, especially banks, undertake the risks that may arise from these problematic assets, and try to resolve these problematic assets by collecting and liquidating them.

Profit management is the situation where the flexibility provided within the framework of generally accepted accounting principles, accounting standards and accounting policies are used to achieve certain purposes and thus mislead the users of the financial statements.

When the studies in the literature on profit management are examined, it is seen that businesses implement profit management practices through the special provisions account, especially in the financial sector, due to the determination of discretionary accruals and the fact that they have a certain amount of decision-making authority during the preparation of financial statements.

In this context, enterprises can take initiatives to increase the current period profit figure by decreasing the amount of profit for the current period by increasing the amount of special provisions when the profit amount is above the expectations, and by reducing the amount of special provisions set when the amount of profit is below the expectations.

Profit obtained in profit management is presented in the financial statements by showing it sometimes higher and sometimes lower than it is, and affects the quality of the profit. The communication of the activities of asset management companies, whose importance in the financial system is rapidly increasing, with the business environment and other actors in the economy is naturally through financial statements. The operating results of asset management companies are evaluated through financial statements and investors make their decisions based on this information. For this reason, the accuracy and reliability of the information contained in the financial statements is extremely important.

In this thesis, the profit management practices of the asset management companies operating in our country were tried to be estimated by creating models, and within the scope of the study, the profit management practices of the asset management companies through the special provisions account were determined, while other variables that could interact with the

special provisions account in this process and some variables from macroeconomic factors were also included in the study. The results were tried to be interpreted.

Keywords: Asset Management Companies, Troubled Assets, Profit Management, Financial Statements, Special Provisions Account.

ÖNSÖZ

Tez çalışmasının tüm aşamalarında, benden desteğini esirgemeyen, bilgi ve tecrübeleriyle sürekli yönlendiren, sabır ve hoşgörüsü ile her zaman yanımda olan danışman hocam Doç. Dr. Duygu Anıl KESKİN'e, çalışmanın özellikle model oluşturma kısmında benden değerli vaktini ve yardımlarını esirgemeyen Prof. Dr. Ferda YERDELEN TATOĞLU hocama, tez çalışması boyunca çalışmama önemli katkılar sunan değerli arkadaşım Umut AKOVALI, Serdar TEKİN ve Cemal KARAMUSTAFA'ya ve yine bu zorlu süreçte sevgi, sabır ve hoşgörüsüyle bana her zaman destek olan sevgili eşim Fatma DEMİR'e teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	II
ABSTRACT.....	IV
ÖNSÖZ.....	VI
İÇİNDEKİLER.....	VII
TABLolar LİSTESİ.....	XI
GRAFİKLER LİSTESİ.....	XIII
KISALTMALAR.....	XIV
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM VARLIK YÖNETİM ŞİRKETLERİ

1.1 Varlık Yönetim Şirketlerinin Tanımı.....	11
1.2 Varlık Yönetim Şirketlerinin Ortaya Çıkış Süreci.....	12
1.3 Varlık Yönetimi Şirketlerinin Türleri.....	13
1.3.1 Merkezi Varlık Yönetim Şirketleri.....	15
1.3.1.1 Sorunlu Varlıkların Tasfiyesini Kısa Sürede Gerçekleştirmeyi Amaçlayan Merkezi Varlık Yönetim Şirketleri.....	18
1.3.1.2 Sorunlu Varlıkların Tasfiyesini Uzun Sürede Gerçekleştirmeyi Amaçlayan Merkezi Varlık Yönetim Şirketleri.....	18
1.3.2 Merkezi Olmayan Varlık Yönetim Şirketleri.....	19
1.3.2.1 Bankanın Sahip Olduğu Merkezi Olmayan Varlık Yönetim Şirketleri.....	19
1.3.2.2 Tahsilatçı Banka Şeklindeki Merkezi Olmayan Varlık Yönetim Şirketleri.....	20
1.3.2.3 Yeniden Yapılandırma ve Tasfiye İşlemlerini Birlikte Yürüten Merkezi Olmayan Varlık Yönetim Şirketleri	20
1.4 Varlık Yönetimi Şirketlerinin Etkin ve Verimli Çalışmasını Sağlayan Faktörler.....	21
1.4.1 İçsel Faktörler.....	21
1.4.2 Dışsal Faktörler.....	21
1.5 Varlık Yönetim Şirketlerinin Görevleri.....	22
1.6 Varlık Yönetim Şirketlerinin Sahip Olması Gereken Özellikler.....	22
1.7 Türkiye’de Varlık Yönetim Şirketlerinin Gelişim Süreci.....	23
1.7.1 Varlık Yönetim Şirketlerine Yönelik Yasal Düzenlemeler.....	23

1.7.2 Varlık Yönetim Şirketlerinin Kuruluşu ve Faaliyet Alanları.....	25
1.7.3 Varlık Yönetim Şirketlerinde Özellikli Muhasebe İşlemleri.....	27
1.7.3.1 Alacak Portföyünün Muhasebeleştirilmesi Süreci.....	29
1.7.3.1.1 Tasfiye Olunacak Alacaklar yada Tahsili Sınırlı Kredi ve Diğer Alacaklar..	31
1.7.3.1.2 Tasfiye Olunacak Alacaklardan Alınan Faizler.....	31
1.7.3.1.3 Alacak Portföyünün Tahsili Sürecinde Yapılan Giderler.....	32
1.7.3.2 Varlık Yönetim Şirketlerinde Karşılık Ayırma Süreci.....	33
1.7.3.2.1 Beklenen Zarar Karşılığı.....	34
1.7.3.2.2 Varlık Yönetim Şirketlerinde Karşılık Ayırma İşlemleri.....	36
1.7.4 Varlık Yönetim Şirketlerinin Kamu ve Bağımsız Denetim Süreçleri.....	38
1.7.5 Varlık Yönetim Şirketlerinin Gelişimi.....	41
1.7.6 Varlık Yönetim Şirketlerine İlişkin Politika Önerileri.....	42
1.7.6.1 Faaliyet Alanlarına Yönelik Öneriler.....	43
1.7.6.1.1 Muafiyet ve İstisna Kavramı.....	43
1.7.6.1.2 İhale Şartlarının Düzenlenmesi	45
1.7.6.1.3 Reel Sektör Alacaklarının Devralınması	46
1.7.6.2 Muhasebe ve Denetim Süreçlerine Yönelik Öneriler.....	46
1.7.6.2.1 Muhasebe Hesaplarına İlişkin Öneriler.....	47
1.7.6.2.2 Karşılık Ayırma İşlemlerine İlişkin Öneriler	48
1.7.6.2.3 Denetim Süreçlerine İlişkin Öneriler.....	48
1.8 Varlık Yönetim Şirketlerine İlişkin Ülke Uygulamaları.....	49
1.8.1 ABD Uygulaması.....	49
1.8.2 Güney Kore Uygulaması.....	50
1.8.3 Meksika Uygulaması.....	50
1.8.4 İsveç Uygulaması.....	51

İKİNCİ BÖLÜM

KAR YÖNETİMİ KAVRAMI, YÖNTEMLERİ VE BELİRLENMESİ

2.1 Kar Yönetimi Kavramı.....	51
2.2 Kar Yönetimine Neden Olan Faktörler.....	55
2.2.1 Sermaye Piyasası ile İlgili Faktörler.....	57
2.2.2 Sözleşme Koşullarına İlişkin Faktörler.....	58

2.2.3 Kural Koyuculara İlişkin Faktörler.....	59
2.3 Kar Yönetimine İlişkin Yöntemler.....	59
2.3.1 Kurabiye Kavanozu Rezervi Yöntemi.....	60
2.3.2 Temizlik Yöntemi.....	60
2.3.3 Bahis Yöntemi.....	60
2.3.4 Gemiye Batırma Yöntemi.....	61
2.3.5 Türev Araçların Kullanılması Yöntemi.....	61
2.3.6 İşletmenin Borç Senetlerinin Vadesi Gelmeden İtfa Edilmesi Yöntemi.....	61
2.3.7 Faaliyet Karının Tanımlanması Yöntemi.....	61
2.3.8 Duran Varlıkların Alım Satımı Yöntemi.....	62
2.3.9 Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkelerinin Kullanılması Yöntemi.....	65
2.3.10 Problem Çocuğu Dışarı Atma Yöntemi.....	66
2.3.11 Yatırım Portföyü Kabartma Teknikleri.....	67
2.4 Kar Yönetimine İlişkin Muhasebe Yöntemleri.....	68
2.4.1 Gelir Hesaplarının Muhasebeleştirilmesine İlişkin Kar Yönetimi.....	69
2.4.1.1 Gelirlerin Tahakkukuna İlişkin Muhasebe İşlemleri.....	69
2.4.1.2 Konsinye Satış İşlemlerine Yönelik Muhasebe İşlemleri.....	70
2.4.1.3 Gelir Sağlayıcı Faaliyetlere Yönelik Muhasebe İşlemleri.....	70
2.4.2 Gider Hesaplarının Muhasebeleştirilmesine İlişkin Muhasebe İşlemleri.....	71
2.4.2.1 Kuruluş ve Örgütlenme Giderlerine İlişkin Muhasebe İşlemleri	71
2.4.2.2 Borçlanma Maliyetlerine İlişkin Muhasebe İşlemleri.....	71
2.4.2.3 Amortisman Uygulamalarına İlişkin Muhasebe İşlemleri.....	72
2.4.2.4 Karşılık ve Yükümlülüklere İlişkin Muhasebe İşlemleri.....	74
2.4.2.5 Reeskont Hesaplarına İlişkin Muhasebe İşlemleri.....	76
2.4.2.6 Stok Hesaplarına İlişkin Muhasebe İşlemleri.....	75
2.4.2.7 Örtülü Sermaye Transferine İlişkin Muhasebe İşlemleri.....	80
2.6 Kar Yönetimi Yöntemlerinin Belirlenmesi.....	81
2.7 Kar Yönetimi Uygulamalarının Etkileri.....	83
2.7.1 Kar Yönetimi Uygulamalarının Genel Olarak Ekonomiye Etkileri.....	83
2.7.2 Kar Yönetimi Uygulamalarının İşletme ve Çevresi Üzerine Etkileri.....	84
2.8 Kar Yönetimi Uygulamalarının Ölçülmesi.....	85
2.8.1 Kar Yönetimi Uygulamalarının Ölçülmesinde Toplam Tahakkukları Kullanan	85
Modeller	
2.8.1.1 Healy Modeli.....	87

2.8.1.2 Beneish Modeli.....	90
2.8.1.3 Jones Modeli.....	91
2.8.1.4 Düzeltilmiş Jones Modeli.....	92
2.8.1.5 İleriye Bakış Modeli.....	92
2.8.1.6 Kang ve Sivaramakrishnan'ın Bileşenler Modeli.....	93
2.8.1.7 Marjin Modeli.....	93
2.8.1.8 Performansın Ölçülmesine Yönelik Modeller.....	94
2.8.1.9 De Angelo Modeli.....	94
2.8.1.10 Endüstri Modeli.....	95
2.8.2 Kar Yönetimi Uygulamalarının Ölçümünde Spesifik Tahakkukları Kullanan Modeller.....	96
2.8.3 Kar Yönetiminin Uygulamalarının Ölçümünde Sıklık Dağılımı Yaklaşımını Kullanan Modeller.....	96

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

VARLIK YÖNETİM ŞİRKETLERİNİN KAR YÖNETİMİ UYGULAMALARINA İLİŞKİN BİR ANALİZ

3.1 Araştırmanın Konusu.....	98
3.2 Literatür Taraması.....	99
3.2.1. Reel Kesimde Kar Yönetimi Uygulamalarına İlişkin Literatür Taraması.....	99
3.2.2. Finansal Kesimde Kar Yönetimi Uygulamalarına İlişkin Literatür Taraması.....	103
3.3 Kar Yönetimi Uygulamalarının Belirlenmesine Yönelik Finansal Kesimde Kullanılan Modeller	111
3.4 Kar Yönetimi Uygulamalarının Belirlenmesine Yönelik Finansal Kesimde Kullanılan Değişkenler.....	115
3.5 Örneklem ve Değişkenler.....	117
3.6 Kar Yönetimi Uygulamalarının Belirlenmesinde Uygulanacak Yöntem ve Veriler	118
3.7 Varlık Yönetim Şirketlerinde Kar Yönetimi Uygulamalarının Belirlenmesi	121
SONUÇ VE ÖNERİLER	125
KAYNAKÇA.....	144
	150

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1 : Varlık Yönetim Şirketlerine İlişkin Ülke Uygulamaları

Tablo 2 : Varlık Yönetim Şirketlerinin Üstün ve Güçsüz Yönleri

Tablo 3 : Bankalarca Devredilen Sorunlu Varlıklar

Tablo 4 : Duran Varlıklar ve Stokların Muhasebeleştirilme Yöntemleri

Tablo 5 : Amortisman Muhasebeleştirilme Yöntemleri

Tablo 6 : TFRS ve Vergi Mevzuatında Yer Alan Uygulamaların Karşılaştırılması

Tablo 7 : VUK ve TFRS' ye göre Stok Maliyetlerinin İzlenmesi

Tablo 8 : Başlıca Kar Yönetimi Teknikleri

Tablo 9 : Reel Kesimde Kar Yönetimine Faaliyetlerine İlişkin Literatür Çalışması

Tablo 10 : Finansal Kesimde Kar Yönetimine Faaliyetlerine İlişkin Literatür Çalışması

Tablo 11 : Finansal Kesimde Kar Yönetimi Modellerinde Kullanılan Veriler ve Yöntemler

Tablo 12 : Finansal Kesimde Kar Yönetimi Modellerinde Kullanılan Değişkenler

Tablo 13 : Değişkenlere İlişkin Tahminler

Tablo 14 : Model 1 LR, F ve LM Test Sonuçları

Tablo 15 : Model 1 Hausman Spesifikasyon Testi

Tablo 16 : Model 1 Temel Varsayımların Test Sonuçları

Tablo 17: Model 1 Rassal Etkiler Modelinde Hata Terimlerinin Normal Dağılımının D'agostino, Belanger ve D'agostino Testi ile Sınanması

Tablo 18: Model 1 Rassal Etkiler Modelinde Ramsey Reset, Debenedicts ve Giles Reset ve White LM Testleri ile Spesifikasyon Hatasının Sınanması

Tablo 19: Rassal Etkiler Tahmincisi (Robust (Dirençli) Standart Hatalar) Model 1

Tablo 20: Model 2 LR, F ve LM Test Sonuçları

Tablo 21: Model 2 Hausman Spesifikasyon Testi

Tablo 22: Model 2 Temel Varsayımların Test Sonuçları

Tablo 23: Model 1 Rassal Etkiler Modelinde Hata Terimlerinin Normal Dağılımının D'agostino, Belanger ve D'agostino Testi ile Sınanması

Tablo 24: Model 1 Rassal Etkiler Modelinde Ramsey Reset, Debenedicts ve Giles Reset ve White LM Testleri ile Spesifikasyon Hatasının Sınanması

Tablo 25: Rassal Etkiler Tahmincisi (Robust (Dirençli) Standart Hatalar) Model 2

Tablo 26 : Model 3 LR, F ve LM Test Sonuçları

Tablo 27 : Model 3 Hausman Spesifikasyon Testi

Tablo 28 : Model 3 Temel Varsayımların Test Sonuçları

Tablo 29: Model 3 Rassal Etkiler Modelinde Hata Terimlerinin Normal Dağılımının D'agostino, Belanger ve D'agostino Testi ile Sınanması

Tablo 30: Model 3 Rassal Etkiler Modelinde Ramsey Reset, Debenedicts ve Giles Reset ve White LM Testleri ile Spesifikasyon Hatasının Sınanması

Tablo 31: Rassal Etkiler Tahmincisi (Robust (Dirençli) Standart Hatalar) Model 3

Tablo 32: Tahmin Sonuçlarının Özetlenmesi

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1: Takipteki Krediler

Grafik 2 : Kar Yönetimi Ülke Puanları

KISALTMALAR

ABD : Amerika Birleşik Devletleri

BDDK : Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu

FDIC : Federal Deposit Insurance

KAMCO : Korea Asset Management Corporation

KGK: Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu

KDV : Katma Değer Vergisi Kanunu

RTC : Resolution Trust Company

TBB : Türkiye Bankalar Birliği

TCMB : Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

TFRS : Türkiye Finansal Raporlama Standartları

TL : Türk Lirası

TMS : Türkiye Muhasebe Standartları

TMSF : Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu

VÖK: Vergi Öncesi Kar

VUK : Vergi Usul Kanunu

VYŞ : Varlık Yönetim Şirketleri

UFRS: Uluslararası Finansal Raporlama Standartları

GİRİŞ

Günümüzde bir yandan para ve sermaye hareketlerinin serbestleşmesine bir yandan da bilgi teknolojilerindeki gelişmelere bağlı olarak finansal piyasalarda yaşanan gelişmeler ülke ekonomilerini etkilemektedir. Ülkemizde de özellikle 1980'li yıllardan itibaren finansal piyasaların liberilizasyonu ve bilgi teknolojilerinin gelişmeye başlamasıyla birlikte finansal işlemlerin iktisadi sistem içindeki payı artmıştır.

1980'li yılların ikinci yarısından itibaren sermaye hareketlerinin serbestleşmesine bağlı olarak dünya ekonomilerinde görülen finansal krizler ülke gündemlerinin temelini oluşturmaya başlamıştır. Küresel alanda özellikle de gelişmekte olan ülkelerde yaşanan finansal krizler ülke ekonomilerinde ciddi tahribatlar yaşanmasına neden olmuştur. Finansal piyasalarda yaşanan krizler sadece genel ekonomiyi değil ülkelerin politik ve sosyal yapılarını da önemli şekilde etkilemiştir.

Ülkemizde son yıllarda finansal piyasaların liberilizasyonuna bağlı olarak bankacılık kesiminde de önemli gelişmeler yaşanmıştır. Finansal piyasalar içerisinde önemli bir yeri olan bankacılık kesiminin gelişmesi ve reel kesimle doğrudan bir korelasyon içerisinde bulunması bu kesimin daha hassas ve kırılgan bir yapıya sahip olmasına neden olmuştur.

Bankacılık kesiminin yaşamış olduğu Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizleri sonrasında sorunlu varlıkların çözülmesi ve tasfiyesi amacıyla bazı düzenlemeler yapılmıştır ve bu düzenlemelerin başında da varlık yönetim şirketlerinin kurulması gelmektedir. Varlık yönetim şirketlerinden önce bankalar bilançolarında yer alan sorunlu varlıkları kendi bünyelerinde çözmeye çalışmışlar ancak yaşanan ekonomik krizler sonrasında bankacılık kesiminde takipteki kredilerin artmasıyla birlikte mevcut bankacılık sistemi sorunlu varlıkların çözülmesi konusunda yetersiz kalmıştır.

Varlık yönetim şirketlerinin kurulması ile banka bilançolarında yer alan sorunlu varlıkların tahsil ve tasfiyesi ile finansal tablolarının daha doğru ve güvenilir bir yapıya kavuşturulması amaçlanmıştır.

Varlık yönetim şirketleri finansal kuruluşların en başta bankalar olmak üzere sorunlu varlıklarını devralarak, bu sorunlu varlıklardan doğabilecek riskleri üstlenmek ve bu sorunlu varlıkları tahsil ve tasfiye etmek suretiyle çözümlemeye çalışan işletmelerdir. Varlık yönetim şirketleri kuruluşlardan düşük bedelle devraldıkları sorunlu varlıkları borçlu kişi ya da da kurumlardan daha yüksek bir bedelle tahsil etmek suretiyle kar elde etmeye çalışmakta

ve bankaların tahsili gecikmiş ve temerrüde düşmüş alacaklarını finansal tablolarında yer vermeyerek finansal kuruluşların asıl faaliyetlerine yoğunlaşmalarına katkıda bulunmaktadır.

Ülkemizde son yıllarda bankacılık kesimi bilançolarında yer alan sorunlu varlıkların tutarı yaklaşık 134.6 milyar TL'ye yaklaşmış olup bu tutara varlık yönetim şirketlerinin devraldığı sorunlu krediler de ilave edildiği zaman bankaların tahsili gecikmiş alacak tutarının toplamı yaklaşık 185 milyar TL'ye ulaşmış bulunmaktadır. Sorunlu varlıklardaki bu artışa bağlı olarak 2000'li yılların başlarında ortaya çıkmaya başlayan varlık yönetim şirketlerinin sayısı da yıllar itibariyle hızla artmış olup hali hazırda 18'e ulaşmıştır.

Aktif büyüklükleri 4,8 milyar TL'ye ulaşan ve finansal sistemimizdeki payı hızla artan varlık yönetim şirketleri bankalar başta olmak üzere kuruluşlara ait alacak portföylerinin devralınması süreçlerinde banka kredileri kullanmakta, menkul sermaye ihracı gerçekleştirmekte ve takipteki kredilerin tahsil ve tasfiyesini sağlamak ve borçlu tarafla uzlaşma sağlamak amacıyla yeniden yapılandırma ve kredi verme başta olmak üzere borçluya çeşitli imkanlar sağlamaktadır.

Finansal sistemdeki önemi hızla artan varlık yönetim şirketlerinin faaliyetlerinin işletme çevresi ve ekonomideki diğer aktörlerle iletişimi doğal olarak finansal tablolar aracılığı ile olmaktadır. Varlık yönetim şirketlerinin faaliyet sonuçları finansal tablolar aracılığıyla değerlendirilmekte ve bu bilgilere göre yatırımcılar kararlarını vermektedir. Bu nedenle finansal tablolarda yer alan bilgilerin doğruluğu ve güvenilirliği son derece önemlidir.

Varlık yönetim şirketleri tarafından sunulan finansal tabloların işletmenin gerçek finansal durumundan uzaklaşması işletmenin etkileşimde bulunduğu çevresini özellikle yatırımcıların ve işletmeye kredi veren bankaların işletmeden uzaklaşmasına ve işletmenin ihtiyacı olan fonun temin edilememesine sebep olabilmektedir. Söz konusu bu olumsuz durumun yaşanmaması için varlık yönetim şirketleri tarafından hazırlanan ve kamuoyuna sunulan finansal tabloların gerek kalite gerekse karşılaştırılabilirlik düzeylerinin yüksek olması son derece önemlidir. Finansal tablolarda yer alan verilerin finansal tablo kullanıcılarının ihtiyaçlarına ne kadar uygun; güvenilir ve şeffaf olarak hazırlanmışsa finansal tabloların kalitesi de o derece yüksek olmaktadır.

Günümüz iktisadi koşullarında muhasebe, muhasebe politikalarının ve finansal raporlar ile dipnotların gerçeğe ve ihtiyaca uygun, güvenilir ve karşılaştırılabilir bir şekilde elde edilmesinde büyük rol üstlenmiştir. Bu nedenle işletmenin finansal performansının güvenilir ve ihtiyaca uygun olarak elde edilmesinde finansal bilginin gerçeğe uygun, şeffaf ve güven

boyutunu muhasebenin sunduğu bilgilerin yürürlükte bulunan genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine, muhasebe ve finansal raporlama standartlarına ve muhasebe politikalarına uygun olarak düzenlenerek finansal tablolara yansıtılması ve finansal tabloların bağımsız denetim kuruluşları tarafından denetlenerek kamuoyuna sunulması oluşturmaktadır.

Ancak gerek genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesinde sağlanan esnekliklerin gerekse de finansal raporlama standartlarının ilke bazlı olması nedeniyle makul olmayan tahmine dayalı bazı finansal bilginin işletmenin yakın ilişkide bulunduğu çevresinin çıkarlarına hizmet etmek amacıyla kullanılarak finansal tablo kullanıcılarının yanlış yönlendirilmeleri mümkün olmaktadır.

Genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri, muhasebe standartları ve muhasebe politikaları çerçevesinde sağlanan esnekliklerin belli amaçlara ulaşmak için kullanıldıkları ve bu şekilde finansal tablo kullanıcılarının yanlış yönlendirilmesi durumu kar yönetimi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Genel olarak işletmenin finansal tablo kullanıcılarının özellikle yatırımcıların işletmenin geleceğine yönelik alacakları kararları etkilemek amacıyla işletmenin mevcut durumunun gerçek durumundan daha iyi veya daha kötü gösterilmesi faaliyetleri şeklinde açıklanan kar yönetimi kavramı literatürde özellikle Enron, Worldcom, Tyco, Parmalat ve Xerox başta olmak üzere büyük şirketlerde görülen muhasebe skandallarıyla daha da önem kazanmıştır.

İşletme yöneticileri tarafından kendilerine tanınan karar verme yetkileri kullanılarak işletmenin gerçek finansal performansı hakkında piyasa katılımcılarını farklı yönlendirmek, borç sözleşmelerinden doğan sonuçları etkilemek amacıyla finansal tablolarda yer alan bilgilerin olduğundan farklı şekilde sunulması olarak da tanımlanan kar yönetiminde sağlanan kar bazen olduğundan daha yüksek bazen de olduğundan daha düşük gösterilmek suretiyle finansal tablolarda sunulmakta ve karın kalitesini etkilemektedir. Böylece piyasa katılımcıları nezdinde işletmenin finansal performansı, mali gücü ve borçlanma kredibilitesine ilişkin algısı yanıltılmış olmaktadır. Yöneticilerin bu uygulamaları kasıtlı davranış olarak nitelendirilmekte ve finansal tabloların manipölasyonu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Varlık yönetim şirketleri tarafından hazırlanan finansal tablolar gerçek kişiler veya tüzel kişiler tarafından kullanılmakta ve finansal tablo kullanıcıları kendilerine sunulan bu finansal tablolar üzerinden iktisadi kararlar almaktadır. Bu nedenle varlık yönetim şirketleri

tarafından sunulan finansal tabloların ait oldukları işletmenin gerçek finansal performansını yansıtmaması gerekmektedir.

Kar yönetimine ilişkin literatürde yapılan çalışmalar incelendiğinde özellikle finansal kesimde ihtiyari tahakkuklarının belirlenmesi ve finansal tabloların hazırlanması sürecinde belli ölçülerde karar verme yetkilerinin bulunması nedeniyle işletmelerin özel karşılıklar hesabı aracılığıyla kar yönetimi uygulamalarını gerçekleştirdikleri görülmektedir.

Bu çerçevede işletmeler kar tutarı beklentilerin üzerinde olduğu zamanlarda içinde bulunulan cari döneme ait kar tutarını özel karşılıklar tutarını artırmak suretiyle azaltmak, kar tutarı beklentilerin altında olduğu zamanlarda ise ayrılan özel karşılık tutarını azaltmak suretiyle cari dönem kar rakamını artırmak için girişimlerde bulunabilmektedir.

Bu tez çalışmasında ülkemizde faaliyet gösteren varlık yönetim şirketlerinin kar yönetimi uygulamaları modeller oluşturularak tahmin edilmeye çalışılacaktır. Çalışma kapsamında varlık yönetim şirketlerinin özel karşılıklar hesabı aracılığıyla kar yönetimi uygulamaları belirlenirken yine bu süreçte özel karşılıklar hesabı ile etkileşimde olabilecek diğer değişkenler ve makroekonomik faktörlerden bazı değişkenler de çalışmaya dahil edilmek suretiyle ortaya çıkan sonuçlar yorumlanmaya çalışılmıştır.

Tez çalışması üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde varlık yönetim şirketleri incelenerek ülkemizde varlık yönetim şirketlerinin yapısı, ortaya çıkış süreci ve varlık yönetim şirketlerine yönelik yapılan yasal düzenlemeler ile bel başlı ülke uygulamalarına yer verilmiştir. İkinci bölümde kar yönetimi kavramı incelenerek konu ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Nihai olarak üçüncü bölümde ise varlık yönetim şirketlerinde kar yönetimine yönelik uygulamaların varlığı panel regresyon analiziyle tahmin edilmeye çalışılarak analiz kapsamında ulaşılan sonuçlara yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

VARLIK YÖNETİM ŞİRKETLERİ

Küreselleşen dünya ekonomilerinde görülen finansal krizler özellikle de bankacılık kesiminde meydana gelen krizler ülkelerin makro ekonomik değişkenlerini olumsuz olarak etkilemektedir. Asıl faaliyet konusu kredi sağlama olan bankacılık kesiminin vermiş olduğu kredilerin sisteme geri dönmeyerek sorunlu varlıkların artması öncelikle finansal sistemi ardından reel kesimin olumsuz yönde etkilenmesine neden olmaktadır. Çünkü bankacılık kesiminde görülen bir kriz bankaların reel kesime verecekleri kredi hacmini düşürerek yatırımları dolayısıyla iktisadi büyümeyi ve milli geliri de düşürmektedir.

Bankacılık sisteminde meydana gelen krizlerin etkilerini en aza indirmek için alınan en önemli tedbirlerin başında sistemdeki sorunlu varlıkların tahsil ve tasfiyesine yönelik çözümleme yöntemlerinin devreye konulması gelmektedir. Söz konusu çözümleme yöntemlerinin biri de gerek dünyada gerekse ülkemizde de sayıları hızla artan varlık yönetim şirketleridir.

1.1 Varlık Yönetim Şirketleri Tanımı

Varlık yönetim şirketlerinin ne olduğu konusunda literatürde ortak bir tanımlama olmayıp bu konuda çeşitli tanımlamalar yapılmıştır. Bu tanımlamaların farklılığı genelde ülkelerin varlık yönetim şirketlerinden ne beklediği sorusundan kaynaklanmaktadır.

Varlık yönetim şirketlerine ilişkin olarak yapılan en genel tanımlama “*varlık yönetim şirketleri finans sektörüne yönelik olarak sektördeki sorunlu varlıkların piyasaca kabul gören ve ticari koşullarda pazarlanabilir finansal ürünlere dönüştürülerek, piyasaların akışkanlık kazanmasına katkıda bulunmak amacıyla kurulan finansal kuruluşlardır*” (İlseven, 2002: 2).

Başka bir tanımlamada ise varlık yönetim şirketleri “*finans sektörü ile reel sektör arasında, ekonomik krizden etkilenmiş olan firmaların yeniden yapılandırma yolu ile ekonomiye kazandırılmalarına yönelik yaklaşımların oluşturduğu zemin üzerine bankacılık krizi sonrası fon alacaklarının satılmasıyla ilgili Dünya Bankası ve IMF gibi kuruluşların tavsiyesi sonucu ortaya çıkmış kuruluşlardır*” (Oy, 2009: 64).

Yapılan diğer bir tanımlamada varlık yönetim şirketleri “sorunlu varlıkların çözümlenmesi konusunda var olan ya da potansiyel ürünler, uygulamalar ve düzenlemelerle ilgili know-how katkısı getirme, değişik risk algulamaları ve vade yapıları çerçevesinde taze sermaye girdisi sağlama ve bu sayede piyasalara akışkanlık kazandırma işlevlerini yerine getiren kuruluşlardır” (Arslan, 2002:21).

Aynı zamanda varlık yönetim şirketleri “*finans kurumlarının karlılığını ve etkinliğini azaltan sorunlu varlıklarını satın alan, yöneten, yeniden yapılandıran ve bu varlıkları tekrar satma yetkisine sahip şirketler*” olarak da tanımlanmaktadır (Gürbüz, 2004:516).

Yukarıdaki paragraflarda varlık yönetim şirketleriyle ilgili yapılan tanımlamalara bakıldığında varlık yönetim şirketleri genel olarak “*başta bankalar olmak üzere diğer finansal kuruluşların da alacakları ile diğer varlıklarının satın alınmasını ve bunların yeniden yapılandırılarak satılmasını ve alacakların tahsil edilmesini sağlayan kuruluşlar*” olarak tanımlanmıştır (Altay, 2003:2).

Ülkemizde ise yasal mevzuat açısından varlık yönetim şirketleri 14.07.2021 tarihli ve 31541 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan “*Varlık Yönetim Şirketlerinin Kuruluş Ve Faaliyet Esasları İle Devralınacak Alacaklara İlişkin İşlemler Hakkında Yönetmelik*’in 3’üncü maddesinde; *kaynak kuruluşların alacakları ile diğer varlıklarının satın alınması, tahsili, yeniden yapılandırılması ve satılması amacıyla yönelik olarak faaliyet göstermek üzere Kanun ve ilgili mevzuat hükümlerine göre izin alarak kurulan şirketler*” olarak tanımlanmıştır.

1.2 Varlık Yönetim Şirketlerinin Ortaya Çıkış Süreci

Günümüzde varlık yönetim şirketlerinin ortaya çıkış süreci Avusturya hükümetinin bankacılık sisteminin içinde bulunduğu finansal sorunların çözümüne yönelik bir şirket kurmasıyla başlamıştır. 1930’lu yıllarda ilk olarak Avusturya Ulusal Bankası sorunlu varlıkların kaliteli varlıklara dönüştürülmesi için bankalar tarafından yönetilmesi ya da sorunlu varlıkların bu konuda uzmanlaşmış kuruluşlara devredilerek yönetilmesi sürecine öncülük etmiştir.

Avusturya hükümetinin bankacılık sistemindeki sıkıntılara çözüm getirmek amacıyla kurmuş olduğu şirketin temel görevi de bankaların sorunlu kredilerini devralarak

karşılığında likitidesi yüksek kaliteli varlıklarla değiştirmek olarak belirlenmiştir. (Dziobek, 1998:8).

Varlık yönetim şirketleri *“finansal kesim ile reel kesim arasında ekonomik krizden etkilenmiş olan firmaların yeniden yapılanma yolu ile ekonomiye kazandırılmalarına yönelik yaklaşımların oluşturduğu zemin üzerine bankacılık krizi sonrası fon alacaklarının satılması ile ilgili Dünya Bankası ve IMF gibi kuruluşların tavsiyesi sonucu”* ortaya çıkmıştır (Oy, 2009:64).

Varlık yönetim şirketlerinin ortaya çıkış süreci ilk başta kamu kesimi sahipliğinde olmuş ardından kamunun yanında özel kesim de varlık yönetim şirketleri sektöründe önemli oyuncular arasına girmeyi başarmıştır.

1.3 Varlık Yönetim Şirketlerinin Türleri

Bankacılık sisteminde görülen krizlerin bir daha yaşanmaması için bankacılık kesiminin yeniden yapılandırılmasında sorunlu varlıkların yönetilmesi ve en uygun şekilde tasfiye edilmesi son derece önem arz etmektedir. Şöyle ki, bankalar finansal tablolarından sorunlu varlıkları ayıklamalarıyla hem temel bankacılık faaliyetlerine daha yoğun bir şekilde odaklanmakta hem de varlıklarını daha rahat sürdürme şansını elde etmektedir (Gör, 2012:9).

Bu aşamada bankaların sorunlu kredileri bilançolarından temizlemesi, hızlı ve optimum şeklinde çözümlemesi için sorunlu kredileri devralarak tasfiyesini gerçekleştirecek kurumlar devreye girmektedir. Sorunlu varlıkların ekonomiye geri dönüşünü sağlamak için sorunlu kredileri banka bilançolarından temizleyerek en uygun şekilde tasfiyesini sağlamak için farklı bir kuruma devredilmesi bankaların kötü aktiflerinin çözülmesinde uygulanan en etkin yöntemlerden biri olarak kabul edilmektedir (Dziobek, 1998:27).

Sorunlu varlıkların en uygun şekilde tasfiyesi ve çözülmesi durumu ülke ekonomilerinin içinde bulunduğu iktisadi koşullara ve politika yapıcıların soruna çözüm bulmadaki politik tercihleri ile ülke yasal altyapısına bağlıdır (Duvan, 2001:8). *“Ülkelerin iktisadi ve politik şartlarına bağlı olarak varlık yönetim şirketlerinin farklı ülkelerde farklı şekilde ve etkinlikte kullanılmaları uygulamada değişik türlerde varlık yönetim şirketlerinin ortaya çıkmasına”* neden olmuştur (Erarslan, 2018:308).

Tablo 1: Varlık Yönetim Şirketlerine İlişkin Ülke Uygulamaları

Varlık Yönetim Şirketleri Türleri	Ülke Uygulamaları
Yapılandırma ve Tasfiye İşlemlerini Birlikte Gerçekleştiren Varlık Yönetim Şirketleri	• ABD, FDIC (Federal Deposit Insurance) ve RTC (Resolution Trust Company) • Japonya, • İspanya, DGF (Deposit Guarantee Fund) • Meksika, • Slovenya, BRA (Bank Rehabilitation Agency)
Banka Sahipliğinde Varlık Yönetim Şirketleri	• Finlandiya, AMCAL (Asset Management Company Arsenal Ltd.) • Tayland, FRA (Financial Sector Restructuring Agency) • Çin ve İsveç
Tahsilat Görevini Üstlenen Banka Misyonlu Varlık Yönetim Şirketleri	• Macaristan, IDB (Investment and Development Bank) • Arnavutluk
Merkezi Varlık Yönetim Şirketleri	• Güney Kore, • Malezya, • Endonezya: Indonesian Restructuring Agency (IRA) • Tayland, • Fransa: Consortium de Realisation (CDR) • Çek Cumhuriyeti

Kaynakça: Süleyman Eraslan, “Varlık Yönetim Şirketlerinde Birleşme Örneği ve Muhasebe Uygulamaları”, TESAM Akademi Dergisi, 2018, s.308.

Varlık yönetim şirketleri yukarıdaki tabloda yer alan sınıflandırma dışında “merkezi varlık yönetim şirketleri, merkezi olmayan varlık yönetim şirketleri, yapılandırma ve alacak tasfiye işlemlerinin birlikte yürütülmesi ile görevlendirilen varlık yönetim şirketleri, her banka tarafından ayrı ayrı kurulan varlık yönetim şirketleri, mevcut bankalardan birinin sorunlu varlıkların çözülmesi ile görevli olarak yapılandırılması ve bu yapıların bir veya birkaçının aynı anda ve birlikte uygulanması şeklinde de” ayrıma tabi tutulabilir (Azdiken, 2019:15).

1.3.1 Merkezi Varlık Yönetim Şirketleri

Merkezi varlık yönetim şirketleri, 1980’li yılların başında ABD’de bankacılık kesiminde yaşanan krizin ardından bankacılık sisteminde artan sorunlu varlıkların çözülmesi ve tasfiyesine yönelik olarak kurulmasıyla bankacılık kesiminin yeniden yapılandırılması sürecinde önemli çözümleme yöntemlerinden biri olmuştur (Erdönmez, 2001:24).

İktisadi kaynakların tek bir merkezde toplanarak varlıkların yeniden inşa edilmesi ve kaynakların daha etkin ve kolay yönetilmesi isteği merkezi varlık yönetim şirketlerinin ortaya çıkmasının temel nedenlerinden biridir.

“Merkezi varlık yönetim şirketlerinin kurulmasındaki temel amaç borçların yeniden yapılandırılması aşamasında tek bir merkezi şirketin kullanılarak kaynakların daha verimli şekilde işlenerek olası en yüksek faydanın sağlanmasıdır” (Eraslan vd, 2018:309). Merkezi varlık yönetim şirketlerinin uygulandığı bu yöntemde artık bankalar ile kredisini ödeyemeyen borçlu firmalar arasındaki ilişki sona ererek sorunlu kredilerin tahsilatı gerçekleştirilmektedir (Hoelscher ve Quintyn, 2003:26).

Merkezi varlık yönetim şirketleri sorunlu varlıkları devralmak, çözümlemek ve rehabilite etmek suretiyle işlevlerini yerine getirirken ayrıca özellikle iktisadi kriz dönemlerinde mevduat sigortacılığı ve bankaların finansal durumlarının yeniden yapılandırılması görevlerini de ifa etmektedir (Klingeibel, 2000:6).

Aynı zamanda merkezi varlık yönetim şirketlerinin uygulandığı bu yöntem daha çok sorunlu varlıkların tasfiyesinin artık özel kesim tarafından gerçekleştirilemediği, özellikle sorunlu kredilerin çözümlenebilmesi için merkezi otoritenin devreye girmesinin şart olduğu ve artık bankacılık sistemindeki sorunlu bankaların ciddi riskler gösterdiği koşullarda gündeme gelmektedir (Woo, 200:18).

Bu kapsamda merkezi varlık yönetim şirketlerinin diğer varlık yönetim şirketlerine göre üstün ve zayıf taraflarını tablo halinde kısaca ifade edebiliriz.

Tablo 2: Merkezi Varlık Yönetim Şirketlerinin Üstün ve Güçsüz Yönleri

Üstün Yönleri	Güçsüz Yönleri
Kamu kesiminin sorunlu varlıkların rehabilitasyonuna yönelik destek sağlaması	Genellikle politik baskılarla karşı karşıya olması
İktisadi kaynakların tek bir havuzda toplanması	Devralınan sorunlu varlıkların bankacılık sisteminin dışında çözümlenmeye çalışılmasının varlıkların değer kaybına neden olması
Alınan teminatların tek bir yerde toplanması sonucunda daha etkili bir alacak yönetiminin sağlanması	Devralınan sorunlu varlıkların uzun süre varlık yönetim şirketinin bilançosunda yer alması
Sorunlu bankaların hızlıca yeniden rehabilitasyonunun sağlanması	Mülkiyeti kamu kesimine ait olan varlık yönetim şirketlerinin zamanla finansal sistemdeki yapısının aşınması
Yasal mevzuatın verdiği yetki gücüne istinaden sorunlu varlıkların ekonomiye geri kazanımının hızlı olması	Mülkiyeti kamu kesimine ait olan varlık yönetim şirketlerinin işlem maliyetlerinin hisseleri özel kesime ait olan varlık yönetim şirketlere göre daha fazla olması

Kaynakça: Süleyman Ersarlan, “Varlık Yönetim Şirketlerinde Birleşme Örneği ve Muhasebe Uygulamaları”, TESAM Akademi Dergisi, 2018, s.309.

Ülke uygulamalarında sorunlu aktiflerin çözümünde merkezi varlık yönetim şirketlerini tercih etmelerine neden olan başlıca etmenleri aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz.

- Merkezi yaklaşımın en önemli faydası öncelikli olarak varlıkların tek bir elde toplanmasını sağlaması ve merkezileşme sayesinde kaynakların daha etkin olarak kullanılmasıdır. Merkezileşmeyle birlikte varlıkların büyük bir kaynakta toplanması ve ayrıca yaşanan bilgi birikimleri, tecrübeler ve teknolojik gelişmelerin tek bir yerde birleşmesi sorunlu varlıkların daha hızlı çözümünü ve tasfiyesini mümkün kılarak elde edilebilecek en yüksek tahsilat sağlanacaktır (Biçim, 2010:13).
- Tahsili gecikmiş alacakların tek bir merkezden yönetilmesi ve çözümlenmeye çalışılması hem maliyetlerin düşmesine hem de verimliliğin artışına katkıda bulunacaktır (Erdönmez ve Tülay, 2001:24).
- Merkezi varlık yönetim şirketlerinin sorunlu kredileri devralması sonucunda borçlu

gruplarla alacaklı bankalar arasındaki ilişki sona erecek ve bunun sonucunda sorunlu varlıkların tahsil kabiliyetinin artırılmasına katkı sağlayacaktır (Bahadır, 2018:114).

- Borçlu grupların tüm vadesi geçmiş borçlarının tek bir merkezde toplanması yönetimde etkinlik sağlayarak sorunlu varlıkların daha etkin çözümlenmesine ve tasfiyesine katkıda bulunacaktır.
- Merkezi varlık yönetim şirketlerinin kamu kesimi tarafından yönetilmesi sonucunda sorunlu varlıklar devralınarak banka ve diğer finansal kurumlara öz kaynak sağlayarak borçlu grupların borcunun yeniden yapılandırılmasında aktif olarak finansal ve operasyonel rol oynayabilmektedir (Selimler, 2006:132).
- Bankalar yalnızca kendi temel işlevlerine yoğunlaşarak finansal piyasaların da istikrarına hizmet etmektedir. Merkezi varlık yönetim şirketlerinin finansal sistemin yeniden inşasında ve sorunlu alacakların geri dönüşümünde özel mevzuatlarla kendilerine tanınan bir takım yasal ve idari güçlerinin olması alacak tahsilat oranını arttırmaktadır (Bahadır, 2018:114).
- Kamu kesiminin alacak tahsilatı konusunda özel sektörden daha fazla bilgi ve tecrübeye sahip olması nedeniyle merkezi varlık yönetim şirketleri borç yapılandırmalarında ve sorunlu varlıkların çözümlenmesinde daha fazla avantajlı konumdadır.

Ancak merkezi varlık yönetim şirketlerinin yukarıda sayılan birçok olumlu katkısı yanında diğer yöntemlere kıyasla olumsuz yanları da vardır.

- Öncelikle bankalar varlık yönetim şirketlerine göre kendi kredi borçluları hakkında daha fazla istihbarati bilgiye sahip olduklarından borcun tahsili konusunda daha fazla mali bilgiye sahiptir.
- Sorunlu kredilerin tahsili konusunda bankaların risk izleme prosedürlerinin daha etkin olması ve zarar etme kaygıları nedeniyle alacakların geri dönüşüm oranı daha yüksek olabilmektedir.
- Sorunlu varlıkların etkin olmayan bir varlık yönetim şirketine devredilmesi durumunda alacakların geri dönüşüm oranında bir azalmaya neden olarak varlıkların değerinde ayrıca bir değer düşüklüğüne yol açabilmektedir (Gör, 2012:12).

- Varlık yönetim şirketlerinin devralacakları varlıklara piyasa fiyatından çok düşük fiyatlar önermeleri ya da sorunlu varlıkların piyasa fiyatlarının üzerinde aşırı yüksek fiyatlardan satılması gibi faktörler nedeniyle bankalar devredecekleri sorunlu varlıkları varlık yönetim şirketlerine satmaktan vazgeçmesine yol açmaktadır (Mesutoğlu, 2001:6).

Merkezi varlık yönetim şirketlerinin tasfiye amaçlarının süresine göre kısa sürede sorunlu varlıkları çözümleyen ve uzun sürede sorunlu varlıkları tasfiye eden varlık yönetim şirketleri olmak üzere ikili bir ayırım yapılabilir (Tözüm, 2012:8).

1.3.1.1 Sorunlu Varlıkların Tasfiyesini Kısa Sürede Gerçekleştirmeyi Amaçlayan Merkezi Varlık Yönetim Şirketleri

Bu tür merkezi varlık yönetim şirketlerinin temel hedefi mümkün olan en kısa sürede sorunlu varlıkların devir ve tasfiyesini gerçekleştirmektir. Bu amaçla bu merkezi varlık yönetim şirketleri sorunlu kredilerin kolay çözülüp çözülmemesine göre sınıflandırılmaktadır. Sonraki süreçte de devralınan sorunlu varlıklar ya doğrudan satılmakta ya da menkul kıymetleştirmek suretiyle devredilmektedir. Ancak sorunlu varlıkların menkul kıymetleştirilmek suretiyle çözülmesi ekonomide gelişmiş finansal piyasaların varlığına bağlıdır (Duvan, 2010:9).

Merkezi varlık yönetim şirketleri etkin olarak idare edilmezse ödeme niyeti olan borçlu gruplar da borçlarını ifa etmekte zorlanacakları için borçlarını ödemekten kaçınmaktadır. Sorunlu varlıkların en azından piyasa değerini bulması veya piyasa değerleri üzerinden satılabilmesi için etkin işleyen operasyonel ve istihbarat birimlerine ihtiyaçları vardır (Mesutoğlu, 2001:16).

1.3.1.2 Sorunlu Varlıkların Tasfiyesini Uzun Sürede Gerçekleştirmeyi Amaçlayan Merkezi Varlık Yönetim Şirketleri

Bu tür merkezi varlık yönetim şirketleri daha uzun süreli olacak şekilde sorunlu varlıkların tasfiyesi amacıyla kurulan ve uzun vadeli borç yapılandırma enstrümanlarını kullanmak suretiyle sorunlu kredilerin mümkün olan maksimum değerden çözülmesini amaçlayan merkezi varlık yönetim şirketleridir.

Bu kapsamda öncelikle devralmış olduğu sorunlu varlıkları yeniden yapılandırılabilen veya yeniden yapılandırılmayan alacaklar şeklinde varlık yönetim şirketleri tarafından sınıflandırmaya tabi tutulur (Biçim, 2010:17). Borçlu gruplar tarafından ödenemeyecek durumda olan alacakların tasfiyesi için kanuni takip yoluyla tasfiyesi gerçekleştirilir. Borçlu tarafından ödenemeyecek durumda olan bu tür sorunlu alacakların yeniden ekonomiye kazandırılması tamamen yasal yollarla gerçekleştirilmiş olunur (Gör, 2012:13).

Varlık yönetim şirketleri ödenebilir nitelikte olan alacakları yeniden yapılandırılır ve yeniden yapılandırma sürecinde de devralınan sorunlu alacağın yapısına göre bir çözümleme methodu uygulanır (Erarslan, 2018:308). Bu kapsamda genellikle sanayi firmaları için borçların yeniden yapılandırılmasında ilgili varlıkların satışı, personel sayısının düşürülmesi başta olmak üzere maliyet tasarrufuna gidilerek ana faaliyetlerde verimliliğin artırılması amaçlanır (Duvan, 2001:10).

Yeniden yapılandırma süreci sonunda yapılandırılan varlıklar çeşitli yollarla menkul kıymetleştirilerek yatırımcılara satılır. Yeniden yapılandırılmaya ve alım satıma konu olan varlıkların ise likitidesini arttırmak için piyasadaki mevcut talep şartlarına bağlı olarak yeniden yapılandırılmaları gerekebilir (Klingeibel, 2000:7).

1.3.2 Merkezi Olmayan Varlık Yönetim Şirketleri

Merkezi olmayan varlık yönetim şirketleri bankaların sorunlu varlıkların yapılandırılma süreçlerinde sahiplik ve ortaklık yapıları itibariyle siyasi kaygılar ve politik müdahalelerden uzak oldukları için sorunlu kredilerin ekonomiye kazandırılma oranları daha yüksektir. Merkezi olmayan varlık yönetim şirketleri esas itibariyle 3 (üç) türlü olup aşağıda alt başlıklar halinde açıklanmıştır (Gör, 2012:3).

1.3.2.1 Bankanın Sahibi Olduğu Merkezi Olmayan Varlık Yönetim Şirketi

Sorunlu aktiflerin çözümlenmesinde uygulanan yöntemlerden biri de bankaların bünyelerinde sadece sorunlu varlıkların yönetimi ile ilgili bir komite oluşturması yada banka iştiraki olarak yeni bir varlık yönetim şirketinin kurulmasıdır (Erdönmez ve Tülay, 2009: 26).

Banka iştiraki olarak kurulan bu varlık yönetim şirketlerinin amacı sorunlu aktiflerin yeniden ekonomiye kazandırılması amacıyla yeniden yapılandırma sürecinde bu sorunlu varlıkların çözümlenme düzeyini mümkün olan üst düzeye çıkarmaktır (Selimler, 2006:136). *“Banka iştiraki olarak yeni bir varlık yönetim şirketinin kurulması yöntemini uygulayan ülkelere örnek olarak İsveç, Tayland, Finlandiya ve Çin gösterilebilir”* (Ersarlan, 2018:309).

Sorunlu varlıkların çözümlenmesinde bankaların kendi organizasyon yapılarında sadece sorunlu varlıkların yönetimi ile ilgili bir bölüm oluşturmalarının sorunlu varlıkların tasfiye sürecinde önemli katkıları vardır. İlk olarak bankalar kendilerine borçlu gruplar hakkında yeterli istihbarat bilgisine sahip oldukları için sorunlu kredilerin yeniden yapılandırma süreçlerinde ve çözümlenmelerinde daha etkin ve verimli bir çalışma yapılmasına katkıda bulunmaktadır (Sipahi, 2003:6). Aynı zamanda bankalar sorunlu kredilerin çözümlenmesi sürecinde kendilerine borçlu gruplara yeniden yapılandırma sürecinde yeni kredi olanakları sunarak borcun tasfiyesini hızlandırmaktadır.

1.3.2.2 Tahsilatçı Banka Şeklindeki Varlık Yönetim Şirketi

Bu tür varlık yönetim şirketlerinin kuruluş yöntemlerinden bir diğeri de tahsilatçı banka yöntemidir. Özellikle Arnavutluk ve Macaristan’da uygulanan bu yöntemde banka sadece sorunlu kredilerin ve kötü aktiflerin çözümlenmesi ve tasfiye süreci ile ilgilenir. Bu yöntemde personel sayısı düşürülmeden daha az verimli personeller sorunlu kredilerin çözümlenmesinde görev alırlar (Mesutoğlu, 2001:7).

1.3.2.3 Yeniden Yapılandırma ve Tasfiye İşlemlerini Birlikte Yürüten Varlık Yönetim Şirketi

Bu tür varlık yönetim şirketlerinin örgütlenme yöntemlerinden olan yeniden yapılandırma ve tasfiye işlemlerinin birlikte yürütüldüğü bu yöntemde sorunlu bankaların varlıklarının kamu idaresine geçmesi sonucunda bu bankaların aktifleri sadece çözümleme ve tasfiye amacıyla kurulmuş olan bu merkezi olmayan varlık yönetim şirketleri tarafından gerçekleştirilir.

Ülke uygulamalarına bakıldığında bu tür varlık yönetim şirketlerine örnek olarak Japon Mevduat Sigortası Kurumu ile Amerikan Mevduat Sigortası Kurumu verilebilir. Japon

Mevduat Sigortası Kurumu mali açıdan zor durumda olan bankalara hem finansal destek vermekte hem de çözümleme faaliyetleri ile uğraşmaktadır. Amerikan Mevduat Sigortası Kurumu ise bankaların sorunlu aktifleri başta olmak üzere tüm varlıklarını yönetmektedir (Azdiken, 2019:19).

1.4 Varlık Yönetim Şirketlerinin Etkin ve Verimli Çalışmasını Etkileyen Faktörler

Varlık yönetim şirketlerinin sorunlu varlıkların çözülmesi ve tasfiyesi sürecinde daha etkin ve verimli çalışmasını etkileyen bir çok unsur vardır. Bu faktörler varlık yönetim şirketlerinin kendi iç dinamiklerinden kaynaklanan içsel faktörler ve kendilerinin kontrolü dışında olan dışsal faktörler olarak iki temel gruba ayrılabilir.

1.4.1 İçsel Faktörler

Varlık yönetim şirketlerinin sermaye yeterlilik rasyolarının yüksek olması, konusunda uzman nitelikli personel çalıştırması, bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanılması ve etkin bir pazarlama ve mali istihbarat ağının kurulması, şeffaf ve hesap verilebilir nitelikte objektif yönetim anlayışının benimsenmesi başta olmak üzere varlık yönetim şirketlerinin daha etkili ve verimli çalışarak daha fazla tahsilat yapmasını sağlayan bu unsurları içsel faktörler olarak sıralayabiliriz (Gör, 2012:6).

1.4.2 Dışsal Faktörler

Varlık yönetim şirketlerinin etkin ve verimli çalışmasını etkileyen dışsal faktörlere bakıldığında en başta finansal piyasaların derin ve gelişmiş olması sorunlu aktiflerin çözülmesi sürecini olumlu yönde etkilemektedir. Aynı zamanda konjoktürel dalgalanmaların olmadığı iktisadi ve siyasi istikrarın tesis edildiği ekonomilerde finansal yatırımcılar ülke ekonomisine duydukları güvenle birlikte banka varlıklarına daha fazla talepte bulunmaktadır. Özellikle yabancı yatırımcıların mülkiyet haklarını güvence altına alan ekonomik sistemlerde gayrimenkulle ilintili olan varlıklar diğer finansal varlıklardan daha fazla talep görmektedir (Erkan, 2015:62).

1.5 Varlık Yönetim Şirketlerinin Görevleri

Özellikle ekonomik kriz dönemlerinde artış gösteren sorunlu varlıkların çözümlenmesini amaçlayan varlık yönetim şirketlerinin esas itibariyle kendisinden beklenen 3 (üç) temel görevi bulunmaktadır (Woo, 2000:11). Varlık yönetim şirketleri tarafından üstlenilmesi gereken ilk görev öncelikle finansal ödeme güçlüğü içinde bulunan ve sermaye yetersizliği nedeniyle faaliyetlerini sürdüremeyecek durumda olan finansal kuruluşların varlıklarını yönetmek ve tasfiye etmektir. Bu duruma en uygun ülke uygulaması Amerika Birleşik Devletleridir (Tözüm, 2004:9).

Varlık yönetim şirketlerinin kendilerinden beklenen ikinci görevi ise finansal sıkıntı içinde olan ancak öz sermayesini kaybetmemiş ve faaliyetlerin tek başına sürdürebilir durumda olan finansal kuruluşların yeniden yapılandırılmasına hizmet etmektir. Ülke uygulamalarına bakıldığında bu alanda en başta İsveç gelmektedir (Aydın, 2002:6). Varlık yönetim şirketlerinin kendilerinden beklenen üçüncü görevi ise Fransa örneğinin de olduğu gibi mülkiyeti kamuya ait olan bankaların liberalizasyonunu sağlamasıdır (Erdönmez ve Tülay, 2009: 21).

1.6 Varlık Yönetim Şirketlerinin Sahip Olması Gereken Özellikler

“Varlık yönetim şirketlerinin etkin çalışması için öncelikle politika yapıcıların yasal alt yapıyı iyi kurması gerekir. Çünkü kamuoyu nezdinde göz önünde bulunan bu şirketlerin ekonomiye hem olumlu hem de olumsuz etkileri vardır” (Erdönmez ve Tülay, 2009: 22).

Varlık yönetim şirketleri kurulurken yasal alt yapının sağlam zeminde kurulmuş olması gerekir. Öncelikle sorunlu varlıkların devralınma sürecinde tarafların hak ve yükümlülüklerinin önceden mevzuat çerçevesinde belirlenmesi gerekir. Özellikle kamunun sahipliğinde bulunan varlık yönetim şirketlerinde çalışan personel ve üst düzey yöneticilerin asılsız iddialara karşı kanunlarla korunmuş olması gerekir (Woo, 2000:18).

Bankacılık kesiminin finansal tablolardaki kötü aktiflerini kuracakları varlık yönetim şirketlerine devredilmesini engelleyecek düzenlemeler yapılmalıdır. *“Özellikle kamunun payının ağırlıkta olduğu varlık yönetim şirketlerinin üst düzey yönetici ve personellerinin politik etkilere ve borçluların müdahalelerine karşı direnebilecek güçlerinin*

olması gerekir. Aynı zamanda bu şirketlere ilişkin vergisel düzenlemelerin sektörün daha etkin ve verimli çalışmalarını etkileyecek şekilde düzenlenmesi gerekmektedir” (Biçim, 2010:26).

1.7 Türkiye’de Varlık Yönetim Şirketlerinin Ortaya Çıkış Süreci

Ülkemizde sorunlu kredilerin tasfiyesi için kurulan ve 2000’li yılların başında ortaya çıkan varlık yönetim şirketlerinin dünya uygulamaları bizden daha eski zamanlara dayanmaktadır. Ülkemizde ortaya çıkan Kasım 2000 ve Şubat 2001 finansal krizleri neticesinde varlık yönetim şirketi uygulamaları ekonomik sisteme dahil olurken, dünyada ise 1980’li yıllarda pek çok ülke varlık yönetim şirketlerini uygulamaya koymuştur.

Ülkemizde varlık yönetim şirketlerinin iktisadi sisteme dahil olmasından önceki süreçte sorunlu kredilerin çözülmesi ve tasfiyesi görevi bir kamu kuruluşu olan TMSF eliyle gerçekleştiriliyordu. Nitekim ülkemizde varlık yönetim şirketlerinin kurulmasından önceki süreçte bu fonksiyon TMSF tarafından yerine getirilmiştir (Altay, 2003:54).

Bankacılık kesiminde yaşanan yolsuzluklar sonucunda birçok banka batarak TMSF ye devrolmuş ve TMSF kendisine devrolan bu batık bankaların sorunlu aktiflerini devralmıştır. Ardından batan bankalara ait devralmış oldukları sorunlu varlıkları çözümü ve tasfiye görevini yerine getirmiştir.

1.7.1 Ülkemizde Varlık Yönetim Şirketlerine Yönelik Yasal Düzenlemeler

Ülkemizde ilk defa 30.01.2002 tarihli 4743 sayılı Kanun ile finansal sisteme adımını atan varlık yönetim şirketleri bankacılık sistemindeki sorunlu varlıkların çözülmesi ve tasfiyesi amacıyla çeşitli teşvik ve muafiyetler getirilmek suretiyle yasal olarak desteklenmek istenmiştir.

Nitekim 30.01.2002 tarihli 4743 sayılı Kanunun 3’üncü maddesinde “... bankalar, özel finans kurumları ve diğer mali kurumların alacakları ile diğer varlıklarının satın alınması ve yeniden yapılandırılarak satılması amacıyla kurulacak varlık yönetim şirketlerinin bazı vergi ve harçlardan muaf tutulacağı ve TMSF nin bu şirketlere, hiçbir şekil ve suretle şirket sermayesinin % 20’sini aşmamak kaydıyla sermaye sağlamak suretiyle katılmaya yetkili olduğu ifade edilmiştir.”

01.10.2002 tarihli Varlık Yönetim Şirketleri Yönetmeliğinin yürürlüğe girmesiyle birlikte varlık yönetim şirketlerinin kuruluş süreci, faaliyet alanları ve yetki esasları ile bu şirketlerin denetlenmesine ilişkin düzenlemeler devreye girmiştir.

Ardından 2005 yılında 5411 sayılı Bankacılık Kanununun yürürlüğe girmesiyle birlikte varlık yönetim şirketlerine ilişkin pek çok düzenlemeler getirilmiştir. Bu kanunun varlık yönetim şirketlerini düzenleyen 143'üncü maddesinin 1'inci fıkrası *“bankalar ve TMSF dahil diğer mali kurumların alacakları ile diğer varlıklarının satın alınması, tahsili, yeniden yapılandırılması ve satılması amacıyla, kuruluş ve faaliyet esasları Kurul tarafından belirlenen varlık yönetim şirketleri de kurulabilir. Varlık yönetim şirketleri alacaklarının tahsili ve alacakların ve/veya diğer varlıkların yeniden yapılandırılması kapsamında alacak tahsili amacıyla edindiği gayrimenkul veya sair mal, hak ve varlıkların işletilmesi, kiralanması ve bunlara yatırım yapılması ve alacaklarını tahsil etmek amacıyla borçlularına ilave finansman sağlamak veya sermayelerine iştirak etmek dahil olmak üzere her türlü faaliyeti gerçekleştirmeye yetkilidir”* hükmünü içermekte olup varlık yönetim şirketlerinin kuruluş amacını düzenlemiştir.

Aynı kanunun 143'üncü maddesinin 2. ve 3. fıkraları *“TMSF kurulacak varlık yönetim şirketlerine sermaye sağlamak suretiyle kurucu ortak veya hissedar olarak katılmaya yetkilidir. TMSF nin en az yüzde yirmi hissedar olduğu varlık yönetim şirketleri, TMSF den devraldığı alacaklarla ilgili olarak bu kanunun 132'inci maddesinin 8'inci fıkrası ve 138'inci maddesinin 5'inci fıkrasında TMSF ye tanınan hak ve yetkileri kullanır.”* hükmünü içermekte olup, varlık yönetim şirketlerine ilişkin TMSF ye tanınan yetkileri düzenlemiştir.

Yukarıda yer alan *“Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun en az yüzde yirmi hissedar olduğu varlık yönetim şirketleri”* fıkrası 30/01/2002 tarih ve 4743 sayılı *“Mali Sektöre Olan Borçların Yeniden Yapılandırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 3. maddesinde belirtilen % 20'lik sermaye katılım sınırını kaldırmış olup, bu husus 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 168'inci maddesinde “...30.01.2002 tarihli ve 4743 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin yedinci fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.”* şeklinde ifade edilmiştir.

Yaşanan bu süreçte 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun yürürlüğe girmesinin ardından 01.11.2006 tarihinde varlık yönetim şirketlerinin kuruluşu, yönetimi, faaliyet ve etki alanı ile bu şirketlerin denetlenmesi başta olmak üzere pek çok önemli hususları içeren

yönetmelik yürürlüğe girmiş olup, söz konusu yönetmeliğin yayınlanmasıyla 01.10.2002 tarihli Varlık Yönetim Şirketlerine İlişkin Yönetmelik hukuken yürürlükten kalkmıştır.

05/03/2016 tarih ve 2964 sayılı Varlık Yönetim Şirketlerinin Kuruluş Ve Faaliyet Esasları Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik ile de mevcut yönetmelikte bazı düzenlemeler yapılmıştır. Ayrıca 684 sayılı Olağanüstü Kanun Hükmünde Kararname ile özel bankalar yanında kamu bankalarının da sorunlu varlıklarını varlık yönetim şirketlerine devretme hakkı da tanınmıştır.

14.07.2021 tarihli ve 31541 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Varlık Yönetim Şirketlerinin Kuruluş Ve Faaliyet Esasları İle Devralınacak Alacaklara İlişkin İşlemler Hakkında Yönetmelik ile 05/03/2016 tarih ve 2964 sayılı Varlık Yönetim Şirketlerinin Kuruluş Ve Faaliyet Esasları Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik yürürlükten kaldırılmıştır. Hali hazırda ülkemizde varlık yönetim şirketlerinin kuruluş şartları, faaliyet ve yetki alanı ile denetlenmesine ilişkin hususlar en son yürürlüğe giren 14.07.2021 tarihli Yönetmelikle gerçekleştirilmiştir. Yapılan bu Yönetmelik değişikliği ile varlık yönetim şirketleri sadece donuk alacakları değil finansal kuruluşların nitelikli (canlı) alacaklarını da devralabilecektir.

1.7.2 Varlık Yönetim Şirketlerinin Kuruluşu ve Faaliyet Alanları

Yukarıdaki paragraflarda da belirtildiği üzere 14.07.2021 tarihli ve 31541 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Varlık Yönetim Şirketlerinin Kuruluş Ve Faaliyet Esasları İle Devralınacak Alacaklara İlişkin İşlemler Hakkında Yönetmelik ile 05/03/2016 tarih ve 2964 sayılı Varlık Yönetim Şirketlerinin Kuruluş Ve Faaliyet Esasları Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik yürürlükten kaldırılmıştır.

Ülkemizde varlık yönetim şirketlerinin kuruluş şartları, faaliyet ve yetki alanı ile denetlenmesine ilişkin hususlar nihai olarak 14.07.2021 tarihli Varlık Yönetim Şirketlerinin Kuruluş Ve Faaliyet Esasları İle Devralınacak Alacaklara İlişkin İşlemler Hakkında Yönetmelik ile düzenlenmiştir.

14.07.2021 tarihli ve 31541 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Varlık Yönetim Şirketlerinin Kuruluş Ve Faaliyet Esasları İle Devralınacak Alacaklara İlişkin İşlemler Hakkında Yönetmelikte varlık yönetim şirketleri *“kaynak kuruluşların alacakları ile diğer*

varlıklarının satın alınması, tahsili, yeniden yapılandırılması ve satılması amacına yönelik olarak faaliyet göstermek üzere Kanun ve ilgili mevzuat hükümlerine göre izin alarak kurulan şirketler” olarak tanımlanmıştır.

Anılan yönetmeliğe göre varlık yönetim şirketlerinin kuruluş şartları sıralanmıştır. Buna göre varlık yönetim şirketlerinin;

- *“Anonim şirket şeklinde kurulması,*
- *Ödenmiş sermayesinin elli milyon Türk Lirasından az olmaması,*
- *Hisse senetlerinin tamamının nama yazılı ve nakit karşılığı çıkarılması,*
- *Ticaret unvanında "Varlık Yönetim Şirketi" ibaresinin bulunması,*
- *Ana sözleşmesinin 29/6/1956 tarihli ve 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu, bu Yönetmelik ve ilgili diğer mevzuat hükümlerine uygun olması,*
- *Kurucularının aynı yönetmeliğin 5’inci maddesinde sayılan şartları taşıması”*

gerekmektedir (VYŞ Yönetmeliği, 2021). Yukarıda sayılan kurucu unsurlardan bir ya da bir kaçının eksik olması durumunda gerekli kuruluş izni BDDK tarafından verilemeyecektir.

Ülkemizde varlık yönetim şirketlerinin faaliyet ve yetki alanları 14.07.2021 tarihli Varlık Yönetim Şirketlerinin Kuruluş Ve Faaliyet Esasları İle Devralınacak Alacaklara İlişkin İşlemler Hakkında Yönetmelik ile ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

Bu kapsamda varlık yönetim şirketleri;

- *Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu, banka veya diğer mali kurumların (kaynak kuruluşların) alacakları ile diğer varlıklarını devralabilir*
- *Devraldığı alacakları ve varlıkları nakde çevirip tahsil edebilir aynı zamanda bunları yeniden yapılandırarak satabilir*
- *Borçlu tarafa alacaklarını tahsil amacıyla kredi verebilir*
- *Alacak tahsilatı sürecinde edindiği taşınmaz ve diğer mal ve haklar ile aktifleri işletebilir, kiralayabilir ve bunlara yatırım yapabilir*
- *Esas faaliyetlerini gerçekleştirmek üzere menkul kıymet ihraç edebilir*

- *Faaliyetlerini gerçekleştirmek amacıyla iştirak edinebilir ve diğer varlık yönetim şirketleri tarafından ihraç edilen finansal ürünlere yatırım yapabilir*
- *Başka şirketlere kurumsal ve finansal yeniden yapılandırma alanlarında danışmanlık hizmeti sağlayabilir* (VYŞ Yönetmeliği, 2021).

Varlık yönetim şirketlerinin mezkur yönetmelikte yer alan bu hususlar dışında faaliyette bulunmaları yasaktır. Ayrıca varlık yönetim şirketleri sorunlu varlıklarını satın aldığı banka ve diğer finansal kuruluşların alacakları ile sorunlu varlıklarını satın aldığı banka veya diğer finansal kuruluşlardan kredi finansmanı sağlayamamaktadır.

Yönetmeliğin Standart Oran” başlıklı 25’inci maddesinde varlık yönetim şirketleri için yeni bir oran getirilmiştir. Bu maddeye göre, varlık yönetim şirketi özkaynağının, toplam aktiflerine oranının asgari %3 olarak tutturulması ve idame ettirilmesi zorunlu olup, standart oranı sağlayamayan varlık yönetim şirketleri alacak devrine ilişkin yeni sözleşme yapamayacaktır (VYŞ Yönetmeliği, 2021).

1.7.3 Varlık Yönetim Şirketlerinde Özellikli Muhasebe İşlemleri

Genel olarak mali nitelikteki işlemleri kaydetmek, sınıflandırmak ve analiz etmek olarak tanımlanan muhasebe kavramının literatürde daha geniş tanımları mevcuttur. “Muhasebe işletme eylemlerinin kontrolünü sağlamak, geleceğe ilişkin işletme eylemlerini planlamak, işletme içi ve dışındaki kişilere işletmeye ilişkin etkin kararlar alabilmesi için finansal olaylarla ilgili bilgilerin toplanması ve iletilmesini sağlayan bilgi sistemidir” (Gökçen, 2007:3). Başka bir tanımda muhasebe; “işletmenin varlıkları ve kaynakları üzerinde değişim yaratan ve para ile ifade edilen işlemlere ait bilgileri kaydetmek, sınıflandırmak ve yorumlamak suretiyle ilgili kişi ve kurumlara raporlar halinde sunulan bir bilgi sistemidir” (Ataman, 2003:1).

Muhasebe sürecini varlık yönetim şirketleri açısından ele aldığımızda en yalın haliyle tutulması zorunlu olan yasal defterler, kullanılması şart olan belgeler, hesap planları ve finansal tablolar ve ilgili diğer raporlar olarak ifade edebiliriz (Kabataş ve Atilla, 2009:224). Varlık yönetim şirketleri her şirket gibi muhasebe işlemlerine yönelik kayıt ve belgeleri en başta vergi mevzuatı ve ticaret kanunu hükümlerine uygun olarak tutmak zorundadır.

Ancak varlık yönetim şirketleri 2005 tarihli 5411 sayılı Bankacılık Kanununa ilişkin ilgili mevzuatla düzenlenmiş olduğu için muhasebe kayıtlarını aynı zamanda bankacılık mevzuatına da uygun olarak tutmak zorundadır.

14.07.2021 tarihli ve 31541 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Varlık Yönetim Şirketlerinin Kuruluş Ve Faaliyet Esasları İle Devralınacak Alacaklara İlişkin İşlemler Hakkında Yönetmelik'in Muhasebe ve Finansal Raporlama Sistemi başlıklı 13'üncü maddesinde yer alan *“(1) Varlık yönetim şirketi; Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu tarafından belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde tüm işlemlerini gerçek mahiyetlerine uygun surette, her bir işlem bazında zamanında ve doğru bir şekilde muhasebeleştirmek, finansal raporlarını bilgi edinme ihtiyacını karşılayabilecek biçim ve içerikte, anlaşılır, güvenilir ve karşılaştırılabilir, denetime, analize ve yorumlamaya elverişli, zamanında ve doğru şekilde düzenlemek zorundadır. Finansal raporlarda yer verilen bilgilerin muhasebe kayıtları ile uyumlu olması şarttır. (2) Varlık yönetim şirketleri Türkiye Muhasebe Standartları ile Tekdüzen Hesap Planı Hakkında Yönetmeliğe göre kayıt tutmaya elverişli bir muhasebe ve finansal raporlama sistemine sahip olmakla ve söz konusu Yönetmelik uyarınca Kurul tarafından belirlenen Bankalarca Uygulanacak Tekdüzen Hesap Planı ve İzahnamesinde yer verilen hesaplardan faaliyet izinleri kapsamındaki uygun hesapları kullanmak sureti ile tüm işlemlerini Türkiye Muhasebe Standartlarına uygun olarak muhasebeleştirmekle yükümlüdür”* hükmüne göre ve 01.11.2006 tarihli Bankaların Muhasebe Uygulamalarına ve Belgelerin Saklanması İlişkin Usul ve Esaslar Hakkındaki Yönetmelik hükümlerine göre varlık yönetim şirketleri muhasebe süreçlerini Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu tarafından hazırlanan Türkiye Muhasebe Standartları ile Türkiye Finansal Raporlama Standartlarına ve bu standartlara ilişkin ek ve yorumlara göre oluşturmak zorundadır.

Aynı zamanda varlık yönetim şirketleri Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği Sıra No:1, *“bilanço esasına göre defter tutmakla beraber faaliyet konuları itibarıyla farklı muhasebe tekniğini kullanmak durumunda bulunan; Banka ve Sigorta Şirketleri, Özel Finans Kurumları, Finansal Kiralama Şirketleri (faktoring vb. alanlarda faaliyet gösterenler dahil), Menkul Kıymet Yatırım Fonları, Aracı Kurumlar ve Yatırım Ortaklıkları gibi şirketler belirlenen Muhasebenin Temel Kavramlarına Muhasebe Politikalarının Açıklanmasına ve Mali Tablolar İlkelerine uymaları kaydıyla bu Tebliğin diğer mecburiyetlerini yerine getirmekle yükümlü değildir”* hükmü gereği Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği Sıra No:1'e göre hareket etmek zorunda değildir.”

Varlık yönetim şirketlerinin gerek bankalar gerekse finansal kiralama, faktoring, finansman ve tasarruf finansman şirketleri vs. mali kuruluşlar gibi kendilerine özgü uygulanacak tekdüzen hesap planı ve izahnamesi bulunmamaktadır.

Varlık yönetim şirketleri devralmış oldukları sorunlu varlıkların muhasebeleştirilmesi sürecine ve özellikle kullanılan bazı hesaplara aşağıda alt başlıklar halinde değinilmiştir.

1.7.3.1 Alacak Portföyünün Muhasebeleştirilmesi Süreci

Varlık yönetim şirketleri devralmış oldukları sorunlu varlıkları 14.07.2021 tarihli Yönetmelik'in Muhasebe ve Finansal Raporlama Sistemi başlıklı 13'üncü maddesinde yer alan hükümlerine göre muhasebeleştirmekle yükümlüdür. Söz konusu Yönetmeliğin 13/2 maddesinde yer alan *“Bankalarca Uygulanacak Tekdüzen Hesap Planı ve İzahnamesinde yer verilen hesaplardan faaliyet izinleri kapsamındaki uygun hesapları kullanmak sureti ile tüm işlemlerini Türkiye Muhasebe Standartlarına uygun olarak muhasebeleştirmekle yükümlüdür”* hükmüne istinaden bankalarca uygulanacak tekdüzen hesap planı ile bu hesaplarda faaliyet izinleri kapsamındaki uygun hesapları kullanmak zorundadır.

Varlık yönetim şirketlerinin devralmış oldukları varlıkların muhasebeleştirilmesi sürecinde bankalarca uygulanacak tekdüzen hesap planı ile bu hesaplarda faaliyet izinleri kapsamındaki uygun hesapları kullanmak zorunda olduğundan devraldıkları kredi portföylerini bankalarca uygulanacak tekdüzen hesap planında yer alan hesaplara göre muhasebeleştirmektedir.

Varlık yönetim şirketlerinin temel faaliyetlerini oluşturan kredi ve alacaklar aynı zamanda varlık yönetim şirketlerinin devralmış olduğu alacak portföyünün neredeyse tamamını oluşturmaktadır. Varlık yönetim şirketlerince devralınan kredi ve alacaklar elde edilme maliyeti üzerinden aktifleştirilmek suretiyle muhasebeleştirilmektedir.

1.7.3.1.1 Tasfiye Olunacak Alacaklar ya da Tahsili Sınırlı Krediler ve Diğer Alacaklar Hesabı

Varlık yönetim şirketleri devralmış oldukları kredi ve alacakları genellikle Tasfiye Olunacak Alacaklar ya da Tahsili Sınırlı Krediler ve Diğer Alacaklar hesabına borç olarak kaydetmektedir.

Örneğin; X varlık yönetim şirketi Y bankasının sorunlu kredilerle ilgili düzenlemiş olduğu ihaleye 10.000.000 TL teklif vererek ihalede rakiplerini elemiştir. Bu süreçte devralma işleminin muhasebe kaydı aşağıda gösterildiği şekildedir.

/	
TASFİYE OLUNACAK ALACAKLAR/	10.000.000 TL
BANKALAR	10.000.000 TL
/	

X varlık yönetim şirketi satın almış olduğu sorunlu alacakların tahsilatına başlayarak 6.000.000 TL'lik tahsilat gerçekleştirmiştir. Bu işlemin muhasebe kaydı aşağıdaki şekilde olmaktadır.

/	
BANKALAR	6.000.000 TL
TASFİYE OLUNACAK ALACAKLAR	6.000.000 TL
/	

X varlık yönetim şirketi satın almış olduğu sorunlu alacaklardan 4.000.000 TL'lik tahsilat gerçekleştirmiş ve bu işlemin muhasebe kaydı aşağıda gösterildiği gibidir.

/	
BANKALAR	4.000.000 TL
TASFİYE OLUNACAK ALACAKLAR	4.000.000 TL
/	

Varlık yönetim şirketlerinin Tasfiye Olunacak Alacaklar ya da Tahsili Sınırlı Krediler ve Diğer Alacaklar hesabında takip ettiği sorunlu varlıklara ilişkin yapmış olduğu tahsilatlar aktifleştirilen tutara ulaştığında söz konusu hesap bakiyesi kapatılmaktadır. Tasfiye

Olunacak Alacaklar ya da Tahsili Sınırlı Krediler ve Diğer Alacaklar hesabının bakiyesi kapatıldıktan sonra artık Gelir Hesabı kullanılmaya başlanmaktadır.

1.7.3.1.2 Tasfiye Olunacak Alacaklardan Alınan Faizler Hesabı

Yukarıda da açıklandığı üzere varlık yönetim şirketleri devralmış oldukları sorunlu kredi portföyünü Bankaların uyguladığı Tek Düzen Muhasebe Hesap Planında yer alan Tasfiye Olunacak Alacaklar ya da Tahsili Sınırlı Krediler ve Diğer Alacaklar hesabında aktifleştirmektedir.

Aynı zamanda varlık yönetim şirketlerinin Tasfiye Olunacak Alacaklar ya da Tahsili Sınırlı Krediler ve Diğer Alacaklar hesabında takip ettiği sorunlu varlıklara ilişkin yapmış olduğu tahsilatlar aktifleştirilen tutara ulaştığında söz konusu hesap bakiyesi kapatılmaktadır.

Tasfiye Olunacak Alacaklar ya da Tahsili Sınırlı Krediler ve Diğer Alacaklar hesabının bakiyesi kapatıldıktan sonra artık Gelir Hesabı kullanılmaya başlanmaktadır. Nitekim takibe konu alacaklar için yapılacak her tahsilat tutarı artık Tasfiye Olunacak Alacaklar ya da Tahsili Sınırlı Krediler ve Diğer Alacaklar hesabına değil gelir hesabına kaydedilmektedir (Gör, 2012:55).

X varlık yönetim şirketi devralmış olduğu 10.000.000 TL lik alacağın tamamını tahsil ettikten sonra ilave olarak 1.000.000 TL'lik daha tahsilat gerçekleştirmiştir. Bu durumda Tasfiye Olunacak Alacaklar hesabı kayıtlı değere ulaştığı için tahsil edilen miktar gelir olarak artık Tasfiye Olunacak Alacaklar hesabı yerine faiz gelirleri hesabına kaydedilmektedir.

_____ / _____	
BANKALAR	1.000.000 TL
TASFİYE OLUNACAK ALACAKLARDAN	1.000.000 TL
ALINAN FAİZLER	
_____ / _____	

Devralınan ve aktifleştirilen krediler hesabı tamamen kapatıldıktan sonra artık gelir hesabı kullanılmaya başlanmaktadır. Aktifleştirilen kredilerin kayıtlı değerinden daha fazla tahsilat yapılması durumu şirketin karlı duruma geçtiğini ifade etmektedir. Bu süreçte

işletmenin sağlamış olduğu kar ise ancak elde edildiği mali takvim yılında finansal tablolarda gösterilmektedir.

Varlık yönetim şirketlerinin sorunlu alacakların kayıtlı değerine ulaştıktan sonra yapmış oldukları her bir tahsilat faiz geliri olarak değerlendirilmektedir. Bu işlem o döneme ait kar/zararın olduğundan çok yüksek bir rakamla finansal raporlarda yer alma sakıncasını doğuracak ve yapılan bu işlem muhasebenin temel ilkelerinden olan dönemsellik ilkesine aykırılığa neden olacaktır.

Varlık yönetim şirketleri sorunlu kredileri devralma sürecinde ilk olarak devraldıkları sorunlu kredilerin birim maliyetlerini tespit ederek birim maliyetleri üzerinden muhasebe kayıtlarına intikal ettirmelidir. Elde edilen tahsilatlar ise muhasebenin dönemsellik ilkesi gereği yine elde edildiği dönemde birim maliyetler dikkate alınarak muhasebe kayıtlarına konu edilmelidir. Birim maliyetler göz ardı edilerek yapılan muhasebe kaydı işlemi muhasebenin dönemsellik ilkesi ile çelişmektedir. Ayrıca birim maliyetler göz ardı edilerek yapılan muhasebe kaydı işlemi işletmenin o dönemde elde etmiş olduğu kar/zarar tutarının muhasebenin dönemsellik ilkesine göre doğru olarak belirlenmesini de engelleyecektir.

1.7.3.1.3 Alacak Portföyünün Tahsilat Sürecine İlişkin Giderler

Varlık yönetim şirketleri devralmış oldukları kredi ve alacakları genellikle Tasfiye Olunacak Alacaklar ya da Tahsili Sınırlı Krediler ve Diğer Alacaklar hesabına borç olarak kaydetmektedir. Ayrıca “*takip edilen ve bunların teminatı olarak alınan sorunlu varlıklarla ilgili olarak ödenen vergi, harç vb. diğer masraflar işlem maliyetinin bir parçası olarak kabul edilmeyerek gider hesaplarında muhasebeleştirilmektedir*” (Kabataş ve Atilla, 2009:225).

Örneğin, X varlık yönetim şirketi alacağını tahsil ederken avukat, konaklama, yol masrafı vb. giderler yapmış olması durumunda aşağıdaki gibi muhasebeleştirilme işlemi yapılmaktadır.

		/		
DİĞER İŞLETME GİDERLERİ			5.000 TL	
KASA			5.000 TL	
		/		

Varlık yönetim şirketleri devralmış olduğu krediler için gerçekleştirmiş olduğu giderleri devraldığı bu kredilerin kayıtlı değerine üleştirmek suretiyle söz konusu kredilerin gerçek birim maliyetlerini tespit etmeli ve ortaya çıkan gerçek maliyetler üzerinden muhasebe kaydı işlemini gerçekleştirmelidir.

Yapılan tahsilatlar tahsil edildiği dönemlerde birim maliyetler dikkate alınarak muhasebeleştirilmelidir. Aksi takdirde bir yandan yapılan işlem muhasebenin dönemsellik ilkesi ile çelişecek öte yandan da birim maliyetler belirlenmezse işletmenin o dönemki faaliyetlerinin sonucu yani kar/zararı doğru olarak belirlenemeyecektir.

1.7.3.2 Varlık Yönetim Şirketlerinde Karşılık Ayırma Süreci

Varlık yönetim şirketlerinde karşılık ayırma işlemlerine ilişkin temel hüküm 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 53. maddesidir. Bu maddeye göre *“Bankalar, krediler ile ilgili olarak doğmuş veya doğması muhtemel zararların karşılanması için yeterli düzeyde karşılık ayrılmasına, kredilerin kalitesine ve sınıflandırılmasına, garantilerin ve teminatların alınmasına, bunların değerinin ve güvenilirliğinin ölçülmesine, takibe alınan kredilerin izlenmesi ve Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunca yayımlanan Türkiye Finansal Raporlama Standartlarına göre kayıttan düşülmesine, kredilerin yeniden yapılandırılması dâhil geri ödenmelerine ilişkin politikaları oluşturmak ve uygulamak, bunları düzenli olarak gözden geçirmek, tüm bu hususları icra edebilecek gerekli yapıları tesis etmek ve işletmek zorundadır. Bu fıkra hükmünün uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Kurulca belirlenir. Bu madde uyarınca krediler ile ilgili olarak ayrılan özel karşılıkların tamamı ayrıldıkları yılda kurumlar vergisi matrahının tespitinde gider olarak kabul edilir.”*

Ayrıca yine aynı Kanunun 143. Maddesinde ise; *“varlık yönetim şirketleri işlemleri nedeniyle doğmuş veya doğması beklenen, ancak miktarı kesin olarak belli olmayan zararlarını karşılamak amacıyla karşılık ayırmak zorundadır. Karşılık ayrılacak alacakların nitelikleri ile karşılıklara ilişkin esas ve usuller Kurul tarafından belirlenir. Varlık yönetim şirketlerinin bu fıkra uyarınca ayırdıkları karşılıkların tamamı ayrıldıkları yılda kurumlar vergisi matrahının tespitinde gider olarak kabul edilir”* denilmektedir.

Varlık yönetim şirketleri 14.07.2021 tarihli ve 31541 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Varlık Yönetim Şirketlerinin Kuruluş Ve Faaliyet Esasları İle Devralınacak Alacaklara İlişkin İşlemler Hakkında Yönetmelik'in Muhasebe ve Finansal Raporlama Sistemi başlıklı 13/3 maddesinde yer alan *“varlık yönetim şirketleri, işlemleri nedeniyle doğmuş veya doğması beklenen, ancak miktarı kesin olarak belli olmayan zararlarını karşılamak amacıyla, devraldıkları toplam alacaklar ile diğer varlıklarını Türkiye Muhasebe Standartları çerçevesinde belirlenen usul ve esaslara uygun olarak değerler ve karşılığa tabi tutarlar”* hükmü gereği devralmış olduğu varlıklara ilişkin karşılık ayırabilecekleri ifade edilmiştir.

Yukarıda yer alan hükümler gereği varlık yönetim şirketleri, gerçekleşen yada gelecekte gerçekleşmesi beklenen, fakat tutarı kati surette belli olmayan muhtemel zararlarını karşılamak için devraldıkları alacaklar ile diğer alacakları Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) kapsamında belirlenen usul ve esaslara uygun olarak değerlemek suretiyle karşılığa tabi tutmak zorundadır.

Alacaklar ile diğer varlıklarına gerek ilgili mevzuat gerekse TMS kapsamında yer alan usul ve esaslara göre karşılık işlemlerini gerçekleştirmek zorunda olan varlık yönetim şirketleri yine TFRS 9- Finansal Araçlar standardının hükümlerinin 1 Ocak 2018 tarihi itibarıyla uygulanmaya başlanmasıyla birlikte alacaklar ile diğer varlıklarına TFRS 9 kapsamında Beklenen Zarar Karşılığı ayırmak zorundadır.

1.7.3.2.1 Beklenen Zarar Karşılığı

2008 yılında yaşanan küresel kriz sonrasında Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (UMS) UMS 39 Finansal Araçlar Muhasebeleştirme ve Ölçme standardını değiştirmek zorunda kalmıştır. Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK) tarafından yeni TFRS 9- Finansal Araçlar standardı Türkiye’de 1 Ocak 2018 tarihi itibarıyla geçerli olmak üzere uygulanmaya başlanmış ve bu standart özellikle finansal tablolarında çok sayıda finansal araç barındıran bankalar için son derece önemli hale gelmiştir (Karaarslan ve Gülhan, 2020:112).

“Sözleşme uyarınca gerçekleşmesi gereken nakit akımlarının tamamı ile işletmenin tahsil etmeyi beklediği nakit akımlarının tamamı arasındaki farkın etkin faiz oranı üzerinden hesaplanan bugünkü değeri kredi zararını, kredi zararlarının ilgili temerrüt risklerine göre ağırlıklı ortalaması” beklenen kredi zararını ifade etmektedir (Avul, 2019:114). *“Değer*

düşüklüğü hükümlerinin amacı, ilk defa finansal tablolara alınmasından bu yana kredi riskinde önemli artışlar olan tüm finansal araçlar için bireysel ya da toplu olarak, makul ve ileriye yönelik olanlar da dahil desteklenebilir tüm bilgiler dikkate alınarak ömür boyu beklenen kredi zararlarının finansal tablolara alınmasıdır” (KGK, 2019:5).

“TFRS 9 Finansal Araçlar standardı ile gerçekleşmiş kredi zararları modelinden beklenen kredi zararları modeline geçilmiştir. Önceden TMS 39’a göre kredi zararlarının muhasebeleştirilmesi yalnızca objektif bir kanıtın varlığı durumunda geçerliiyken TFRS 9 ile bu yükümlülük kaldırılmıştır. Bu kapsamda, standart değişikliği öncesinde kredi zararlarını önceden belirlenmiş yüksek oranlara göre ayırmayan bankaların TFRS 9 ile birlikte toplam kredi zararlarının artması da beklenmektedir” (Karaarslan ve Gülhan, 2020:112).

TFRS 9 standardında değer düşüklüğüne uğramamış krediler için de karşılık ayrılmaktadır. Yine kredi niteliğine göre finansal varlıklar için 12 aylık beklenen kredi zararları ya da ömür boyu üzerinden karşılık ayrılmaktadır. Karşılık miktarındaki artışa bağlı olarak geçmiş yıl kar/zararı ile dönem net karı /zararı tutarlarında da bir değişme meydana gelmektedir.

TFRS 9 standardının getirdiği diğer bir başka yenilik ise yeni sınıflandırma metodolojisi. Çünkü TFRS 9’ a göre finansal varlıklar, ölçümleme çeşitlerine göre sınıflandırılmakta ve finansal varlıklar ile yükümlülükler iki temel gruba ayrılmaktadır (Bottaro, 2017: 78-79).

Bu gruplamaya göre;

“1) Borçlanma araçlarının sınıflandırılma ve ölçüm süreci, bankaların seçmiş olduğu iş modeline veya sadece anapara ve faiz ödemelerinden oluşma testi sonuçlarına göre yapılmaktadır.

2) Öz kaynağa dayalı araçların sınıflandırılma ve ölçümü kar veya zarara yansıtılarak yapılmaktadır, ancak bankaların veya finansal kuruluşların alım satım amaçlı ellerinde bulundurdıkları finansal araçları gerçeğe uygun değer farkı diğer kapsamlı gelire yansıtılarak ölçmeyi seçmesi durumu ise istisnai olarak ortaya çıkmaktadır” (Karaarslan ve Gülhan, 2020:113).

TFRS 9’un yürürlüğe girmesiyle ülkemizde TFRS 9’u uygulamaya başlayan bankaların finansal tablolarında;

- Karşılık tutarlarının artması
- Ertelenmiş vergi tutarında artışların olması
- Geçmiş yıllar kar /zarar hesabı ile dönem kar/zararı hesabında artış görülmesi
- Finansal varlıkların yürürlüğe giren hükümler kapsamında yeniden sınıflandırılması

şeklinde bazı değişikliklerin görülmesi muhtemel dahilindedir (Cohen ve Edwards, 2017:49).

Aynı zamanda “toplam karşılık tutarındaki artış ile birlikte maruz kalınan risklerin birinci aşamadan ikinci aşamaya transferi sırasında ölçüm metodolojisinde kullanılan zaman aralığı da 12 aydan finansal varlığın ömrü boyunca olacak şekilde uzamaktadır. Bu durum kredi zararları karşılıkları tutarında tepe etkisine yol açabilecek ve ekonominin gerileme dönemlerinin başlangıcında karşılık tutarında keskin bir artış gözlemlenebilecektir. İleriye dönük bilginin kullanılmasını önleyen engeller ve kredi riskinde önemli derecede artışın tespiti için gerekli sistemin etkin bir şekilde uygulanamaması, tepe etkisinin ve dönemsellik riskinin artmasına” neden olabilmektedir (Karaarslan ve Gülhan, 2020:114).

1.7.3.2.2 Varlık Yönetim Şirketlerinde Karşılık Ayırma İşlemleri

Varlık yönetim şirketleri 14.07.2021 tarihli ve 31541 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Varlık Yönetim Şirketlerinin Kuruluş Ve Faaliyet Esasları İle Devralınacak Alacaklara İlişkin İşlemler Hakkında Yönetmelik’in Muhasebe ve Finansal Raporlama Sistemi başlıklı 13/3 maddesinde yer alan

“(1) Varlık yönetim şirketi; Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu tarafından belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde tüm işlemlerini gerçek mahiyetlerine uygun surette, her bir işlem bazında zamanında ve doğru bir şekilde muhasebeleştirmek, finansal raporlarını bilgi edinme ihtiyacını karşılayabilecek biçim ve içerikte, anlaşılır, güvenilir ve karşılaştırılabilir, denetime, analize ve yorumlamaya elverişli, zamanında ve doğru şekilde düzenlemek zorundadır. Finansal raporlarda yer verilen bilgilerin muhasebe kayıtları ile uyumlu olması şarttır.

(2) Varlık yönetim şirketleri Türkiye Muhasebe Standartları ile Tekdüzen Hesap Planı Hakkında Yönetmeliğe göre kayıt tutmaya elverişli bir muhasebe ve finansal raporlama sistemine sahip olmakla ve söz konusu Yönetmelik uyarınca Kurul tarafından belirlenen Bankalarca Uygulanacak Tekdüzen Hesap Planı ve İzahnamesinde yer verilen hesaplardan

faaliyet izinleri kapsamındaki uygun hesapları kullanmak sureti ile tüm işlemlerini Türkiye Muhasebe Standartlarına uygun olarak muhasebeleştirmekle yükümlüdür.

(3) Varlık yönetim şirketleri, işlemleri nedeniyle doğmuş veya doğması beklenen, ancak miktarı kesin olarak belli olmayan zararlarını karşılamak amacıyla, devraldıkları toplam alacaklar ile diğer varlıklarını Türkiye Muhasebe Standartları çerçevesinde belirlenen usul ve esaslara uygun olarak değerler ve karşılığa tabi tutarlar.” hükmü gereği varlık yönetim şirketleri de tahsil edemediği sorunlu alacaklara ilişkin karşılık ayırırken TFRS 9 standartını uygulayan bankalar gibi finansal tablolarında beklenen zarar karşılığı standardını dikkate alacaklardır.

Varlık yönetim şirketleri devralmış oldukları varlıkların tamamını tahsil edemezlerse karşılık ayıracaktır. Örneğin X varlık yönetim şirketi 10.000.000 TL’lik alacağını tahsilini öngöremiyorsa bu tutar için karşılık ayıracak ve muhasebe kaydı aşağıdaki şekilde olacaktır.

KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ	10.000.000 TL
BEKLENEN ZARAR KARŞILIKLARI	
(ÖZEL KARŞILIKLAR)	10.000.000 TL

Bu kapsamda varlık yönetim şirketleri tahsil edemediği sorunlu alacaklara ilişkin TFRS 9 standartına geçen bankalar gibi beklenen zarar karşılığı standardını dikkate alarak karşılık ayıracaklardır.

Ancak TFRS 9 öncesinde TMS 39 hükümleri geçerliyken beklenen kredi zararlarının muhasebeleştirilmesi sürecinde sadece objektif bir kanıtın varlığı şart koşulmuşken TFRS 9 standartının uygulanmaya başlanmasıyla birlikte objektif bir kanıtın varlığı yükümlülüğün kaldırılmış olması zaten karşılıklara ilişkin yeterli düzenlemelerin olmadığı varlık yönetim şirketlerinde bankalarda olduğu gibi ayrılacak karşılık tutarlarının artmasına sebep olabilecektir (Karaarslan ve Gülhan, 2020:115).

Esas itibariyle bankaların sermaye yeterlilik rasyosunun güçlendirilmesi amacıyla düzenlenen TFRS 9 standardı faaliyet konusu itibariyle bankalardan farklı olarak

sorunlu kredileri takip ve tahsil eden varlık yönetim şirketlerinin karşılık ayırma süreçlerinde ihtiyaçlarını karşılamaktan ziyade bu şirketlerin ayıracağı karşılık tutarlarının daha da artmasına neden olabilecektir.

1.7.4 Varlık Yönetim Şirketlerine İlişkin Kamu ve Bağımsız Denetim Süreci

14.07.2021 tarihli ve 31541 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Varlık Yönetim Şirketlerinin Kuruluş Ve Faaliyet Esasları İle Devralınacak Alacaklara İlişkin İşlemler Hakkında Yönetmelik'in Bağımsız Denetim başlıklı 15. maddesi;

“(1) Varlık yönetim şirketlerinin bağımsız denetimi 6102 sayılı Kanun, 660 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve ilgili mevzuat çerçevesinde yapılır.

(2) Varlık yönetim şirketinin yıl sonu konsolide olmayan finansal tablolarına ilişkin bağımsız denetim raporlarının takip eden yılın 15 Nisan tarihine kadar Kurum veri tabanına raporlanması zorunludur.

(3) Varlık yönetim şirketlerinin bağımsız denetimden geçmiş finansal tabloları varlık yönetim şirketlerinin internet sayfalarında yayımlanır.

Denetim, gözetim ve bilgi verme başlıklı 16. maddesi

(1) Varlık yönetim şirketleri, varlık yönetim şirketlerinin ortakları, varlık yönetim şirketlerinin kontrol ettiği ortaklıklar ve ilgili diğer gerçek ve tüzel kişiler bu Yönetmelik hükümleriyle ilgili olarak Kurum ve Kurumun yerinde denetim yapmaya yetkili meslek personeli tarafından istenecek her türlü bilgi ve belgeyi vermek, defter ve belgelerini ibraz etmek, incelemeye hazır bulundurmak ve tüm bilgi işlem sistemini denetim amaçlarına uygun olarak yerinde denetime açmakla yükümlüdür.

(2) Mali bünyelerini ciddi şekilde olumsuz etkileyecek durumların tespiti halinde, Kurum varlık yönetim şirketlerinden gerekli her türlü tedbirin alınmasını istemeye yetkilidir. Varlık yönetim şirketleri Kurum tarafından istenen tedbirleri Kurumca belirlenen süreler içinde almak ve uygulamakla yükümlüdür.

(3) Varlık yönetim şirketleri, şekil ve kapsamı Kurumca belirlenen finansal tablolar ve istatistiki bilgileri istenilen süre ve yöntemlerle Kuruma göndermek zorundadır.” hükmü gereği finansal tablolarının, Bankalarda Bağımsız Denetim Gerçekleştirecek Kuruluşların Yetkilendirilmesi ve Faaliyetleri Hakkında Yönetmelikte belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde yetkili kuruluşlarca denetleneceği ve BDDK tarafından gerekli görülmesi halinde Kurumun yerinde denetim yapmaya yetkili meslek personeli tarafından istenecek her türlü bilgi

ve belgeyi vermeye, defter ve belgelerini ibraz etmeye ve incelemeye hazır tutmaya zorunlu olduğu ifade edilmiştir.

Varlık yönetim şirketlerinin denetlenmesi görevi esas itibariyle BDDK'ya ait olmakla birlikte yine 01.11.2006 tarihli Bankaların Muhasebe Uygulamalarına ve Belgelerin Saklanması İlişkin Usul ve Esaslar Hakkındaki Yönetmelik hükümlerine göre varlık yönetim şirketleri muhasebe süreçlerini Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK) tarafından yayınlanan Bağımsız Denetim Standartları ile Türkiye Finansal Raporlama Standartlarına ve bu standartlara ilişkin ek ve yorumlara göre oluşturmak zorunda olduğundan varlık yönetim şirketlerinin finansal tablolarının Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK) tarafından yayınlanan Bağımsız Denetim Standartlarına göre Bağımsız Denetim Kuruluşları tarafından da denetleneceği hüküm altına alınmıştır.

Ayrıca varlık yönetim şirketlerinin kuruluş usul ve esaslarına göre varlık yönetim şirketleri anonim şirket şeklinde kuruldukları için doğal olarak bu şirketler Türk Ticaret Kanununda yer alan düzenlemelere de tabidir.

1.7.5 Ülkemizde Varlık Yönetim Şirketlerinin Gelişimi

Ülkemizde sorunlu varlıkların çözümleme ve tasfiyesine ilişkin olarak ilk varlık yönetim şirketi 2003 yılında kurulmuştur. Yıllar itibariyle varlık yönetim şirketlerinin sayısı sektörde artmış ve halihazırda 18 adet varlık yönetim şirketi sektörde faaliyet göstermektedir.

Ülkemizde faaliyet gösteren varlık yönetim şirketlerinin ortaklık yapısını merkezi varlık yönetim şirketleri ya da merkezi olmayan varlık yönetim şirketleri olarak incelediğimizde genel olarak sektörde merkezi olmayan varlık yönetim şirketleri türünün hakim olduğu görülmektedir.

Ülkemizde faaliyet gösteren varlık yönetim şirketlerinin ortaklık yapıları incelendiğinde bu şirketlerin bankalar, TMSF, banka dışı mali kurumlar, yerli veya yabancı yatırımcılar tarafından kurulmuş olduğu görülmektedir. Bu nedenle Türkiye'de faaliyet gösteren varlık yönetim şirketleri hem merkezi hem de merkezi olmayan varlık yönetim şirketleri şeklinde karma bir yapı halinde olduğu ifade edilebilir.

Varlık yönetim şirketleri 2018 yılı itibariyle bankacılık kesiminden yaklaşık 45 milyar TL'lik sorunlu varlık devralmıştır. “*Varlık yönetim şirketleri bankacılık kesiminin*

sorunlu varlıklarını devralmak suretiyle banka ve banka dışı finans kuruluşlarının sorunlu varlık rasyolarının ve sermaye yeterlilik oranlarının iyileşmesine, aktif kalitelerinin düzelmesine, karlılıklarının artmasına ve operasyonel yüklerinden kurtulmalarına” katkı sağlamaktadır (Turkrating, 2019:1).

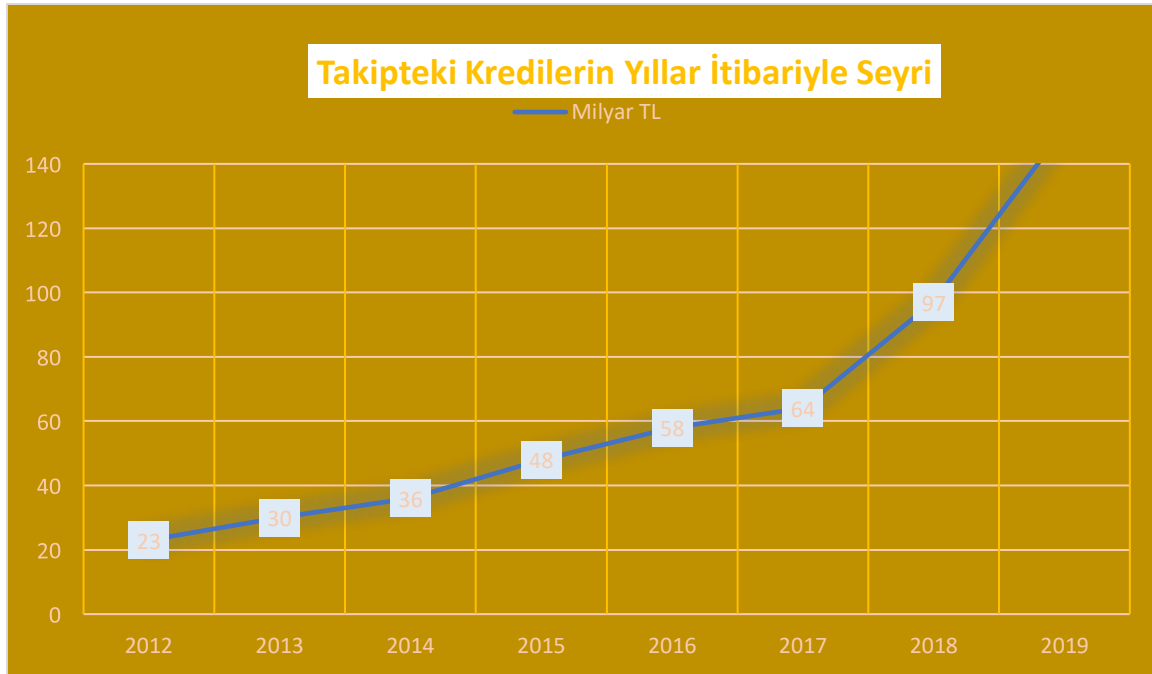
Tablo 3: Bankalarca Devredilen Sorunlu Varlıklar

Yıl	Devredilen Sorunlu Varlık Tutarı (Milyar TL)	Devredilen Sorunlu Varlık Artış Oranı (%)
2009	0,9	-
2010	3	3,2
2011	1,6	8,5
2012	3,0	12,7
2013	3,1	10,4
2014	6,0	16,5
2015	1,9	4,0
2016	6,4	11,0
2017	8,0	12,6
2018	8,3	3,9

Bankalar tarafından kullanılan kredi tutarları yıllardır artış göstermekte bu kredi artışına bağlı olarak da bankacılık kesiminin sorunlu varlıkları artmakta ve bu durum yatırımcıların varlık yönetim şirketlerine olan ilgisinin artmasına sebep olmaktadır (Turkrating, 2019:1).

BDDK tarafından yayınlanan verilere göre, bankacılık kesimi bilançolarında yer alan sorunlu varlıkların toplam tutarı 2019 yılı itibariyle yaklaşık 185 milyar TL’ye ulaşmaktadır.

Grafik 1: Takipteki Krediler

Kaynak: Onur Çelik, “Takipteki Krediler Artışı”, Finans Gündem, 2020 ,s 2.

Yukarıdaki grafiğe göre varlık yönetim şirketlerinin sorunlu varlıkları devralırken ödemiş oldukları ortalama birim satış fiyatının sorunlu kredinin anapara tutarına oranı 2013-2018 dönemleri arasında % 15’lerden yaklaşık % 5’lere kadar düşmüştür (Turkrating, 2019:2).

Bu düşüşün nedenlerine bakıldığında bankalar tarafından tahsil edilmesi daha güç olan sorunlu kredi portföylerin daha çok devredilmesi, varlık yönetim şirketleri sektöründe yeterli sayıda şirket bulunmasına rağmen açılan ihalelere daha az sayıda şirketin katılması nedeniyle rekabet ortamının düşük olması, artan fonlama maliyetleri nedeniyle özellikle sermaye rasyosu düşük olan varlık yönetim şirketlerinin kolaylıkla fon bulamaması nedenleri başta gelmektedir (Turkrating, 2019:3).

Varlık yönetim şirketleri sektöründe sadece teminatlı ya da sorunlu kurumsal alacak portföyleri gibi belli sorunlu varlıkların tahsil edilmesi alanlarına yönelik varlık yönetim şirketleri mevcuttur. Varlık yönetim şirketleri sektörüne yeni giren şirketlerin sayısının artmasına bağlı olarak sektördeki rekabet artmış ve doğal olarak bu şirketlerin piyasadaki pazar payları da düşmüştür.

Varlık yönetim şirketlerinin portföyünde yer alan sorunlu kredilere ilişkin portföy tutarı 50 milyar TL nin üzerindeyken, portföylerinde yer alan sorunlu varlıklara ilişkin takip edilen dosya sayısı 4 milyon adede yükselmiştir. Buna karşılık 2018 yılında varlık yönetim

şirketlerinin portföyünde yer alan sorunlu kredilere ilişkin takip edilen dosya sayısı yaklaşık 3,5 milyon adet olmuştur (Varlık Yönetim Şirketleri Derneği, 2020:1).

Varlık yönetim şirketleri tarafından tasfiye edilen ve çözümlenen sorunlu varlıklara ilişkin portföy tutarı yaklaşık 1 milyon adedin üzerine ulaşmıştır. Aynı zamanda 2019 yılında bankalar tarafından 8 milyar TL nin üzerinde sorunlu varlıkların devri gerçekleştirilmiştir. Devredilen bu sorunlu kredilerin yaklaşık üçte ikisi küçük ve orta ölçekli işletmelere ait ticari portföy kredi dosyalarından oluşurken geriye kalan üçte birlik tutar ise bireysel tüketicilere ait kredi dosyalarından oluşmaktadır. Aynı zamanda varlık yönetim şirketlerinin portföyünde yer alan sorunlu kredilere ilişkin takip edilen yaklaşık 3 milyona yakın bireysel ve kurumsal borçlu bulunmaktadır (Varlık Yönetim Şirketleri Derneği, 2020:1).

1.7.6 Varlık Yönetim Şirketlerine İlişkin Politika Önerileri

Ülkemizde varlık yönetim şirketleri incelendiğinde birçok sorunla karşı karşıya oldukları görülmektedir. Bu sorunların başında yasal düzenlemelerdeki eksiklikler ve denetim alanındaki zaafiyetler gelmektedir.

Varlık yönetim şirketlerinin faaliyetlerini gerçekleştirirken vergi ve harç istisnası süresinin sınırlı olması, alacağın temlikine ilişkin düzenlemelerin yetersiz olması, sorunlu alacakların devir alınmasına ilişkin ihale süreçlerinde karşılaşılmış oldukları zorluklar ve faaliyet alanlarının kısıtlı olması bu şirketlerin maruz kaldıkları en temel sorunlardır.

Aynı zamanda varlık yönetim şirketlerinin beklenen zararlar için ayırması gereken karşılık tutarlarına ilişkin olarak kapsamlı bir düzenlemenin bulunmaması ve bu şirketlerin gerçekleştirmiş olduğu işlemlere yönelik düzenleyici ve denetleyici otorite tarafından olağan denetimlere tabi tutulmayış olması varlık yönetim şirketlerinin muhasebe ve denetim süreçlerine yönelik eksikliklerin başında gelmektedir.

Sorunlu varlıkların çözümlenmesi, uygulanacak politikaların başarılı olabilmesi ve varlık yönetim şirketlerinin daha etkin ve verimli çalışması için varlık yönetim şirketlerinin maruz kaldığı sorunların çözülmesi, hukuki altyapının ve etkin bir denetleme sisteminin oluşturulması son derece önemlidir.

Bu kapsamda varlık yönetim şirketlerinin gerek faaliyet alanlarında karşılaşmış oldukları sorunların çözümüne gerekse muhasebe ve denetim süreçlerinde yer alan eksikliklere ilişkin çözüm önerileri geliştirilmiştir. Söz konusu çözüm önerilerine aşağıda alt başlıklar halinde değinilmiştir.

1.7.6.1 Faaliyet Alanlarına Yönelik Öneriler

Varlık yönetim şirketlerinin faaliyetlerini gerçekleştirirken karşılaşmış oldukları sorunların başında muafiyet ve istisnaların süresi, alacağın temliki, rekabet koşulları ve faaliyet alanlarının sınırlı olması gelmektedir.

1.7.6.1.1 Muafiyet ve İstisna Kavramına Yönelik Öneriler

4743 sayılı Mali Sektöre Olan Borçların Yeniden Yapılandırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile varlık yönetim şirketlerinin kuruluşunu teşvik etmek, dolayısıyla banka ve mali kuruluşların mali yapılarının güçlendirilmesine katkıda bulunmak amacıyla varlık yönetim şirketlerinin kuruluşundan, yapacağı işlemlere kadar birtakım vergi muafiyet ve istisnaları getirmiştir.

Yine aynı Kanunun 3. maddesinin 7. Fıkrasında ise; “*Bankalar, özel finans kurumları ve diğer mali kurumların alacakları ile diğer varlıklarının satın alınması ve yeniden yapılandırılarak satılması amacıyla, kuruluş ve faaliyet esasları Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu tarafından belirlenecek varlık yönetim şirketlerinin yaptıkları işlemler ve bu işlemlerle ilgili olarak düzenlenen kağıtlar, kuruluş işlemleri de dahil olmak üzere kuruldukları takvim yılı ve bunu izleyen beş yıl süresince 488 sayılı Damga Vergisi Kanununa göre ödenecek damga vergisinden, 492 sayılı Harçlar Kanununa göre ödenecek harçlardan, her ne nam altında olursa olsun tahsil edilecek tutarlar 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu gereği ödenecek banka ve sigorta muameleleri vergisinden, 1318 sayılı Finansman Kanununa göre ödenecek taşıt alım vergisinden, kaynak kullanımı destekleme fonuna yapılacak kesintilerden ve 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun 29’uncu maddesi hükmünden istisnadır*” hükmü yer almaktadır.

3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanununun 17/4-1 maddesinde, “30/1/2002 tarihli ve 4743 sayılı Kanun hükümlerine göre kurulan varlık yönetim şirketlerinin bankalar, özel finans kurumları ve diğer mali kurumlardan devraldığı alacakların tahsili amacıyla bu alacakların teminatını oluşturan mal ve hakların müzayede yoluyla satışı işleminde;

- Mal ve hakların alacağa mahsuben varlık yönetim şirketleri tarafından satın alınması,
- Satışa iştirak edecek 3. şahısların söz konusu mal ve hakları satın alması,
- Varlık yönetim şirketleri tarafından alacağa mahsuben satın alınan hak ve alacakların 3. şahıslara satışı suretiyle gerçekleşen teslimler katma değer vergisinden istisnadır” hükmü düzenlenmiştir.

Öte yandan yine kanun hükümleri çerçevesinde “varlık yönetim şirketlerinin devraldığı alacakların tahsili amacıyla bu alacakların teminatını oluşturan mal ve hakların bedelinin varlık yönetim şirketine ödenmesi şartıyla borçlu tarafından satılması” işlemi de katma değer vergisine tabidir.

5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nun varlık yönetim şirketlerine ilişkin düzenlenen 143. maddesinin 6’ncı fıkrasında “varlık yönetim şirketlerinin yaptıkları işlemler ve bununla ilgili olarak düzenlenen kağıtlar, kuruluş işlemleri de dahil olmak üzere kuruldukları takvim yılı ve bunu izleyen beş yıl süresince damga vergisi kanununa göre ödenecek damga vergisinden, harçlar kanununa göre ödenecek harçlardan, banka ve sigorta muameleleri vergisinden, kaynak kullanımını destekleme fonu için yapılacak kesintilerden istisnadır hükmü düzenlenmiştir.

Bu madde hükmü varlık yönetim şirketlerinin kuruldukları takvim yılı ve bunu izleyen beş yıl süresince geçerlidir. Bu nedenle varlık yönetim şirketleri kendilerine tanınan bu beş yıllık istisna ve muafiyet süresinin sona ermesiyle istisna ve muafiyet süresi devam eden başka ya da yeni kurulan varlık yönetim şirketleriyle birlikte devir ve birleşmelere başvurmaktadır (Ersalan vd., 2018:311). Nitekim devir ve birleşmeler sonucu yeni kurulan varlık yönetim şirketlerinin yönetim kurulu başta olmak üzere üst, orta ve alt düzey personelleri değişmeyerek aynı kalmakla birlikte hatta işletme merkezleri bile aynı adreste yer almaktadır.

Bu durum işletmenin sürekliliğine ve kurumsallaşmasına engel olmakta istisna süresi biten varlık yönetim şirketleri alacak satışına ilişkin düzenlenen ihalelerde yeni kurulan

varlık yönetim şirketleri ile rekabet edebilir düzeyde teklifler verememekte ve borçluya güven veremeyerek sorunlu varlıkların çözümü sürecini zorlaştırmaktadır.

Bu kapsamda 5411 sayılı Bankacılık Kanununda varlık yönetim şirketlerinin yaptıkları işlemlere ilişkin düzenlenen istisna ve muafiyet maddesinin yeniden düzenlenerek en azından varlık yönetim şirketleri sektörü gelişene kadar süresiz hale getirilmesi veya daha ayrıntılı bir şekilde ele alınması varlık yönetim şirketlerinin istisna ve muafiyet süresi devam eden başka ya da yeni kurulan varlık yönetim şirketleriyle birlikte devir ve birleşmelerini ortadan kaldıracaktır.

1.7.6.1.2 İhale Şartlarının Düzenlenmesi

Finansal kuruluşlar sorunlu alacaklarını varlık yönetim şirketlerine ihale usulü ile devretmektedir. Ancak sorunlu alacakların varlık yönetim şirketlerine devrine ilişkin finansal kuruluşlar tarafından gerçekleştirilen ihale sürecinde gerekli rekabetçi düzenlemeler olmamakla birlikte alacağını devredecek kuruluşlara geniş bir serbesti alanı tanınmıştır.

Sorunlu alacaklarını varlık yönetim şirketlerine devredecek olan finansal kuruluşlara tanınan geniş serbesti piyasadaki rekabetçi ortamı olumsuz etkileyerek bazı bankaların hissedarı olduğu varlık yönetim şirketlerine öncelik tanınmasına ve daha yüksek ya da düşük fiyatlardan devrederek bilançolarını ayıklamasına neden olmaktadır.

Bu kapsamda yaşanan sorunların ortadan kaldırılması için düzenleyici ve denetleyici kuruluş tarafından sorunlu alacakların varlık yönetim şirketlerine devrine ilişkin finansal kuruluşlar tarafından gerçekleştirilecek ihale süreçlerine yönelik düzenlemelerin oluşturularak, söz konusu düzenlemelere uygun davranılıp davranılmadığının düzenleyici ve denetleyici otorite tarafından denetlenmesinin daha rekabetçi bir ortam için faydalı olacağı düşünülmektedir.

1.7.6.1.3 Reel Sektör Alacaklarının Devralınması

Varlık yönetim şirketlerinin kuruluşuna ilişkin yönetmelikte varlık yönetim şirketlerinin, başta bankalar olmak üzere diğer finansal kuruluşların sorunlu varlıkları ile TMSF

nin alacaklarını devralabileceği hükmü düzenlenmiş olup, bu madde hükmü gereği varlık yönetim şirketleri reel sektörün sorunlu alacaklarını devralamamaktadır.

Bu çerçevede ülkemizde reel sektörün sorunlu alacakları varlık yönetim şirketlerinin faaliyet alanı kapsamına girmemektedir. Ancak yurtdışında örneğin Güney Kore’de varlık yönetim şirketleri reel sektörün sorunlu alacaklarını, gayrimenkul, ekipman gibi varlıklarını devralabilmektedir (Mesutoğlu, 2018:25).

Ülkemizde de varlık yönetim şirketlerinin reel kesimin sorunlu alacakları devralmasına ilişkin faaliyet alanının genişletilmesi sorunlu varlıkların çözümü ve tasfiyesi sürecine katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

1.7.6.2 Muhasebe ve Denetim Süreçlerine Yönelik Öneriler

Varlık yönetim şirketlerinin gerçekleşmesi muhtemel zararlar için ayırması gereken karşılık tutalarına ilişkin olarak kapsamlı bir düzenlemenin olmaması ve bu şirketlerin gerçekleştirmiş olduğu işlemlere yönelik düzenleyici ve denetleyici otorite tarafından olağan denetimlere tabi tutulmamış olması başta olmak üzere varlık yönetim şirketlerine ilişkin muhasebe ve denetim süreçlerinde yer alan eksikliklere ilişkin aşağıdaki bölümlerde çözüm önerileri geliştirilmiştir.

1.7.6.2.1 Muhasebe Hesaplarına İlişkin Öneriler

Varlık yönetim şirketleri gerek olağan gerekse olağan dışı faaliyetlerini muhasebeleştirirken ve finansal tablolara aktarırken bankaların kullanmış olduğu banka muhasebesi hesap planı ile yine bankaların kullanmış olduğu finansal tabloları kullanmaktadır. Ancak varlık yönetim şirketlerinin bankalara ait hesap planını ve finansal tabloları kullanması varlık yönetim şirketlerinin esas faaliyet konusu ile kullanmış olduğu hesap planı ve finansal tablolar açısından tam olarak benzerlik teşkil etmemektedir.

Varlık yönetim şirketlerinin esas faaliyet konusu bankalardan devralmış oldukları sorunlu kredilerin tahsil ve tasfiyesidir. Bu kapsamda bankalardan devralmış olduğu ve takip etmiş oldukları krediler kavramı ile bankaların tahsil edemeyerek takibe geçmiş olduğu takipteki krediler kavramı birbirinden farklıdır. Çünkü varlık yönetim şirketlerinin esas faaliyet

konusu tahsil kabiliyeti olmayan ve bankalarca devredilen sorunlu kredilerin çözümlenmesiyle bankaların esas faaliyet konusu ödünç fon arz ve talebine aracılık etmektir. Varlık yönetim şirketlerinin bankalardan devralıp takip ettiği krediler varlık yönetim şirketlerinin asıl faaliyet konusundan kaynaklanan alacaklarını ifade ederken, bankaların takip etmiş olduğu krediler bankaların borçlulardan vadesinde tahsil edemediği ve hala tahsil kabiliyeti devam eden kredileri içermektedir.

Ayrıca bankaların bilançosunda pasif tarafta yer alan mevduat hesabı mudilerin kendilerine yatırmış oldukları emanet varlıkları diğer bir deyişle bankanın bir bakıma borcunu yükümlülüğünü ifade ederken, varlık yönetim şirketlerinin kullanmış olduğu mevduat hesabı ise bankalarda bulunan alacağını ifade etmektedir ve varlık yönetim şirketlerinin mevduat toplama yetkisi olmadığı halde bilançolarında yer alan mevduat hesabı varlık yönetim şirketlerinin bankaların yaptığı şekilde mevduat toplayarak mudilere olan borçları, yükümlülükleri varmış gibi bir algı oluşturmaktadır.

Aynı zamanda varlık yönetim şirketleri alacakları tahsil ettiğinde yapılan bu tahsilatın bir kısmı anapara bir kısmı faiz olarak muhasebeleştirilmektedir. Oysa ki faiz geliri ödünç verilen paranın zaman getirisini ifade ettiğinden varlık yönetim şirketleri alacakları tahsil ettiğinde yapılan tahsilatın bir kısmı faiz geliri olarak değil varlık yönetim şirketlerinin esas faaliyet konusundan elde ettiği gelir olarak muhasebeleştirilmesi gerekmektedir.

Bankalar, faktoring ve finansal kuruluşlar ile finansman şirketleri gibi diğer finansal kuruluşlarda olduğu gibi varlık yönetim şirketlerinin de gerçekleştirmiş oldukları faaliyetlere yönelik kendilerine özgü bir hesap planının oluşturulması yerinde olacaktır. Aynı şekilde varlık yönetim şirketlerinin finansal performanslarını yansıtan finansal tabloların da varlık yönetim şirketlerinin gerçekleştirmiş oldukları faaliyetlerin sonuçlarını yansıtacak şekilde bu şirketlere özgü oluşturulması varlık yönetim şirketlerinin ihtiyaçlarını karşılaması açısından faydalı olacaktır.

1.7.6.2.2 Karşılık Ayırma İşlemlerine İlişkin Öneriler

14.07.2021 tarihli ve 31541 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Varlık Yönetim Şirketlerinin Kuruluş Ve Faaliyet Esasları İle Devralınacak Alacaklara İlişkin İşlemler Hakkında Yönetmelik'in Muhasebe ve Finansal Raporlama Sistemi başlıklı 13/3 maddesinde

yer alan “varlık yönetim şirketleri, işlemleri nedeniyle doğmuş veya doğması beklenen, ancak miktarı kesin olarak belli olmayan zararlarını karşılamak amacıyla, devraldıkları toplam alacaklar ile diğer varlıklarını Türkiye Muhasebe Standartları çerçevesinde belirlenen usul ve esaslara uygun olarak değerler ve karşılığa tabi tutarlar” hükmüne göre varlık yönetim şirketlerinin devralmış olduğu varlıklara ilişkin ayırması gereken karşılıkları TFRS ye uygun olarak ayrılması gerektiği ifade edilmiştir. Ancak söz konusu düzenleme dışında varlık yönetim şirketlerinin ayırması gereken karşılık oranlarına ilişkin herhangi bir ayrıntılı düzenleme yapılmamıştır.

Aynı zamanda Vergi Usul Kanununun 288’inci maddesi “*hasıl olan veya husulü beklenen fakat miktarı katiyetle kestirilemeyen ve teşebbüs için borç mahiyetini arz eden belli bazı zararları karşılamak maksadıyla hesaben ayrılan meblağlar*” şeklinde karşılıkları tanımlamış olup, varlık yönetim şirketlerinin ayırmak zorunda oldukları karşılıklara ilişkin olarak da Bankacılık Kanunu’nun 143’üncü maddesinde Kurumlar Vergisi Kanununa atıf yapılarak, karşılıkların kurum kazancının tespitinde gider olarak dikkate alınabileceği düzenlenmiştir.

Varlık yönetim şirketlerinin ayırması gereken karşılıklara ilişkin ayrıntılı düzenlemelerin olmaması bu şirketlerin bağımsız denetimi sürecinde finansal tablolarının yasal mevzuat hükümlerine uygun olarak düzenlenmiş olsa bile şirketlerin kendi tahmin ve öngörülerine göre karşılık politikaları uygulamaları nedeniyle kamuoyuna sunulan finansal tabloların ihtiyaca uygun, güvenilir ve şeffaflığı açısından farklılıklara neden olacaktır. Bu çerçevede varlık yönetim şirketlerinin beklenen zararlar için ayırması gereken karşılık tutarlarına ilişkin kapsamlı yasal düzenlemelerin olması söz konusu farklılıkları ortadan kaldıracaktır.

1.7.6.2.3 Denetim Süreçlerine İlişkin Öneriler

BDDK varlık yönetim şirketlerinin faaliyetlerinin düzenlenmesi ve denetlenmesine ilişkin düzenleyici ve denetleyici otorite olduğu için bu şirketlerin denetim faaliyetleri yine bu kurum tarafından yerine getirilmektedir. Düzenleyici ve denetleyici otorite olarak BDDK, varlık yönetim şirketlerinin finansal tablolarını negatif yönde etkileyecek durumları belirlediği zaman varlık yönetim şirketlerinden gerekli önlemlerin alınmasını isteyebilmektedir. Varlık yönetim şirketleri kendilerinden istenen önlemleri yasal süreler içerisinde almakla

yükümlüdür. Ayrıca varlık yönetim şirketleri Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KKGK) tarafından yayınlanan Bağımsız Denetim Standartlarına göre de Bağımsız Denetim Kuruluşları tarafından denetlenmektedir.

Varlık yönetim şirketlerinin denetlenmesine ilişkin düzenleyici ve denetleyici otorite olan BDDK'nın denetim faaliyetleri şikayete bağlı denetim ya da kurum takdirinde belirlenen denetim planlamasıyla yapılmaktadır. Ancak varlık yönetim şirketlerinin gelişme potansiyeline bağlı olarak sektördeki varlık yönetim şirketlerinin hem sayısı hem de faaliyetleri artacağı için bu şirketlerin sürekli denetimi ve etkin gözetimi son derece önemlidir. Varlık yönetim şirketlerinin denetlenmesi açısından etkin bir gözetim ve denetim sisteminin uygulamaya geçirilmesi varlık yönetim şirketlerinin düzenlenmesi ve denetlenmesi açısından faydalı olacaktır.

1.8 Varlık Yönetim Şirketlerine İlişkin Ülke Uygulamaları

Varlık yönetim şirketlerine ilişkin ülke uygulamaları incelendiğinde her ülkenin kendi ekonomik, politik ve sosyal yapısına bağlı olarak farklı uygulamaların olduğu görülmektedir. Bu nedenle sorunlu varlıkların tahsil ve tasfiyesine yönelik olarak küresel düzeyde rol model olacak bir varlık yönetim şirketi uygulaması bulunmamaktadır.

Bankacılık sisteminin özellikleri sorunlu varlıkların yapısı ve hukuki alt yapı uygulanacak varlık yönetim şirketi modelini etkilemektedir. Bu kapsamda varlık yönetim şirketleri uygulamaları açısından daha köklü tecrübeli kurumlara sahip olan hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelere ait uygulamalara aşağıda alt başlıklar halinde özet olarak değinilmiştir.

1.8.1 Amerika Birleşik Devletleri Uygulaması

1980'li yıllarda Amerika Birleşik Devletlerinde çok sayıda bankanın iflas etmesi ve bu duruma bağlı olarak bu bankalardaki mevduatları sigortalayan kuruluşun da batmasına neden olmuştur. Bu nedenle ABD'de bankaların batmasını engellemek ve sorunlu varlıkların çözümlenmesini ve hızla tasfiyesini sağlamak amacıyla iki kurum oluşturulmuştur. Bu kurumlardan biri bir nevi ülkemizdeki karşılığı Amerika Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu olan FDIC dir. Diğer kuruluş sorunlu varlıkların tasfiyesi amacıyla kurulan bir varlık yönetim şirketi olan RTC dir (FDIC, 2019).

FDIC ve RTC birlikte bankaların sorunlu varlıklarının devralınması, yönetilmesi ve tasfiye edilmesi çalışmalarını yürüterek sorunlu kredilerin çözümü ve tasfiyesini gerçekleştirmiştir (Straw, 2007:107). FDIC, devraldığı bankaların sigorta kapsamındaki mevduatlarını ödeme fonksiyonunu üstlenirken RTC ise sorunlu varlıkların çözümü ve tasfiyesi görevini üstlenmiştir. RTC kurulduğu günden bu yana yaklaşık 400 milyar USD sorunlu alacağı devralarak çözümlemiştir. RTC nin son devralmış olduğu kredilerde dikkate alındığında yaklaşık 924,4 milyar USD tutarındaki varlığı çözümlemiştir (Azdiken, 2019: 26).

1.8.2 Güney Kore Uygulaması

Güney Kore Varlık Yönetimi Kuruluşu (Korea Asset Management Corporation-KAMCO) olan KAMCO Güney Kore Kalkınma Bankasının sorunlu kredilerinin çözümü ve tasfiyesini gerçekleştirmek amacıyla kurulmuştur. KAMCO özellikle 1997 yılında yaşanan Asya Krizinde bankacılık sistemi üzerine ciddi bir yük olarak sorunlu kredilerin hızlı bir şekilde tasfiye ve tahsilini sağlamak üzere yeniden yapılandırılmıştır (KAMCO, 2019).

KAMCO diğer varlık yönetim şirketlerinden ayrı olarak hem bankaların sorunlu varlıklarını çözümleme görevini yerine getirmekte hem de kamu kesiminin tahsili gecikmiş vergi alacakları ile kamu kesiminin mülkiyetindeki taşınmazların da yönetilmesi görevini ifa etmektedir (Mesutoğlu, 2001:17).

KAMCO 1997 yılında yaşanan Asya Krizinde “111.3 trilyon krw tutarındaki sorunlu krediyi finansal kuruluşlardan 39.2 trilyon krw kamu fonuyla satın almış, kredilerden %36 seviyesinde bir oranda geri dönüşüm satın alınan sorunlu alacaklar süratli bir şekilde çözümlenerek kamunun üzerindeki yük minimuma indirilmeye çalışılmıştır. Sorunlu kredilerin çözümü ve yeniden yapılandırılmasında uygulanan bu yöntem, 2009 G20 Maliye Bakanları ve Merkez Bankası Başkanları toplantısında finansal krizlerin üstesinden gelmek için uluslararası bir model olarak” sunulmuştur (Azdiken, 2019: 29).

1.8.3 Meksika Uygulaması

Meksika uygulamasında Meksika Mevduat Sigortası Fonu (FOBAPROA) diğer ülke uygulamalarından farklı olarak iflas eden bankaların çözümü yerine faaliyetine

devam eden ve mali durumu zor durumda olan bankaların finansal yapılarının rehabilite edilmesiyle kurulmuştur. Meksika uygulamasının diğer ülke uygulamalarından farkı devraldığı alacakların yönetimini sorunlu kredileri devraldığı bankada bırakarak elde edilen tahsilatın kendisi tarafından alınmasıdır (TBB, 2001:8).

Meksika uygulamasında bankaların finansal yapılarını kuvvetlendirmek amacıyla bankaların iştiraklerine veya iflas sürecindeki şirketlere kredi kullandırılması ve olağan durumda satışı yapılamayacak kredileri bile devredebilmesi konusunda esneklik gösterilmiştir. Ayrıca bankalara gerekli sermaye ilavesinin yapılması ve rehabilite önlemlerinin alınması konusunda süre tanınmakta ve bu sürenin sonunda bankalar gerekli iyileşmeleri yapamadıklarında ise bankalara müdahale edilmesi öngörülmektedir (Yavuz, 2017:48).

1.8.4 İsveç Uygulaması

İsveç hükümeti spesifik olarak banka bazında sorunlu kredilerinin çözülmesi ve tasfiyesini gerçekleştirmek amacıyla Securum ve Retriva adında iki ayrı kamu kurumu kurmuştur. Bankaların sorunlu kredileri ile iyi varlıkları ayrılarak sorunlu varlıklar varlık yönetim şirketlerine devredilmiştir (Aydın, 2000:6).

Devralınan sorunlu varlıkların büyük bir kısmı bankaların gayrimenkul piyasasındaki fiyat düşüşlerinden dolayı sıkıntı yaşaması ve kredilerin büyük bir kısmının mortgage ipotek altına alınmış kredilerden oluşmasından kaynaklanmış ve devralınacak kredilerin uluslararası alanda faaliyet gösteren şirketlere ait olması istenmiştir (Jonung, 2009:6).

İKİNCİ BÖLÜM

KAR YÖNETİMİ KAVRAMI, YÖNTEMLERİ VE BELİRLENMESİ

“İşletme tarafından raporlanan kar işletmenin paydaşlarının işletmeye yönelik çeşitli konularda karar alma süreçlerinde referans olarak aldığı rakamdır ve bu rakamın kaliteli olması arzulanır. Raporlanan karın kaliteli olması ise işletmenin içinde bulunduğu ekonomik gerçekliğini yansıtmaya derecesini ifade etmektedir” (Ocak ve Arıkboğa, 2017:100).

2.1 Kar Yönetimi Kavramı

Genel olarak işletmenin finansal tablo kullanıcılarının özellikle yatırımcıların işletmenin geleceğine yönelik alacakları kararları etkilemeye yönelik olarak işletmenin mevcut durumunu olduğundan daha farklı gösterilmesi faaliyetleri şeklinde açıklanan kar yönetimi kavramı literatürde özellikle Enron, Worldcom, Tyco, Parmalat ve Xerox başta olmak üzere hatırı sayılır büyüklükteki şirketlerde görülen muhasebe skandallarıyla önem kazanmıştır.

Yaşanan muhasebe skandalları finansal tabloların güvenilirliğini azaltarak finansal tablo kullanıcılarının eksik ve hatalı kararlar almalarına neden olmuş ve ortaya çıkan muhasebe skandalları sonucunda finansal tablo kullanıcıları karar alma süreçlerinde daha doğru karar alabilmek için dikkatlerini işletmelerin finansal tablolarına yöneltmiştir (Türk, 2017:93).

Finansal tablo kullanıcıları işletme hakkında karar verirken genellikle öncelik sırası olarak raporlanan karı esas aldığı için işletme tarafından gerçekleştirilen kar yönetimi uygulamaları sonucunda finansal raporların kalitesi azalmakta ve gerçeği yansıtmayan karların finansal raporlarda yer almasına neden olmaktadır. İşletmenin gerçek durumunu yansıtmayan finansal raporlara bakarak karar veren yatırımcılar işletmenin hisse senetlerini satın aldıkları zaman olması gerekenden daha fazla bir bedel ödemekte, işletmeye borç veren taraflar ise işletmenin gerçek finansal performansından daha riskli bir pozisyonu üstlenmiş olmaktadır (Önder, 2012: 10).

Muhasebe yazını incelendiğinde kar yönetimi kavramı farklı şekillerde tanımlandığı için kar yönetimine ilişkin literatürde bir yeknesaklığın bulunmadığı hemen göze çarpmaktadır. Kar yönetimi muhasebe yazınında farklı isimlerle ifade edilmekle birlikte en yaygın kullanılan kavramlar; “Agresif (Saldırgan) Muhasebe (Aggressive Accounting),

Finansal Tablo Yönetimi (Financial Statement Management), Muhasebede Hokus- Pokus (Accounting Hocus- Pocus), Finansal Tablo Manipülasyonu (Financial Statement Manipulation), Karın İstikrarlı Hale Getirilmesi (Income Smoothing), Yaratıcı Muhasebe (Creative Accounting), Muhasebe Sihri (Accounting Magic), Finansal Şangaylar (Financial Shenanigans), Muhasebe Kimyası (Accounting Alchemy)” dır (Duman, 2010:64).

Kar yönetimi kavramı *“hem şirketin ortaya çıkan ekonomik performansı hakkında bazı çıkar sahiplerini yanlış yönlendirmek hem de raporlanan muhasebe verilerine bağlı olan sözleşmelere dayalı sonuçları etkilemek için finansal raporları değiştirme amacıyla yöneticilerin gerek finansal raporlama sürecinde verdikleri kararlarda gerekse işlemlerin oluşturulması sırasında takdirlerini kullandıkları zaman ortaya çıkan uygulamalar”* olarak Healy ve Wahlen tarafından tanımlanmıştır (Healy ve Wahlen 1999 :368).

Dechow ve Skinner *“finansal tablo kullanıcılarının karar ve düşüncelerini değiştirmesine neden olacak önemli durumların ya da muhasebe verilerinin kasıtlı ve bilinçli olarak yanlış açıklanması, eksik açıklanması ya da hiç açıklanmaması”* olarak kar yönetimini tanımlamıştır (Dechow ve Skinner, 2000:238).

Küçüksözen’e göre kar yönetimi, *“şirketin ekonomik performansı hakkında finansal bilgi kullanıcılarının yanıltılması ya da kamuya açıklanan kar rakamına bağlı sözleşme sonuçlarının etkilenmesi amacıyla yöneticilerin finansal raporlama sürecinde (muhasebe standartları çerçevesinde ya da bunların dışında) aldıkları kararlarla veya gerçekleştirdikleri işlemlerle finansal sonuçları değiştirmeleri diğer bir ifadeyle yatırımcıların ya da ilgililerin karar ve düşüncelerini etkileyecek ya da değiştirecek nitelikte muhasebe verilerinin ya da önemli durumların kasıtlı ve bilinçli olarak yanlış ya da eksik açıklanması ya da hiç açıklanmaması”*dır (Küçüksözen, 2005:66).

Giroux *“öngörülen bir hedef doğrultusunda isteğe bağlı muhasebeleştirme yöntemleri ile raporlanan karları değiştirmek olarak”* kar yönetimini tanımlamıştır (Önder, 2012: 17).

Scott kar yönetimini işletme yöneticilerinin genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri kapsamında muhasebe politikalarında tercih yapmak suretiyle işletme veya kendi çıkarlarını maksimize etmek amacıyla uyguladıkları politikalar olarak açıklamıştır (Scott, 1997).

“Kar yönetimi sadece akademisyenler tarafından tanımlanmamış, 1998 yılında SEC Başkanı olan Levitt kar yönetimini finansal tabloların kalitesini ve doğruluğunu etkileyen

bir muhasebe marifeti olarak tanımlamıştır. Levitt'e göre kar yönetimi bir sayı oyunudur ve bu oyunda temel hedef işletmenin pazar payını arttırmak ve hisse senedi değerini yükseltmektir” (Ocak ve Arıkboğa,2017:101).

Beneish ise kar yönetimini, işletmelerin gelecekteki nakit akımlarını finansal tablo kullanıcıları ve piyasa katılımcılarının beklentilerine göre kar politikalarını planladığını ileri süren fırsatçı yaklaşım olarak tanımlamıştır (Beneish,1999:26).

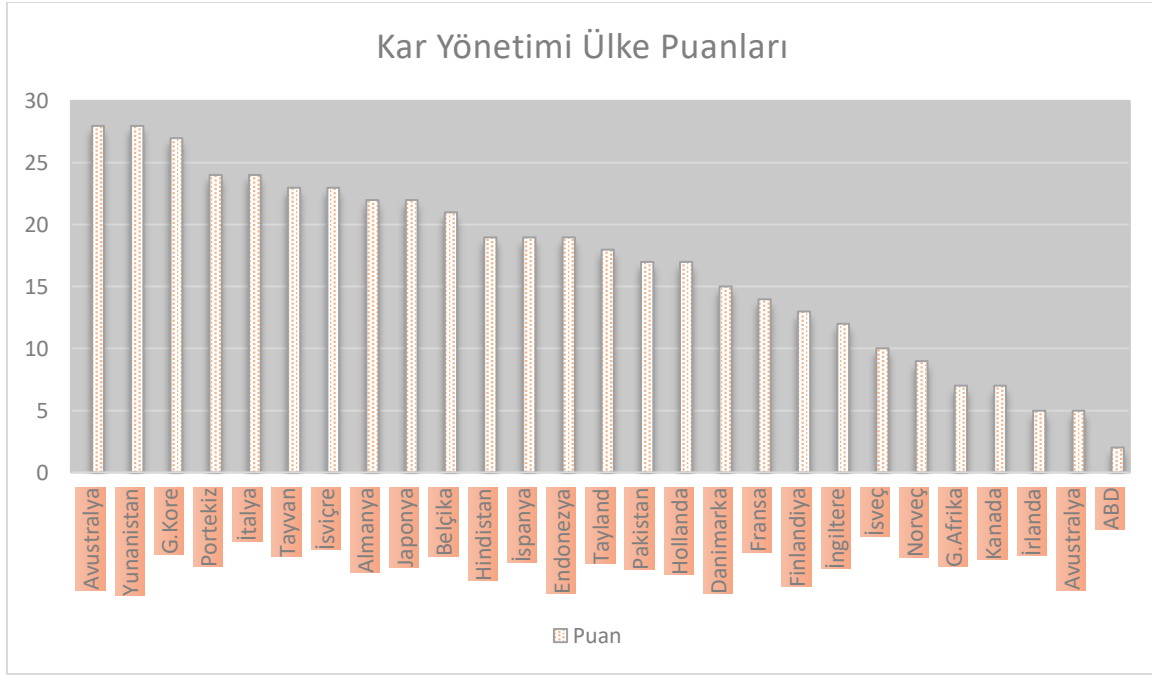
Türkyılmaz kar yönetimini, *“işletmelerin ve yöneticilerin fırsatçı yaklaşım kapsamında işletmenin gelecekteki finansal performansı hakkında finansal tablo kullanıcılarının, yatırımcılarının ve finansal tablo analistlerinin beklentilerinin karşılamak üzere genel kabul görmüş muhasebe standartları, ilkeleri ve yasal düzenlemelerdeki esnekliklerden ve eksiklerden yola çıkarak muhasebe yargılarını kullanarak tahakkuk esaslı ve işlem esaslı muhasebe teknikleri ile gerçeği yansıtmayan finansal tabloların finansal tablo kullanıcılarına sunulması”* şeklinde tanımlamıştır (Türkyılmaz,2019:10).

Yöneticilerin bencil ve çıkarıcı güdülerle hareket ederek sadece fayda maksimizasyonu amacıyla muhasebe uygulamalarında fırsatçı veya ekonomik tercih yapmaları olarak tanımlanan kar yönetiminde ise finansal tablolar üzerinde muhasebenin genel kabul görmüş ilkelerine uygun olarak manipülasyon yapılmaktadır (Roosen, 2008: 24).

Kar yönetimine ilişkin literatürde yapılan tanımlamalara bakıldığında yapılan tanımlamaların bir kısmı kar yönetimini yürürlükteki yasalarda yer alan boşluk ve esnekliklerden yararlanmak suretiyle muhasebe ilke ve politikalarına uygun olarak davranılmasını ifade ederken, bir kısmı da kar yönetimini hem yürürlükteki yasal mevzuata hem de muhasebe ilke ve politikalarına uygun olmayan manipülasyonlar olarak ifade etmektedir. Muhasebenin temel prensiplerinden olan genel kabul görmüş muhasebe ilkelerindeki seçim esnekliğinden yararlanmak suretiyle işletme yöneticilerinin işletmenin gelecekte beklediği nakit akımları üzerinden fayda sağlaması kar yönetimi olarak açıklanabilir.

Kar yönetimi uygulamalarının dünya genelinde uygulama alanı çok geniş olup Leuz, Nanda ve Wycoski'nin ülkelerin kar yönetimi faaliyetlerinde bulunma durumlarını tespit ettikleri çalışmaları da bu durumu destekler niteliktedir.

Grafik 2: Kar Yönetimi Ülke Puanları

Kaynak: Leuz, “Earnings Management and Investor Protection: An International Comparison”, Journal of Financial Economics, 2013.

2.2 Kar Yönetimine Neden Olan Faktörler

Finansal tablolar işletmelerin belli bir faaliyet dönemi boyunca finansal performansını yansıtan temel enstrümandır. Buna karşılık işletmenin faaliyet dönemi sonunda finansal performansını ise elde etmiş olduğu kar gösterir. Çünkü kar gerek işletmenin geleceğe yönelik alacağı yatırım kararlarının belirlenmesinde gerekse işletmenin piyasa değerinin belirlenmesinde temel unsurdur. Aynı zamanda işletme yöneticilerinin performansı işletmenin elde ettiği performans ile ölçülür. Bu duruma bağlı olarak kar ayrıca işletmenin finansal tablolarındaki performansın belirlenmesinde de kar yönetimi için temel göstergedir (Duman, 2010:66).

Genel olarak yöneticiler işletmenin geleceğine yönelik olumlu tahminlerde bulunmak ve hedeflenen kar düzeyini tutturarak paydaşların beklentilerini karşılamak amacıyla finansal raporlarda çeşitli manipülasyonlara başvururlar. Buna bağlı olarak işletmeyle kamusal yarar arasındaki tercih işletme lehine, işletme ile yönetici arasındaki refah artışı ise yöneticiler lehine gelişmektedir (Demir ve Bahadır, 2007:12).

Genel olarak üst düzey yöneticiler tarafından yapılmakta olan kar yönetimi uygulamaları, yöneticilerin tamamen kendi belirlemiş olduğu hedefler ve beklentiler

çerçevesinde finansal tablolarda yer alan hesaplara ilişkin karar ve işlemlerle sınıflandırmalarda değişiklik yapılması şeklinde ortaya çıkmaktadır (Kızıl vd., 2016: 4-5).

Yöneticilerin kar yönetimi uygulamalarına yönelten faktörler;

- İşletmenin piyasa değerini maksimize ederek yatırımcıların beklentilerini karşılamak,
- İşletmenin gelecekteki performansı hakkında yatırımcılara olumlu sinyaller göndererek yatırımcıların işletmeye olan talebini arttırmak,
- İşletmeye vergi avantajı sağlayarak karlılık düzeyini etkilemek,
- İşletmenin halka açılma sürecinde sağlanacak fonları arttırmak,
- Kredi sağlayıcılara borç sözleşmelerinde yer alan finansal göstergeleri olumlu göstermek,
- Yönetici ücret ve primlerini arttırmak,
- İşletmenin bütçe hedeflerinde belirlenen daha fazla kar elde etme motivasyonu

şeklinde kısaca sıralayabiliriz (Küçüksözen, 2007:396-397). Bu faktörlerin bir kısmı işletmeyi olduğundan daha iyi ya da daha kötü göstermek amacıyla kullanılabilir.

Yöneticilerin performansları işletmenin büyüme stratejileri ve gelecekte elde edecekleri nakit akımları ile yakından ilişkili olduğu için yöneticiler genel olarak belirlenen hedeflere ulaşabilmek amacıyla fırsatçı davranışlar sergileyebilmektedir (Türkyılmaz, 2019:11).

Finansal yatırımcılar, kredi sözleşmeleri ve işletmenin büyüme motivasyonları ile işletme faaliyetlerinin gerçek durumunun manipüle edilmesi arasında doğrusal bir korelasyon vardır. İşletme yöneticileri karşılaşmış oldukları tehditler, riskler ve fırsatlar karşısında beklentilerini ve alacağı kararları değiştirerek aksiyon almaktadır (Odabashian, 2005: 38). Ancak burada üzerinde durulması gereken husus işletmenin içinde bulunduğu çevrenin de bu durumu motive ederek olumlu yönde güdülemesidir.

Kar yönetimi uygulamaları ile finansal yatırımcıların beklentileri karşılandığı için bir uzlaşının varlığından söz edilebilir. Çünkü amaç işletmenin bütçesinde hedeflediği kazancın elde edilmesi olduğu için doğal olarak hisse senedi yatırımcılarının da beklentileri karşılanacağı için piyasadaki oyuncular kar yönetimi uygulamalarına yoğunlaşmayacaklardır. Ancak bu süreçte işletme yöneticileri finansal raporlarda yapmış oldukları uygulamalar ile finansal tablo

kullanıcılarını kendi istekleri doğrultusunda yanlış olarak yönlendirmektedir (Yurdakul, 2014: 81).

İşletme yöneticileri kar yönetimi sürecinde finansal raporlamalarda yer alan olağan uygulamalar yerine alternatif uygulamalara yönelirler. Böylece finansal tablolarını genelde olumlu yönde etkileyerek işletme performansını ve işletme çevresini kendi beklentileri doğrultusunda yönlendirebilirler.

Genel olarak muhasebe yazınında kar yönetimi uygulamalarına ilişkin ampirik çalışmalara bakıldığında işletme yöneticileri finansal tabloların ölçülmesinde kullanılan ölçütleri kendi beklentileri doğrultusunda değiştirme eğilimindedir (Duman, 2010:70). Böylece işletme yöneticileri hem daha fazla prim alacak hem de kredi verenlerle taraf oldukları borç sözleşmelerinde koşul olan finansal performansı tutturacaklardır. İşletme üst yönetimini kar yönetimine sevk eden temel güdü işletmenin finansal performansı ile işletme çevresindeki unsurların beklentilerini karşılayabilmektir.

Literatürde kar yönetiminin amaçlarına ilişkin olarak farklı gruplandırmalar söz konusudur. Genellikle kar yönetimi amaçları Healy ve Wahlen tarafından yapılan sınıflandırmaya göre muhasebe yazınında yer almaktadır. Bu sınıflandırmaya göre işletmeleri kar yönetimi yapmaya sevk eden faktörler;

- Sermaye Piyasası ile İlgili Faktörler,
- Sözleşmeye Dayalı Faktörler,
- Kural Koyuculara İlişkin Faktörler

şeklinde ayrıma tabi tutulmaktadır (Yaşar, 2010:38).

2.2.1 Sermaye Piyasası ile İlgili Faktörler

Hisse senetlerinin piyasa değeri ile hisse başına düşen temettü geliri arasında doğrusal bir ilişki olduğu için yöneticiler işletmenin piyasa değerini maksimize etmek ve yatırımcıların beklentilerini karşılamak için kar yönetimine yönelmektedir (Yaşar, 2010:39). Böylece yöneticiler işletmenin mevcut karlılığını koruyup arttırarak hisse senetlerinin piyasa değerinin düşmesini engellemiş olurlar (Jackson ve Pitman, 2001:42). Ayrıca yöneticiler işletmenin daha düşük maliyetle sermaye ihtiyacını finanse etmek için kar yönetimi uygulamalarına başvurmaktadır.

Bu kapsamda kar yönetimi uygulamalarına ilişkin sermaye piyasası ile ilgili faktörleri aşağıda kısaca sıralayabiliriz.

- İşletme yöneticileri faaliyet karını olduğundan düşük göstermek suretiyle işletmenin hisse senetlerini daha düşük fiyata satın alınmasını sağlayarak işletme hisselerinin elde etme maliyeti düşürülmektedir.
- Halka yeni açılmış işletmelerin hisse senetlerinin başlangıç piyasa fiyatları belli olmadığı için kar yönetimine başvurularak işletme olduğundan daha yüksek karlı gösterilmektedir. Böylece hisse senetlerinin halka arz edilmesi aşamasında daha fazla fon toplanmaktadır.
- Gerek işletme yöneticilerinin gerekse yatırımcıların temettü beklentilerini karşılamak için hisse senetlerinin fiyatlarında oluşacak değer kayıplarına karşılık kar yönetimine başvurulmaktadır (Yaşar, 2010:40).

2.2.2 Sözleşme Koşullarına İlişkin Faktörler

Finansal bilgilerin manipüle edilmesinde temel motivasyon işletme çevresindeki baskılardan kurtulmak için daha fazla kar elde etmektir. Buna göre işletme yöneticileri hem daha fazla prim alacak hem de kredi verenlerle taraf oldukları borç sözleşmelerinde koşul olan finansal performansı tutturalacaklardır.

Bu kapsamda;

- Yöneticiler işletmenin belli bir faaliyet dönemi sonunda ne kadar kar elde edeceği konusunda bilgi sahibidirler. Bu yüzden işletmenin mevcut prim sistemi içerisindeki elde edeceği primleri artırmak için genellikle fırsatçı yönetim davranışlarına yönelirler.
- Prim sisteminde genellikle vergi öncesi kar dikkate alındığı için işletme yöneticileri vergi öncesi karı yüksek göstermek suretiyle elde edecekleri bonusları arttırmayı istemektedir. Yöneticiler bonus elde edebilmek için işletme bütçesinde planlanan kar tutarını vergi öncesi kar miktarının altında veya yukarısında belirlemektedir.
- Bonus olarak hisse senedinin piyasa değerinin artışına bağlı olarak yöneticilere ödeme yapılması ya da yöneticilere hisse senedini piyasa değerinin altında satın alma hakkı

tanıyan hisse senedi satın alma opsiyonu yöneticileri kar yönetimi uygulamalarına yöneltmektedir. Bu duruma uygun olarak Bergstresser ve Philippon (2006) yaptıkları çalışmada yöneticilerin elde edecekleri prim seviyesinin maksimize etmek için kar yönetimine başvurarak hisse senedi fiyatlarını arttırma eğilimine girmektedir. Ancak işletme sahip ve sahiplerinin karlarının artması doğal olarak yöneticilerin de kazancını arttırdığı için hissedarlar ile işletme yöneticileri arasında örtük bir çıkar işbirliği sözkonusu olabilmektedir. Bir bakıma mevcut bonus uygulaması hissedarlar ile yöneticiler arasındaki çıkar çatışmasını gidermek suretiyle bir bakıma sessiz bir uzlaş tesis edebilmektedir. Bu duruma bağlı olarak işletme bünyesindeki yöneticiler kar yönetimi uygulamalarına karşı sessiz kalarak elde edecekleri primleri maksimize etmektedir (Yaşar, 2010:41).

- Yöneticiler bonus sisteminde ücret, prim ve hisse senedi opsiyonu başta olmak üzere kendi çıkarlarını arttırmak için gerek meşru gerek meşru olmayan her türlü kar yönetimi uygulamalarına başvurabileceği için bu durum prim sisteminin en büyük dezavantajlarından biridir. Enron olayında olduğu gibi yöneticiler gelirlerini arttırırken işletme iflas süreci durumuna gelmiştir. Çünkü yöneticiler farklı muhasebe uygulamalarına yönelerek işletmenin maruz kalacağı finansal riskleri finansal tablolarda göstermeyerek riski finansal tabloların dışına taşımak suretiyle gizlemişlerdir. Yöneticilerin yapmış olduğu muhasebe hilelerinin ardından Enron işletmesinin hisse senedi fiyatları ciddi oranda düşerek işletme iflasın eşiğine gelmiştir. Ancak yöneticiler elde ettikleri gelirleri arttırmışlardır (Türkyılmaz, 2019:12).
- Yöneticiler işletmenin daha düşük maliyetle artan sermaye ihtiyacını finanse etmek için kar yönetimi uygulamalarına başvurmaktadır. Borç sözleşmeleri açısından ise durum tam tersidir. Yöneticiler finansal ihtiyaçlarını karşılamak için borç sözleşmelerinde yer alan mali rasyoları tutturmak için karlarını azaltma değil arttırma yoluna giderek kar yönetimi uygulamalarına yönelmektedir (Erdil, 2014:24).
- İşletmelerde özellikle üst düzey yönetici ve ceo değişikliklerinde yeni gelen yöneticiler işletmenin geleceğine yönelik daha olumlu senaryolar çizmek, “*göreve yeni gelen yöneticinin eski yöneticiyi başarısız göstererek gelecekte kendi başarısını arttırmak*” ve kendi dönemlerini daha iyi göstererek daha fazla ücret, prim teşviki alabilmek için kar yönetimi uygulamalarına başvurabilmektedir (Ocak ve Arıkboğa, 2017: 101).

2.2.3 Kural Koyuculara İşkin Faktörler

Özellikle artan oranlı vergi tarifelerinin uygulandığı ve vergi oranlarının yüksek olduğu ülkelerde yöneticiler işletmenin ödeyeceği vergi tutarını düşük tutmak için elde ettikleri karı düşük gösterme eğilimindedir (Küçüksözen, 2004:199).

- İşletmelerin gelecekteki nakit akımlarını ve işletmenin bugünkü değerini önemli şekilde etkileyeceği için vergi yönetimi yöneticiler için önemlidir. Bu nedenle özellikle sermaye harcamalarının arttırılması ya da nakit çıkışı gerektirmeyen gider tahakkukları yoluyla vergi ödemelerinin ertelenmesi işletmenin yakalayacağı büyüme fırsatları ve elde edeceği nakit akımları yönünden önemlidir.
- Dopuch ve Pincus Amerika Birleşik Devletlerinde yaptıkları araştırmada işletmelerin vergi yükünü hafifletmek amacıyla stok değerlendirme yöntemlerinden Son Giren İlk Çıkar (LIFO) yöntemini İlk Giren İlk Çıkar (FIFO) değerlendirme yöntemine tercih ederek vergisel avantaj elde etme yolunu tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Özellikle enflasyon oranının yüksek olduğu zamanlarda LIFO yönteminin kullanılması stok maliyetlerini arttırmak suretiyle ortaya çıkan karın dolayısıyla ödenecek verginin düşük raporlanmasına ve işletmenin elinde bulunan nakit stoğunun daha yüksek olmasına yol açmaktadır (Yurdagül, 2014:126). Ancak FIFO yönteminde aynı avantajlar yoktur. Bu yöntemde ise daha düşük maliyet, daha yüksek kar ve daha yüksek vergi sonuç olarak da işletmenin elinde daha düşük nakit stoğu bulunmaktadır.
- Genellikle monopol ya da monopol piyasasına yakın özellikler taşıyan otomotiv, beyaz eşya, iletişim ve enerji başta olmak üzere bu sektörlerde işletmeler elde ettikleri kazancı düşük gösterme eğilimindedir (Duman, 2010:74). Aksi halde bir politik irade baskısıyla karşı karşıya kalarak ya fiyatlarda bir indirim yapılması istenecek ya da daha yüksek vergilendirilmeye tabi tutulacaklardır. Bu yüzden bu sektörlerdeki firmalar kar yönetimi uygulamalarına başvurarak kamuoyuna açıklayacakları karları minimize etmeye çalışmaktadır. Bu işletmeler genellikle ortalama karı yüksek olan firmalar olduğu için muhasebe bilgilerinde manipülasyona giderek olası bir kamu denetiminden ya da yürürlükteki mevzuat uygulamalarından kaçınmak için elde ettikleri kazancı gizlemek yoluna gitmeyi tercih etmektedir (Demir-Bahadır, 2007: 108).

2.3 Kar Yönetimine İlişkin Yöntemler

Kar yönetimi uygulamalarında esas olan öncelikle genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri içerisinde meşru ya da meşru olmayan yöntemler tercih edilmek suretiyle kar yönetimine başvurulmasıdır (Mc Kee, 2015:14). Bu kapsamda kar yönetimi uygulamalarına aşağıda alt başlıklar halinde özet olarak değinilmiştir.

2.3.1 Kurabiye Kavanozu Rezervi Yöntemi

Muhasebesinin genel kabul görmüş ilke ve standartları kapsamında uygulanan bir kar yönetimi methodu olan kurabiye kavanozu rezervinde işletmenin gelecek döneme ilişkin borç itfası ve ödemeleri tahakkuk muhasebesi gereği önceden öngörülmek zorundadır. Geleceğe yönelik belirsizliklere bağlı olarak tahmin yapma zorunluluğu işletme yöneticilerini bir seçim yapma zorunluluğuna sevk eder ve bu süreçte kar yönetimi uygulamaları devreye girer (McKee, 2005:15).

İşletme cari dönem içinde harcama tahminini yüksek tutmak suretiyle gider hesabına daha fazla masraf kaydedecek ve gelecek faaliyet yılı içinde işletme daha az harcama yaparak kurabiye kavanozu rezervini meydana getirecektir. Eğer gelecekteki gider hesabı öngörülenden daha yüksek çıkarsa kurabiye kavanozu boş kalacak buna karşılık düşük çıkarsa artı değer oluşacaktır (Erdil, 2014:13).

McKee'ye göre kurabiye kavanozu rezervleri;

- Satış iade ve indirimlerinin tahmin edilmesi
- Tahsili mümkün olmayan ticari alacakların tahmin edilmesi
- Stok değer düşüklüğünün tahmin edilmesi
- Garanti kapsamında müşterilere yapılacak ödemelerin tahmin edilmesi
- Personele yapılacak kıdem tazminatları ödemelerinin tahmin edilmesi

şeklinde uygulanmaktadır (McKee, 2005:17).

2.3.2 Temizlik Yöntemi

Genel kabul görmüş muhasebe ilke ve standartları işletmelerin yeniden yapılanma süreçlerinde ortaya çıkacak olan harcamalarının gider olarak muhasebeleştirilmesine izin vermektedir (McKee, 2005:15). Ancak ortaya çıkacak gider harcamasının yüksek tutarda olması durumunda işletmenin hisse senetlerinin fiyatını etkileyecektir. Bu durumda işletme yönetimi kar yönetimi uygulamasına başvurarak bu harcamaları mümkün olabilecek en düşük seviyede tutmayı tercih etmektedir (Erdil, 2014:13).

Temizlik yöntemi genel olarak,

- “Faaliyetleri yeniden yapılandırma
- Sorunlu borçları yeniden yapılandırma
- Varlıkların kullanılamaz hale gelmesi ve kayıtlardan çıkartılması
- Faaliyetlerin bazılarını sonlandırmak”

şeklinde uygulanmaktadır (Yaşar, 2011:107).

2.3.3 Bahis Yöntemi

Bir işletmenin devralınması durumunda işletmeyi devralan işletmenin devralınan işletmeden dolayı karını arttıracak varsayımıyla gelecek için bahis tuttuğu kabul edilir. Bu yöntemde devralınan işletmenin gerçekleştirmiş oldukları araştırma ve geliştirme harcamalarının gider olarak kaydedilmesi ve devralınan işletmenin karının ortaklığın konsolide karına aktarılması şeklinde uygulanmaktadır (McKee, 2005:14).

2.3.4 Gemiye Batırma Yöntemi

İşletmenin kendi hisse senetlerini piyasadan satın alma sürecinde ortaya çıkan kar veya zarar işlemi işletmenin finansal tablolarında yer almamaktadır. Bu kar yönetimi uygulamasını bir örnek yardımıyla açıklarsak “20.000 adet hisse senedi olan ve cari yıl içinde 100.000,00-TL net kar elde eden bir işletmenin hisse senedi başına temettü tutarı 5.00-TL’dir. Bu durumda işletme yöneticileri gelecek dönemin kar rakamını da yine aynı 100.000,00-TL

olarak öngörürse, bu durumda işletmenin geçmiş dönemlerde elde etmiş olduğu kar tutarında artış olmayacak elde edilecek kar tutarı aynı kalacaktır. Bu durum işletmenin hisse senedi başına düşen kar rakamının da değişmeyeceği anlamına gelir. Ancak işletme gelecek faaliyet dönemi için 2.000 adet hissesini geri satın alırsa o yıl için hisse başına düşen temettü rakamı 5,5-TL olacaktır ve kar rakamı değişmeyip sabit kalsa bile yine % 10 seviyesinde kar rakamında bir artış meydana gelecektir” (Erdil, 2014:23).

2.3.5 Türev Araçların Kullanılması Yöntemi

İşletme yöneticileri faiz, swap, döviz kurlarındaki değişme başta olmak üzere finansal türev enstrümanlarının gelişmesine bağlı olarak türev ürünlerini de kar yönetimi uygulaması olarak kullanmaktadır. Bu kar yönetimi uygulamasını bir örnek yardımıyla açıklarsak, sabit faiz ödemeli menkul kıymet senedi ihraç eden bir işletme daha sonra sabit faiz ödemeli menkul kıymet senetlerini değişken faizli menkul kıymet senetlerine çevirmek için faiz değiş tokuşu yani faiz swapı işlemine girişirse genel ekonomideki faiz oranlarındaki değişmelere bağlı olarak işletmenin katlanacağı finansman giderleri de değişecektir. Ekonomide faiz oranları yükseldiğinde işletmenin menkul kıymet senetler için ödeyeceği finansman giderlerinde ilave artış, buna karşılık faiz oranları düştüğünde de finansman giderlerinde ilave bir azalış olacaktır. Menkul kıymet ihraç eden bu işletmenin faiz swapı işlemini gerçekleştirme zamanlaması işletmeye kar yönetimi uygulamaları için uygun bir fırsat verecektir (McKee, 2005:20-21).

2.3.6 İşletmenin Borç Senetlerinin Vadesi Gelmeden İtfa Edilmesi Yöntemi

İşletme yöneticilerinin ihraç etmiş olduğu menkul kıymetlerin yani tahviller gibi uzun vadeli borçlanma senetlerinin vadesinden önce alacaklılara ödenmesi şeklinde de bir tür kar yönetimi tekniği uygulamada görülmektedir. Çünkü bu tür borç senetleri defter değeri ile işletmenin muhasebe kayıtlarına alındığı için menkul kıymetin borç itfa tarihi ile borç tutarının defter değeri arasında oluşacak olumlu ya da olumsuz fark diğer bir ifadeyle oluşacak kar ya da zarar bir tür kar yönetimi uygulaması olarak karşımıza çıkmaktadır (McKee, 2005:20.)

2.3.7 Faaliyet Karının Tanımlanması Yöntemi

İşletmenin cari dönemde oluşan karının faaliyet karı ya da faaliyet dışı kar olarak ayırma tabi tutulması sürecinde çeşitli belirsizlikler olduğu için bu alan kar yönetimi

uygulanmasına açıktır. Bu yönteme örnek olarak, bir işletmenin devredilmesi işleminin hem arizi harcama hem de devam edilmeyen faaliyetler olarak sınıflandırılması verilebilir (Ayarlıoğlu, 2007:79).

2.3.8 Duran Varlıkların Alım Satımı Yöntemi

İşletmenin finansal tablolarında tarihi maliyetle kayıtlı olan duran varlıkların alım satımı yoluyla kar yönetimi yöntemlerinden biri olan bu kar yönetimi tekniği genellikle iki şekilde uygulanmaktadır.

- Bu kar yönetimi tekniğinin uygulama yöntemlerinden birincisi işletmenin aktifine kayıtlı varlıkların sabit bir fiyat üzerinden satılması işlemidir. Çünkü bir işletme uzun süre kendisinden fayda sağlamak üzere aktifine aldığı bir sabit kıymeti elden çıkarmak suretiyle kar elde edebilir. Özellikle işletmenin sahip olduğu gayrimenkullerin satışında önemli bir kar rakamı yazma söz konusudur. Örnek vermek gerekirse, işletme aktifine 10 milyon TL üzerinden kayıtlı bir arsayı 20 milyon TL gibi bir rakama üçüncü kişilere satması durumunda yaklaşık yüzde yüz bir kar rakamı işletmenin gelir tablosuna yansıyacaktır. Bu durumda işletmenin cari dönemdeki karını olumlu etkileyecektir.
- Bu kar yönetimi tekniğinin uygulama yöntemlerinden ikincisi ise duran varlıkların üçüncü kişilere devrinden sonra tekrar o kişilerden kiralama işleminin yapılmasıdır. Uygulamada bir işletmenin aktifine kayıtlı bir varlığı diğer bir işletmeye satışından sonra tekrar o sabit kıymeti devrettiği işletmeden kiralama işlemi yapması yaygın olarak görülmektedir (Türkyılmaz, 2019:123). Muhasebenin genel kabul görmüş ilke ve standartları kapsamında yapılan bu kiralama işleminin ne şekilde muhasebeleştirileceği düzenlenmiştir. Bu duruma bağlı olarak yapılan kiralama işlemi eğer finansal kiralama işlemi ise sabit kıymetini devreden işletme oluşabilecek bir karı varlığın ekonomik ömrü üzerinden düşebilecektir. Eğer yapılan kiralama işlemi faaliyet kiralaması ise devredilen sabit varlığı gerçekleştirilecek kira ödemeleri ile itfa edebilecektir. Örneğin; “arazi gibi amortismanla tabi olmayan varlıkları leasing uygulamalarının içinde dahil etmek kar yönetimi için bir fırsat yaratır. Bir işletmenin sahip olduğu bir bina için yıllık 2.000.000,00-TL amortisman gideri bulunmaktadır. Binanın üzerinde bulunduğu arazinin değeri 100.000.000,00-TL olmasına karşı genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri arazinin kullanımı için amortisman ayrılmasına izin vermez. Eğer bina ve arazi

faaliyet kiralaması yoluyla kiralanırsa bu durumda kira ödemeleri amortisman tutarından fazla olacaktır. Çünkü kiraya veren işletme bina kadar arazinin de maliyetini düşünerek kira bedelini belirlemektedir. Bu doğrultuda yıllık 5.000.000,00-TL kira bedeli belirlenmiştir. Bu durumda 5.000.000,00-TL kira ödemesi, 2.000.000,00-TL amortisman tutarından 3.000.000,00-TL daha fazla gider kaydedilmesine imkan sağlayacaktır. Bu uygulama sonucunda işletme karını düşürme fırsatı elde edebilecektir” (Yaşar, 2011:113).

2.3.9 Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkelerinin Kullanılması Yöntemi

Genelde işletmelerin muhasebe politikaları uzun süreli olup sürekli değişiklik göstermez. İşletmeler genel kabul görmüş muhasebe ilkelerinin kullanılması yoluyla kar yönetimi uygulamalarına başvurabilmektedir.

- İşletmelerin ülkenin muhasebe standartları kurulu tarafından yeni yayınlanan bir muhasebe standardını hemen benimsemesi işletmelere kar yönetimi uygulaması fırsatı verebilir. Çünkü muhasebe standartları kurulu henüz daha yeni yayımlanan bir muhasebe standardının uygulanması için işletmelere genellikle bir kaç yıllık bir geçiş süresi tanımaktadır. Dolayısıyla muhasebe standartları kurulu tarafından henüz daha yeni yayımlanan bir muhasebe standardının işletme tarafından hemen kabul edilip uygulanması durumunda muhasebe standardının uygulanmasında ortaya çıkabilecek esneklik ve boşluklar işletmeye kar yönetimi uygulaması için bir şans verecektir.
- İşletmenin içinde bulunduğu sektörde yer alan gerek yazılı gerekse yazılı olmayan kurallara, ticari örf ve adetlere göre işletmenin elde ettiği gelirin tahakkuk zamanlarını değiştirmesi işletmeye kar yönetimi uygulaması için bir fırsat vermektedir.
- İşletmenin uzun süre nakit ödeme olarak gerçekleştirmiş olduğu bazı önemli gider kalemleri hesabının tahakkuk esasına dayalı olarak gerçekleştirilmeye başlanması da işletmeye kar yönetimi uygulaması için bir fırsat verebilmektedir (Yaşar, 2011:112).

2.3.10 Problem Çocuğu Dışarı Atma Yöntemi

İşletmenin bir yıllık faaliyet döneminde elde ettiği cari dönem karı eğer işletmenin sahip olduğu bir iştiraki ya da bağlı bir ortaklığı nedeniyle düşebilir. Eğer işletmenin sahip olduğu bu iştirak ya da bağlı ortaklığın finansal performansının ileriki dönemlerde de düzelme umudu yoksa bu durumda işletme çözüm olarak bir nevi problem çocuk olarak tanımlanan iştirakini ya da bağlı ortaklığını işletmenin aktifinden çıkararak bu durumdan kurtulabilir (McKee, 2005:16). İşletmenin problem çocuk olarak tanımlanan iştirakini ya da bağlı ortaklığını işletmenin aktifinden çıkarması aşağıda ifade edildiği şekilde gerçekleşmektedir.

- Öncelikle işletme sahip olduğu problem çocuğu diğer bir deyişle iştirakini ya da bağlı ortaklığını üçüncü kişilere satabilir. Bu satış işlemi sonucunda oluşacak kar ya da zarar rakamı konsolide finansal tablolarda gösterilecektir. Eğer satış işlemi sonrasında oluşacak zarar rakamı çok yüksekse bu durumda bir işletme bölünmesi uygulamasına gidilerek zarar tutarı düşürülür. Muhasebenin genel kabul görmüş ilke ve standartları çerçevesinde özel amaçlı girişimler kurulabilir.
- İşletmenin çözüm olarak bir nevi problem çocuk olarak tanımlanan iştiraki ya da bağlı ortaklığı bölünebilir. Bu iştirakin ya da bağlı ortaklığın bölünmesi durumunda işletmenin sahip olduğu iştirakin ya da bağlı ortaklığın hisseleri işletme ortaklarına dağıtılarak veya paydaşlar arasında değiş tokuş yapılarak işletmenin ortakları problem çocuğun sahibi olur. Muhasebenin genel kabul görmüş ilke ve standartları kapsamında işletmenin bir önceki mali döneme ilişkin finansal raporlarında işletme bölünmesi sonrasında ortaya çıkan kar ya da zararların gösterilmesi talep edilmemektedir.
- İşletme öz kaynak yöntemiyle bir nevi problem çocuk olarak tanımlanan iştiraki ya da bağlı ortaklığının hisse senetlerini finansal tablolarında herhangi bir kar veya kayıp raporlamadan değiş tokuş edebilir (McKee, 2005:17).

2.3.11 Yatırım Portföyünü Kabartma Teknikleri

İşletmeler genel olarak kasalarındaki likitide fazlasını dolaysız sermaye yatırımlarına dönüştürmek ya da işletmenin uzun vadeli planları çerçevesinde stratejik ortaklık amacıyla başka bir işletmenin pay senetlerini devralabilir. Ülkemiz uygulamasında % 10'a kadar olan hisse senedi satın alma işlemleri bağlı menkul kıymet, % 10 ve % 49 arası iştirak, % 50 ve üzeri pay senedi satın alma işlemleri bağlı ortaklık yatırımı olarak kabul edilir. Bir

işletmenin pay senetlerine % 10'dan daha az yatırım yapılması pasif yatırımlar olarak kabul edildiği için bu pasif yatırımlarda iştirak veya bağlı ortaklıklardaki gibi yatırım yapılan işletmenin elde ettiği kar yada zarar işletmenin konsolide finansal tablolarında yer almaz. Muhasebenin genel kabul görmüş ilke ve standartları kapsamında pasif yatırım olarak ifade edilen hisse senedi satın alma işlemlerinin muhasebe işlemlerinin kaydedilmesini farklı şekilde ayırma tabi tutmuştur (Erdil, 2014:16).

- Kısa vadede herhangi bir değer artışı durumunda hemen satmak amacıyla aldığı elden çıkarılacak pay senetlerinden kaynaklanan menkul kıymet satış karı yada zararı işletmenin faaliyet gelirleri içinde muhasebeleştirilir.
- İşletme cari dönem karını yüksek göstermek istiyorsa aktifinde yer alan ve değer kazanan hisse senetlerinin satış zamanlamasını değiştirebilir. Eğer işletme cari yıl için yüksek kar beyan etmek istiyorsa değeri artan hisse senetleri satılmak suretiyle oluşan menkul kıymet satış karı işletmenin faaliyet karları içinde gösterilebilir.
- İşletme cari dönem karını düşük göstermek istiyorsa aktifinde yer alan ve değer kaybeden hisse senetlerinin satış zamanlamasını değiştirebilir. Eğer işletme cari yıl için düşük kar beyan etmek istiyorsa değeri düşen hisse senetleri satılmak suretiyle oluşan menkul kıymet satış zararı işletmenin faaliyet zararları içinde gösterilebilir (Erdil, 2014:17).

2.4 Kar Yönetimine İlişkin Muhasebe Yöntemleri

Muhasebe uygulamaları açısından bakıldığında kar yönetimi uygulamalarında genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri içerisinde yer alan esneklik ve boşluklardan yararlanmak suretiyle kar yönetimi uygulamasına gidilmektedir ve bu esneklik ve boşluklardan yararlanma konusunda tamamen serbesti tanınmış olup herhangi bir yasal mevzuatı ihlal söz konusu değildir (Memiş vd., 2012:16).

Literatürde kar yönetimi uygulamalarına bakıldığında genel olarak,

- İşletmenin muhasebe uygulamalarında politika değişikliğine gidilmesi
- Araştırma geliştirme giderlerinin dönem gideri olarak muhasebeleştirilmesi ya da aktif hesaplara alınması

- İşletmenin amortisman ve stok değerlendirme yöntemlerinde değişikliğe gitmesi
- İşletmenin yabancı kaynak finansmanına ilişkin borçlanma maliyetlerinin dönem gideri olarak muhasebeleştirilmesi ya da aktif hesaplara alınması
- İşletmelerin birleşme ya da satın alma süreçlerinde yöntem değişiklikleri

şeklinde görülmektedir (Demir ve Bahadır, 2007:115).

Kar yönetimi süreçlerine ilişkin alınan kararlara bakıldığında ya elde edilen işletme kazancının muhafazası ya da elde edilen kar hedeflenenden düşük olduğunda agresif, saldırgan güdülemeyle kazancın yükseltmek istenmesi ve bu nedenle de genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine aykırı olarak gerçeği yansıtmayan hileli raporlar hazırlanması durumu ortaya çıkmaktadır.

Kar yönetimi uygulamaları muhasebe süreçleri açısından ele alındığında;

- İşletmenin gelir ve gider kalemlerine ilişkin karşılık hesaplarının muhasebe kayıtlarına alınması,
- İşletmenin cari döneme ilişkin varlık veya yükümlülüklerinin gerçeğe aykırı olarak finansal tablolarda gösterilmesi,
- İşletmenin finansal tablolarında yer alan hesaplara ilişkin işlem ve faaliyetlerin planlanan amaçlara uygun olarak sınıflandırılması

şeklinde ele alınmaktadır (Küçükkoçaoğlu, 2005:8).

Yöneticiler işletmenin kazancını istikrarlı hale getirmek için ya finansal raporlama sürecinde genel kabul görmüş muhasebe ilkelerinde yer alan esneklik ve boşluklardan yararlanmak suretiyle ya da olağan ticari faaliyet ve geleceğe yönelik yatırım kararlarına ilişkin gerçekleştirilen işlemler yoluyla kar yönetimine başvurabilmektedir.

2.4.1 Gelir Hesaplarının Muhasebeleştirilmesine İlişkin Kar Yönetimi

İşletme yöneticileri bonus prim maksimizasyonu başta olmak üzere kendi çıkarları ya da işletmenin yakın ilişki içinde bulunduğu yatırımcılar gibi çıkar gruplarına ilişkin uzlaş

sağlamak amacıyla işletmenin kazancını olduğundan yüksek ya da düşük göstermek isteyebilirler.

İşletmenin gelir hesaplarının kar yönetimi olarak kullanılması,

- Gelirlerin tahakkukuna ilişkin muhasebe işlemleri
- Konsinye satış işlemlerine yönelik muhasebe işlemleri
- Gelir sağlayıcı faaliyetlere yönelik muhasebe işlemleri
- Gerçek olmayan gelir işlemlerine yönelik muhasebe işlemleri

şeklinde karşımıza çıkmaktadır (Küçüksözen, 2004:210).

2.4.1.1 Gelirlerin Tahakkukuna İlişkin Muhasebe İşlemleri

Gelirlerin tahakkukuna ilişkin kar yönetimi uygulamalarında işletme kazancının muhafazası yada elde edilen kar hedeflenenden düşük olduğunda agresif, saldırgan güdülemeyle kazancın yükseltmek istenmesi amacıyla henüz satış işlemi gerçekleşmemiş dolayısıyla satış gelirleri daha tahakkuk etmeden mal ve hizmetlerin alıcıya teslimi yapılmış gibi muhasebeleştirilmesi işlemi yapılmaktadır. Bu uygulamaya örnek olarak “Midisoft Corporation” firmasının gelirin kaydedilmesi ile ilgili muhasebe politikasını dağıtımıcılara, diğer toptancılara ve nihai tüketicilere satıştan elde edilen gelirler, ürünlerin yüklenmesi yapıldıktan sonra muhasebeleştirilir şeklinde açıklaması verilebilir. İşletmenin açıklamış olduğu bu muhasebe politikası genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri ile uyumlu olmasına rağmen uygulamada iki şekilde gelirin belirlenmesi ilkesine aykırı davranılmıştır. Birincisi, işletme mali yılın sonuna kadar yüklemesi tamamlanmamış olan ürünler için satış geliri kaydı yapılması işlemidir (henüz doğmamış gelirin muhasebeleştirilmesi). İkincisi, müşterinin ürünü kabul edeceğine ve ürüne karşılık ödeme yapacağına dair gerçekçi bir beklenti olmamasına rağmen ürünlerin yüklenmesi tamamlanarak ürün satışına ait gelir kaydı yapılması işlemidir” (Erdil, 2014:40).

2.4.1.2 Konsinye Satış İşlemlerine Yönelik Muhasebe İşlemleri

İşletme yöneticilerinin genellikle faaliyet dönemi sonunda elde edeceği karın düşük çıkması durumunda başvurdukları bir yöntemdir. Bu yöntemde henüz alıcıya mal ve

hizmetlerin teslim tarihi bildirilmeden mal ve hizmetlerin ifası ve muhasebe kayıtlarına intikal ettirilmesi durumu söz konusudur. Eğer alıcı ifa edilen mal ve hizmetleri teslim almayıp iadesini istiyorsa mal ve hizmetlerin iadesi söz konusudur. Bu durumda ilgili faaliyet dönemi finansal tablolarında söz konusu satış işlemi yer alacağından cari dönem kazancı yüksek görünecektir. Mal ve hizmetlerin iadesine ilişkin işlemlerde gelecek dönemin muhasebe kayıtlarında yer alacaktır (Solomon, 2000: 291).

İşletme yöneticileri genellikle işletmenin aktifinde kayıtlı olan maddi duran varlıkların satışı sonrasında tahsil ettiği satış gelirini işletmenin elde edeceği kazancın dengelenmesinde işletmenin çevresinde bir baskı unsuru olan yatırımcıların beklentilerini karşılamak için kullanmaktadır. Finansal raporlama dönemine yakın gelecek şekilde işletmenin aktifinde kayıtlı olan maddi duran varlıkların satışı işletmenin hedeflediği kazancın artış yada azalış şeklindeki dalgalanmaların giderilmesinde özel bir muhasebe yöntemi olarak kullanılabilmektedir (Küçüksözen, 2004:296).

Konsinye mal satışlarında yaygın olarak kullanılan bu yöntemde alıcının malları alması kesinleşmeden ya da alıcı satın almış olduğu malların bedelini ödmeden önce satış hasılatı kaydının yapılması söz konusudur. Özellikle kitap yayınlarının satışına ilişkin durumlarda satıcı alıcıya iade alımı kapsamında yapmış olduğu satışları iade süreci kesinleşmeden kesin satış hasılatı olarak muhasebe kayıtlarına intikal ettirerek ilgili cari dönemin kazancını yüksek göstermektedir (Duman, 2010:84).

2.4.1.3 Gelir Sağlayıcı Faaliyetlere Yönelik Muhasebe İşlemleri

İşletme yöneticileri genellikle franchise sözleşmeleri ve yazılım sözleşmelerinde alıcı tarafından verilen avans tutarları mal ve hizmetin ifası kesinleşmeden kesin satış hasılatı olarak muhasebe kayıtlarına intikal ettirilerek ilgili dönemin kazancı yüksek gösterilmektedir. İşletme yöneticileri işletmenin cari dönem kar seviyesini arttırmak için mal ve hizmetlerin ifasına yönelik müşterilerden daha sipariş alınması aşamasında işletmenin geliri olarak muhasebe hesaplarına kaydettirilmektedir (Saltoğlu, 2003:108).

2.4.2 Gider Hesaplarının Muhasebeleştirilmesine İlişkin Muhasebe İşlemleri

İşletme yöneticileri çeşitli nedenlerle işletmenin kazancını olduğundan yüksek ya da düşük göstermek isteyebilir. Bunun için de işletmenin cari döneme ilişkin gider hesaplarında yer alan harcamaları olduğundan daha düşük yada yüksek göstermek suretiyle kar yönetimine başvurmaktadır.

2.4.2.1 Kuruluş ve Örgütlenme Giderlerine İlişkin Muhasebe İşlemleri

İşletmeler yasal mevzuat açısından kuruluş ve organizasyonlarını tamamlama süreçlerinde gerçekleştirmiş oldukları gider ve katlanmış oldukları maliyetleri gider hesaplarında muhasebeleştirmek ya da aktif hesaplara kaydetmek hususunda serbesttir.

İşletmeler kar uygulamaları kapsamında kuruluş ve örgütlenme giderlerini aktifleştirme ya da gider hesaplarına alma tercihlerinden aktifleştirme yöntemini seçmek suretiyle yapmış oldukları harcamaların cari dönemden daha fazla yıla sirayet edilmesini sağlayarak işletmenin durumunu olduğundan daha olumlu göstermeyi tercih ederler. Özellikle yatırımcıların kar payı beklentilerini karşılamaları işletmenin ilk yıllarında önemlidir (Ataman ve Özden, 2009:44).

2.4.2.3 Borçlanma Maliyetlerine İlişkin Muhasebe İşlemleri

İşletmelerin özellikle duran varlıklar ile stokların edinimlerine ilişkin kur farkı ve faiz giderleri başta olmak üzere işletmenin aktifine kaydedilene kadar yapılan gider ve katlanılan maliyetlerin muhasebeleştirilmesi hususunda tercih hakkına sahip olması işletmeleri kar yönetimi uygulamalarına imkan vermektedir.

Tablo 4 : Duran Varlıklar ve Stokların Muhasebeleştirilme Yöntemleri

Türk Muhasebe Standartları Kapsamında			Vergi Usul Kanunu Kapsamında	
Gider Kalemleri	Varlık Kullanıma Hazır Değilse	Varlık Kullanıma Hazırsa	Varlık Aktife Kaydedilmişse	Varlık Aktife Kaydedilmemişse

Faiz Giderleri	Varlığın Maliyetine kaydedilir.	Dönem gideri olarak muhasebe kayıtlarına alınır.	Varlığın Maliyetine kaydedilir.	Varlığın maliyetine kaydedilir ya da dönem gideri olarak muhasebe kayıtlarına alınır.
Vade Farkları	Varlığın Maliyetine kaydedilir.	Dönem gideri olarak muhasebe kayıtlarına alınır.	Varlığın Maliyetine kaydedilir.	Varlığın maliyetine kaydedilir ya da dönem gideri olarak muhasebe kayıtlarına alınır.
Kur Farkları	Varlığın Maliyetine kaydedilir.	Dönem gideri olarak muhasebe kayıtlarına alınır.	Varlığın Maliyetine kaydedilir.	Varlığın maliyetine kaydedilir ya da dönem gideri olarak muhasebe kayıtlarına alınır.
Komisyon Masrafları	Varlığın Maliyetine kaydedilir.	Dönem gideri olarak muhasebe kayıtlarına alınır.	Varlığın Maliyetine kaydedilir.	Varlığın maliyetine kaydedilir ya da dönem gideri olarak muhasebe kayıtlarına alınır.

Kaynak: Muharrem Karataş, “Borçlanma Maliyetlerinin UMS 23, Kobi’ler İçin UFRS Ve Vergi Usul Kanunu Kapsamında Değerlendirilmesi”, Mali Çözüm, s.136.

Ülkemiz uygulamalarında ise “işletmeler kar yönetimi uygulamaları olarak genellikle finansman giderlerini, genel yönetim giderlerini ve çalıştırılmayan kısım giderlerini cari dönem gideri olarak gelir tablosuna yansıtmak yerine, stoklar, gelecek yıllara ait giderler, maddi duran varlıklar, maddi olmayan duran varlıklar veya yapılmakta olan yatırımlar hesaplarına ekleyerek giderleri aktifleştirmekte ve dönem karını arttırıcı” işlemler şeklinde gerçekleştirmektedir (Karataş, 2019:136).

2.4.2.4 Amortisman Uygulamalarına İlişkin Muhasebe İşlemleri

İşletmeler genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri içerisinde yer alan esneklik ve boşluklardan yararlanmak suretiyle kar yönetimine başvurabilmektedir. Bu esneklik ve boşluklardan yararlanma konusunda işletmelere tamamen serbesti tanınmış olup herhangi bir yasal mevzuatı ihlal söz konusu değildir. Bu konuda en yaygın örneklerden biri duran varlıklara ait amortisman uygulamasıdır.

Tablo 5 : Amortisman Muhasebeleştirilme Yöntemleri

Vergi Usul Kanunu Kapsamında	TFRS Standartları Kapsamında
Normal Amortisman Yöntemi	Normal Amortisman Yöntemi
Azalan Bakiyeler Yöntemi	Azalan Bakiyeler Yöntemi
Olağanüstü Amortisman Yöntemi	Üretim Miktarı Yöntemi

Kaynak: Dağhan Alpman, “Uluslararası Finansal Raporlama Standartları’na Genel Bir Bakış ve Bir Uygulama Örneği”, 2018, s.20

Muhasebenin temel kavramları olan tam açıklama ve özün önceliği gereği teknolojik gelişmelerden dolayı eskiyen ve kullanılamaz hale gelen makinelerin tamamı için amortisman ayrılarak gider yazılması gerekir ya da işletme tamamını gider yazmayarak yıllar itibarı ile amortisman ayırmaya devam edebilir. İşletme yönetimi hedefledikleri cari dönem karının beklenenden daha yüksek çıkacaklarını tahmin ettiklerinde makinenin tamamı için amortisman ayırabilir (Alpman, 2018:21).

İşletme yöneticileri kendi ya da işletmenin çıkarları doğrultusunda maddi duran varlıklar açısından Uluslararası Finansal Raporlama Standartları ve Vergi Usul mevzuatında yer alan uygulama farklılıklarından yararlanmak suretiyle kar yönetimi uygulamalarına başvurabilmektedir.

Tablo 6 : TFRS ve Vergi Mevzuatında Yer Alan Uygulamaların Karşılaştırılması

Yöntem	Vergi Usul Kanunu	TFRS Standartları
Amortisman Yöntemi	Azalan bakiyeler yönteminden normal amortisman yöntemine bir kereye özgü geçilebilir.	Yöntemler arasında değişiklik hakkı var.
Yeniden Değerleme	Yeniden değerlendirme uygulaması yürürlükten kaldırılmıştır.	Yeniden değerlendirme uygulamasına izin yok.
Faydalı Ömür	Yasal mevzuata tabi	İşletmenin tercih hakkı var.
Borçlanma Maliyeti	Varlığın edinildiği dönem sonuna kadar kur farkı, faizi giderleri dahil katlanılan maliyetler varlığın maliyetine eklenirken sonradan ortaya	Oluştugu cari dönemde gider olarak muhasebeleştirilir.

	çıkan harcamalar ise gider hesaplarında muhasebeleştirilir.	
--	---	--

Kaynak: Özlem ERDİL, “Kar Yönetimi ve Kar Yönetimi Uygulamalarının Muhasebe ve Denetim Açısından İncelenmesi: İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında İmalat Sektöründe Bir Uygulama”, 2014,s.39.

Muhasebenin temel kavramları olan tam açıklama ve özün önceliği gereği teknolojik gelişmelerden dolayı eskiyen ve kullanılamaz hale gelen makinelerin tamamı için amortisman ayrılarak gider yazılması gerekir ya da işletme tamamını gider yazmayarak yıllar itibarı ile amortisman ayırmaya devam edebilir. İşletme yönetimi hedefledikleri cari dönem karının beklenenden daha yüksek çıkacaklarını tahmin ettiklerinde makinenin tamamı için amortisman ayırırlar (Erdil, 2014:42).

Ancak işletme yönetimi hedefledikleri cari dönem karının beklenenden daha düşük çıkacaklarını tahmin ettiklerinde ise teknolojik gelişmelerden dolayı eskiyen ve kullanılamaz hale gelen makinelerin tamamı için amortisman ayırmak yerine cari yıllara dağıtarak gider kaydetmek suretiyle karı yüksek gösterebilirler. İşletme yönetimi teknolojik gelişme, verimlilik ve kapasite sorunu olmadığı halde duran varlıklar için ayrılan amortisman oranlarını düzenlemek suretiyle elde edecekleri kar miktarını yükseltip, düşürebilir (Gençtürk vd.,2014:288).

2.4.2.5 Karşılık ve Yükümlülüklere İlişkin Muhasebe İşlemleri

“İşletme yöneticilerinin işletmenin faaliyetlerini manipüle etmek için kullandıkları yöntemlerin başında işletmenin borçlarını gizlemeleri ve karşılıkları istedikleri gibi kullanmaları gelmektedir. Koşullu varlıklar ve borçların finansal tablolarda raporlanmaması kullanıcıların işletmenin finansal durumlarını net bir şekilde anlayamamasına neden olmaktadır. Karşılıklar, koşullu borçlar ve koşullu varlıkların doğru olarak ölçülmesi, kayıt edilmesi ve raporlanması ile finansal tablolar doğru, gerçek ve güvenilir bilgi sunmuş olacaklardır” (Tosunoğlu ve Cengiz, 2019:12).

Karşılıklar karı azaltmak ya da artırmak için kullanılabilir. Yönetim değişikliklerinde ise daha fazla karşılık ayrılmasına rastlanılabilmektedir (Topaloğlu, 2012:125). “Karşılıklara ilişkin olarak gelecek bir tarihte yapılacak harcamanın zaman ve miktarının kesin olmaması nedeniyle, ticari borçlar ve tahakkuklar gibi diğer yükümlülüklerden ayırt edilebilir. Ticari borçlar, alınan veya tedarik edilen mal ya da hizmetler için faturası

kesilen ya da tedarikçiyle resmi olarak anlaşılan borçlardır. Tahakkuklar, çalışanlara ait tutarlar da dahil olmak üzere alınan veya tedarik edilen mal ya da hizmetlere ilişkin olarak ortaya çıkan ancak henüz ödenmemiş, faturası kesilmemiş veya tedarikçiyle resmi olarak anlaşılmamış olan borçlardır. Bazen tahakkukların miktarı veya zamanlamasının tahmini için gerekli olmasına rağmen belirsizlik genellikle karşılıklar için olanlardan çok daha azdır. Karşılıklar ayrı olarak gösterilirken tahakkuklar genellikle ticari veya diğer borçların bir parçası olarak gösterilir Öte yandan bir karşılık geçmiş bir olaydan kaynaklanan mevcut bir yükümlülüğün bulunması, yükümlülüğün yerine getirilmesi için ekonomik fayda içeren kaynakların işletmeden çıkmalarının muhtemel olması ve yükümlülük tutarının güvenli bir biçimde tahmin edilebiliyor olması koşullarında ayrılabilir. Bu koşulların karşılanmaması durumunda herhangi bir karşılık finansal tablolara yansıtılmaz”(Tosunoğlu ve Cengiz, 2019:3-4).

Muhasebenin temel kavramlarından ihtiyatlık kavramı “işletmenin ileride karşı karşıya kalabileceği belirsizliklere, risklere ve olasılıklara ilişkin gerekli olan önlemlerin önceden alınmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Gerçekleşen ve gerçekleşme olasılığının yüksek olduğu fakat bazı yönleriyle kesin olmadığı için finansal tablolara yansıtılamayan olaylar karşılıklar hesabı aracılığıyla çözülebilmektedir. Bu önemli bilgilerin finansal tablolara yansıtılabilmesi için borç ve gider karşılıkları hesapları kullanılmaktadır” (Çalış, 2012:105).

VUK’a göre, şirketler ancak dava açarak yasal takibe aldıkları ticari alacaklarına karşılık ayırabilmektedir. TFRS kapsamında raporlama yapan şirketlerde ise durum farklıdır. Şirketler tahsil edemeyeceğini düşündükleri her türlü alacaklarına karşılık ayırabilmektedir. Bu durumda işletmelerin alacaklarını analiz ederek, ilgili müşterileri çıkartmaları ve bunların içerisinde tahsil kabiliyeti bulunmayanlara karşılık ayırmaları gerekmektedir.

İşletme yöneticileri tarafından muhasebenin temel kavramlarından olan ihtiyatlılık ilkesi gereği ayrılması gereken karşılıklar ve şartlı borçların olması gerekenden daha yüksek ya da düşük muhasebeleştirilmesi aracılığıyla finansal tablolarda raporlanması gereken işletme karını etkilemek suretiyle kar yönetimi uygulamalarına başvurulmaktadır (Çalış,2012:106).

İşletme yöneticileri tarafından muhasebenin temel kavramlarından ihtiyatlılık ilkesi gereği ayrılması gereken karşılıklar ve şartlı borçların kar yönetimi olarak uygulanmasında karşılık olarak ayrılacak tutarına ilişkin belirsizlikler tahminlere bağlı olarak değişmektedir. Örneğin; “bir işletme satmış olduğu ürünleri müşterilerin alım tarihinden itibaren ilk 6 ay içerisinde görülen her türlü üretim hatasına ilişkin onarım maliyetlerini karşılama garantisi

altında satmaktadır. Satılmış olan tüm ürünlerde küçük hasarların ortaya çıkması durumunda onarım maliyetleri 1.000.000,00-TL'yi bulacaktır. Satılmış olan tüm ürünlerde büyük hasarların ortaya çıkması durumunda onarım maliyetleri 4.000.000,00-TL olacaktır.

Geçmiş yıllara göre ihtimaller şöyledir:

- Ürünlerin %75' inde hiçbir sorun çıkmamaktadır.
- Ürünlerin %20' sinde küçük hatalar çıkmaktadır.
- Ürünlerin %5' inde büyük hatalar çıkmaktadır.

Bu verilere göre onarım maliyetinin beklenen değerinin hesaplanması; $(\% 75 \times 0) + (\% 20 \times 1.000.000 \text{ TL}) + (\% 5 \times 4.000.000 \text{ TL}) = 400.000$

TL'dir" (Erdil, 2014:41).

Yukarıda yer alan örnekte ihtimallerin belirlenmesi işleminin garanti gider karşılıklarında kar yönetimi uygulamalarına imkan verdiği görülmektedir. İşletme yöneticileri ayrılması gereken karşılıklar ve şartlı borçların olması gerekenden daha yüksek ya da düşük muhasebeleştirilmesi aracılığıyla finansal raporlarda yer alan işletme karını etkilemek suretiyle kar yönetimi uygulamalarına başvurmaktadır (Özden, 2013:71).

2.4.2.6 Reeskont Hesaplarına İlişkin Muhasebe İşlemleri

Vergi Usul Kanununa göre "işletmeler borç ve alacak senetlerine ilişkin reeskont ayırabilir, reeskont uygulaması bir anlamda erken vergi ödemesi veya vergi erteleme anlamına geldiğinden işletme yöneticileri işletme ya da kendi çıkarları doğrultusunda cari döneme ilişkin karı olduğundan yüksek yada düşük göstermek istediklerinde reeskont işlemine başvurmak suretiyle kar yönetimi uygulamasına başvurabilmektedir" (Bayırlı, 2006:174).

Ancak Vergi Usul Kanunu sadece senetli alacakların reeskont yapılmasına izin verirken TFRS kapsamında raporlama yapan şirketlerde şirketin her türlü alacağı bir finansal varlık olduğundan bu alacakların tamamı reeskonta tabi tutulabilir. Reeskont ayrılmasında VUK ile TFRS'yi birbirinden ayıran bir başka bir önemli fark ise reeskontun hesaplanma yöntemidir. VUK'a göre reeskont doğrusal yöntem ile hesaplanırken TFRS'ye göre raporlama yapan şirketler iç verim oranı metodunu kullanır. TFRS kapsamında hesaplanan değer eğer VUK'a göre hesaplanan değerden daha düşükse aradaki fark için düzeltme kaydı oluşturulur.

Eğer VUK’a göre hesaplanan değer daha yüksekse sisteme ters yönde kayıt eklenerek düzeltme yapılır (Tosunoğlu ve Cengiz, 2019:5-6).

Reeskont işlemlerinin kar yönetimi uygulaması olarak en yaygın kullanıldığı yöntemler alacak ve borç senetlerine reeskont ayırma, şüpheli ticari alacaklar ile hatır senetlerine reeskont ayrılması ve bir faaliyet dönemi reeskont işlemi yapıp ertesi dönem reeskont ayrılmaması işlemleridir.

İşletmenin cari döneme ilişkin alacak senetleri reeskont tutarı borç senetleri reeskont tutarından fazlaysa vergi ertelemesi durumu söz konusudur. Tersisi durumda ise alacak senetleri reeskont tutarı borç senetleri reeskont tutarının altında ise erken bir vergi ödemesi olur (Bayırlı, 2006:175). Bu duruma bağlı olarak işletme yöneticileri işletme ya da kendi çıkarları doğrultusunda cari döneme ilişkin karı olduğundan yüksek ya da düşük göstermek istiyorlarsa reeskont işlemine başvurmak suretiyle kar yönetimi uygulaması yapabilirler.

2.4.2.7 Stok Hesaplarına İlişkin Muhasebe İşlemleri

Vergi Usul Kanununa göre stoklar maliyet bedeli ile değerlendirirken TFRS’ye göre maliyet veya net gerçekleşebilir değerinden düşük olanı ile değerlendirir. Bu durum işletme yöneticilerinin işletme çıkarları doğrultusunda stoklara ilişkin işlemlere bir kar yönetimi uygulaması olarak başvurmaları şeklinde sonuçlanabilir (Kapan, 2013:9).

“İşletmelerin dönen varlıkları içerisinde önemli bir yere sahip olan stokların ölçme ve muhasebeleştirmesine yönelik olarak VUK ve TFRS arasında belirgin farklılıklar bulunmaktadır”(Öztürk,2017:143).

Tablo 7: VUK ve TFRS ye Göre Stok Maliyetlerinin İzlenmesi

“Karşılaştırma Konusu	Vergi Usul Kanuna Göre	TFRS’ye Göre
İlk muhasebeleştirme	Maliyet bedeli ile kaydedilir.	Maliyet bedeli ile kaydedilir.
Vade farkı ve kur farkı giderlerinin izlenmesi	Vade ve kur farkları maliyet bedeli içerisinde izlenir.	Vade ve kur farkları ayrıştırılarak dönem gideri olarak izlenir.

Özellikli varlık olarak sınıflandırılan stoklarda vade ve kur farkı giderlerinin izlenmesi	Vade ve kur farkı maliyet bedeli içerisinde izlenir.	Vade ve kur farkı maliyet bedeli içerisinde izlenir.
Hizmet maliyetlerinin izlenmesi	Hizmet maliyetleri dönem sonunda finansal tablolara gider olarak yansıtılır.	Verilen hizmetle ilgili hasılatın finansal tablolara gelir olarak yansıtılamadığı durumlarda ilgili giderler stoklarda izlenmektedir.
Kullanılabilecek stok değerlendirme yöntemi	İlk giren ilk çıkar yöntemi ile hareketli ve ağırlıklı ortalama yöntemleri kullanılabilir.	İlk giren ilk çıkar yöntemi ile hareketli ve ağırlıklı ortalama yöntemleri kullanılabilir
Stok değeri ölçümü	Maliyet bedeli üzerinden ölçülür.	Maliyet bedeli veya net gerçekleşebilir değerden düşük olanı ile ölçülür.
Değer düşüklüğünün raporlanması	Karşılık giderlerinde izlenir.	Karşılık giderlerinde izlenir.
Değer düşüklüğünün iptali	Satış esnasında değer düşüklüğüne bağlı olarak ayrılan karşılığın tamamı iptal edilir.	Stok değerindeki artışa bağlı olarak iptal edilebilir. Ancak yeniden değerlendirilen tutar stok maliyetini aşamaz.
Maliyet yaklaşımı	Tam maliyet yöntemi uygulanır. Kapasite sapması hesaplanmaz.	Normal maliyet yöntemi uygulanır. Kapasite sapması hesaplanır ve dönem gideri olarak kaydedilir.”

Kaynak: Erkan Öztürk, “Stok Maliyetlerinin Ölçüm ve Muhasebeleştirme Esaslarının VUK ve TFRS Açısından Karşılaştırılması”, 2017, s.144.

2.4.2.8 Örtülü Sermaye Transferine İlişkin Muhasebe İşlemleri

İşletme yöneticileri işletme ya da kendi çıkarları doğrultusunda cari döneme ilişkin karı olduğundan yüksek ya da düşük göstermek istemeleri durumunda örtülü sermaye transferine başvurmak suretiyle kar yönetimi uygulamasına başvurabilmektedir.

Örtülü sermaye transferi 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununda “*halka açık anonim ortaklıklarda yönetim, denetim veya sermaye bakımından dolaylı veya dolaysız olarak ilişkili bulunduğu diğer teşebbüs veya şahıslarla emsaline göre bariz şekilde farklı fiyat, ücret uygulamak gibi örtülü işlemlerde bulunarak karı ve/veya mal varlığını azaltılması işlemleri*” olarak ifade edilmiştir.

İşletme yöneticilerinin örtülü sermaye transferine başvurmak suretiyle kar yönetimi uygulamaları;

- “İşletmenin elinde bulunan hisse senetlerinin piyasa fiyatının altında bir fiyatla grup işletmelerine ya da hakim ortağa satılması ya da grup işletmelerinin hisse senetlerinin piyasa fiyatının altında bir fiyatla satın alınması,
- Grup işletmelerin alınan mal veya hizmetlere emsallerine göre daha yüksek bir bedel ödenmesi,
- Grup işletmelerine olan ticari ve finansal ilişkilerden kaynaklanan alacaklara faiz tahakkuk ettirilmemesi veya emsallerine göre daha düşük oranda faiz tahakkuk ettirilmesi,
- Grup işletmelere yapılan satış işlemlerinde veya duran varlık satışlarında emsallerine göre daha düşük fiyat uygulanması”

şeklindedir (Duman, 2010:83).

Bu kapsamda işletmelerin örtülü sermaye transferine başvurmak suretiyle kar yönetimi uygulamalarına örnek olarak “Doğan Burda Dergi Yayıncılık ve Pazarlama AŞ ihtiyacı olan magazin kağıdının ve Çelik Halat ve Tel San. AŞ’nin ihtiyacı olan filmaşının alımına ilişkin olarak yapılan inceleme sonucunda Doğan Dış Ticaret ve Mümessillik AŞ tarafından 1999-2007 döneminde doğrudan üretici/ticari işletmeler yerine, magazin kağıdı ve filmaşının tedarik sürecine fiili olarak herhangi bir katkısı bulunmayan ve Doğan grubunun sahipliğinde olan Sortal Trading Company Limited ve Shawcliff Trading Limited ünvanlı işletmeler üzerinden üretici/ticari işletmelerin birim satış fiyatlarından daha yüksek birim fiyatlar ile ithal edilmiş gibi gösterilmesi neticesinde girdi kalemlerinin birim maliyetlerinin makul bir karşı edim olmaksızın yükseltilerek Doğan Burda ve Çelik Halatın karının azaltıldığı tespit edilmesi” verilebilir (Erdil, 2014:45).

2.5 Bilanço dışı İşlemlere İlişkin Kar Yönetimi

İşletmeler kuruluş sürecinde öncelikli olarak iştigal konusuna, faaliyet alanlarına, organizasyon ve hukuki yapıları ile yürürlükteki yasal mevzuata göre kullanacakları muhasebe yöntemlerini belirlerler.

İşletmelerin uygulayacakları muhasebe yöntemlerinin seçiminde geleneksel olarak var olan faktörler,

- İşletme organizasyonundaki uygulamalara bağlı kalma
- Faaliyet gösterdiği sektörde mevcut olan uygulamalarla benzer olma
- Vergi muhasebesine uyumlaştırma
- Sermaye teşkilini sadeleştirme ve kar maksimizasyonu

olarak sayılabilir.

Ancak işletmelerin kuruluş sürecinden sonra zamanla iştigal ve faaliyet konularında, hukuki yapılarında ve birleşme süreçlerinde değişimler görülebilir. Bu durum işletmenin gerek içsel gerekse dışsal sebeplerden dolayı muhasebe süreçlerini yeniden yapılandırma ihtiyacı gerektirebilir. İşte bu durumda işletmenin muhasebe yapısı ve süreçlerinin tekrar revize edilmesi gerekmektedir (Dcykman, 2002:128).

İşletme yönetimi dönem başında bütçede belirlenen hedeflere dönem içerisinde normal faaliyetler ile ulaşma imkanı kalmadığı zaman bu durumda finansal raporlama sürecine ve en sonunda genel kabul görmüş muhasebe ilkelerinde yer alan esneklik ve boşluklardan faydalanmak suretiyle mevcut olan muhasebe sistemi ve yapılarında geleneksel uygulamaların dışına çıkmayı tercih etmektedir. İşletmenin muhasebe politika ve uygulamalarında benzer method ve objektif finansal raporlama sürecinden ziyade yönetimin beklediği muhasebe sonuçlarının üretilmesini sağlayan durum kar yönetimi uygulamalarının muhasebe işlemlerine yönelik manipölasyon boyutunu oluşturmaktadır (Ertaş, 2007: 106).

Bu durumu aynı zamanda mevcut muhasebe sisteminin değerleme ve işlem süreçlerinin bazı faydalar elde etmek amacıyla değiştirilerek oluşturulacak finansal raporlar aracılığıyla işletmenin yakın ilişki içinde bulunduğu çevresine arzulan bilgilerin sunulması

olarak da açıklanabilir. Özellikle büyük finansman gerektiren ve belli bir amacı gerçekleştirmek amacıyla bir yerli firma ile bir de genellikle dış finansal yatırımcının bir araya gelmesiyle kurulan iş ortaklığı başta olmak üzere kurulan özel amaçlı işletmeler vardır (Otlı ve Uğur, 2006:48).

Ülkemizde genel finans ortaklıkları olarak da adlandırılan bu işletmelerin kuruluş sürecinde bir kurucu firma bir de yabancı yatırımcı bulunmaktadır. Son yıllarda uluslararası büyük yatırım projelerin finansmanının gerçekleştirilmesinde görülen bu işletme ortaklıklarında kurucu işletme ihtiyaç duyduğu finansman ve varlıkları kolay ve hızlıca temin etmektedir. Ancak işletmenin faaliyeti süresince taşımış olduğu riskleri, harcama ve giderleri özel amaçlı işletmeye aktarmaktadır. Kurucu işletme alıcılardan olan alacaklarını, alacak senetlerini ve menkul kıymetleri özel amaçlı kurulan bu işletmeye satmak suretiyle kolayca finansman ihtiyacını temin etmektedir (Duman, 2010:80).

Özel amaçlı kurulan işletme de özellikle varlığa dayalı menkul kıymet satışı suretiyle kendisine likitide sağlamaktadır. Kurucu işletmenin finansal tablolarında özel amaçlı işletmenin varlık, borç gibi kalemleri görünmediğinden bu özel amaçlı işletmeler kurucu işletmeye finansal yarar sağlamaktadır. Şöyle ki, özel amaçlı kurulan işletmelerin idaresi kurucu işletmenin kontrolünde olmasından dolayı finansman ihtiyacı için gerekli işlemler bilanço dışı bırakılmaktadır (Saltoğlu, 2003:8).

Aynı zamanda geleneksel muhasebe sisteminde gerçekleştirilemeyen işlemler ile genel kabul görmüş muhasebe ilkelerinin sağlamış oldukları esneklikler ve boşluklardan yararlanma bu işletmeleri çekici hale getirmektedir. Kurucu işletme bilanço dışına taşıdığı yükümlülükler sayesinde finansal tablolarını istediği gibi düzenleyerek işletmenin yakın ilişki içinde olduğu çevresini yanıltabilmektedir (Saltoğlu, 2003:9).

2.6 Kar Yönetimi Yöntemlerinin Belirlenmesi

Muhasebe hesaplarında meydana gelen önemli değişimler kar yönetimi uygulamalarının varlığının belirlenmesine yönelik önemli bir göstergedir. Maddi duran varlıklara ilişkin değerlendirme ve amortisman ayırma politikalarının değişmesi, alacaklardaki ve stok kalemlerindeki önemli artış ve azalışlar bu duruma örnek olarak verilebilir.

Tablo 8: Başlıca Kar Yönetimi Teknikleri

“Kar Yönetimi Teknikleri	Muhasebe Üzerindeki Etkisi
1-Harcamaların artırılması veya azaltılması	Karlılık, öz kaynak, varlıklar ve borç kalemleri içinde artış ve azalış
2-Arge giderlerini gider kaydetmek veya aktifleştirmek	Karlılık, öz kaynak, varlık kalemleri içinde artış ve azalış
3- Özel amaçlı işletmelerle yapılan finansman işlemlerinin konsolide edilemeyerek bilanço dışında tutulması	Borcu düşürme
4-Duran varlıkların değerlendirme kriterlerini değiştirme	Karlılık, öz kaynak, varlık kalemleri içinde artış ve azalış
5- Gelecek hakkındaki iyimser veya kötü varsayımlara ilişkin işlemler yapmak	Karlılık, öz kaynak ve diğer varlıklar ve yükümlülüklerin artırılması veya azaltılması
6-Gelirlerin ve giderlerin tanımlanması	Karlılık ve öz kaynağın artırılması
7- Fiktif satışlar	Karlılık, öz kaynak ve varlıkların artırılması
8- Gelir ve harcamalar kadar varlıkların ve yükümlülüklerin tanzim edilmesi	Karlılık, öz kaynak ve diğer varlıklar ve yükümlülüklerin artırılması veya azaltılması
9-Konsolidasyon işlemlerinin işletmeler tarafından piyasa fiyatlarından değerlendirilmemesi	Karlılık, öz kaynak ve diğer varlıklar ve yükümlülüklerin artırılması veya azaltılması”

Kaynak: Oriol Amat; Blake, John ve Oliveras. Ester, “The Struggle Against Creative Accounting: Is True and Fair View Part of The Problem or Part of The Solution?,” Working Paper, 2013.

Kar yönetimi uygulamalarına bakıldığında Enron olayında olduğu gibi bazen bilanço dışı işlemler asıl işletmeye değil özel amaçla kurulan işletmelerde de olabilir. Asıl işletmenin finansal tablolarında kar yönetimi uygulamalarına rastlanmazken buna karşılık bağlantılı diğer işletme kar yönetimine ilişkin uygulamaların varlığı örneğin fiktif işlemlerle satış karının arttırılması mevcut olabilir (Duman, 2010:122).

Aynı zamanda muhasebe işlemlerindeki tercihler yoluyla da kar yönetimi uygulamaları yapılabilir. Ancak bu durumun varlığının ispatı zordur. Çünkü bu muhasebe işlemleri yasal mevzuat ve genel kabul görmüş muhasebe ilke ve standartlarına uygun olarak gerçekleştirilmektedir.

2.7 Kar Yönetiminin Etkileri

Kar yönetimi uygulamalarının sadece kar yönetimini gerçekleştiren işletme üzerinde değil iktisadi, siyasal ve sosyal yapı üzerinde de pek çok etkileri vardır.

2.7.1 Kar Yönetiminin Genel Olarak Ekonomiye Etkileri

Kar yönetimi uygulamaları işletmelerin mevcut finansal yapılarının geleceğe yönelik varsayımlarda olduğundan daha farklı senaryolar çizmesine neden olur. Bu durumda işletmenin finansal yapısı ile ilgili kamuoyuna eksik ve yanlış bilgiler açıklandığı için özellikle finansal yatırımcıların yanlış kararlar almalarına sebep verir ve bu durum da tüm ekonomik sisteme yayılarak ekonomiyi etkisi altına alır (Scott, 2003: 387).

Kar yönetimi uygulamaları;

- Kaynak dağılımındaki etkinliği bozarak zaten kıt olan kaynakların verimli olmayan alanlara transferine yol açmaktadır.
- İşletmelerin gerçekleştirmiş olduğu finansal manipölasyonlar hem işletmenin piyasa değerini düşürerek iflas etmelerine hem de kamuoyunun sermaye piyasalarına olan güvenin azalmasına neden olmaktadır.
- Finansal piyasalarda yaşanan sıklık kaynak maliyetini artırarak ekonomide yapısal dengelerin bozulmasına sebep olmaktadır.
- Sermaye piyasalarına olan güvenin zedelenmesi yerli ve yabancı yatırımcıların yatırım kararlarının ertelemesine böylece ekonomideki büyümenin azalması gibi makro ekonomik göstergelerin de bozulmasına yol açmaktadır.
- Piyasada tam rekabet koşullarının yerini eksik rekabet koşulları alır ve kar yönetimi uygulamalarına başvuranlar kar yönetimini uygulamayan tacirler aleyhine haksız rekabet koşulları oluşturmaktadır (Scott, 2003: 388).

2.7.2 Kar Yönetiminin İşletme ve Çevresine Etkileri

Kar yönetimi uygulamaları işletme yöneticilerinin gelirlerinin ve dolayısıyla servetlerinin artmasına neden olmaktadır. İşletmeler genel olarak kamuya açıkladığı finansal tablolarındaki dalgalanmaları da kar yönetimi ile azaltmış olurlar.

Özellikle finansal yatırımcıların beklentileri kısa vadeli olduğu için uzun vadede geri dönüş beklenen sabit yatırımlara ilişkin yatırımcıların güveni zedelenmeyerek yatırımlardan beklenen getiri oranı artar. Kar yönetimi uygulamalarının işletmeler üzerinde hem olumlu hem olumsuz etkileri vardır.

Olumlu etkilerine kısaca değinirsek;

- Bazı yöneticiler yüksek kar beyan ederek yatırımcılara dağıtmak yerine bu karları işletmede tutarak ekonomik konjoktürün olumsuz olduğu dönemlerde dağıtılan kar payını düşürmemeyi tercih edebilirler.
- Borç sözleşmelerinde yer alan finansal rasyolar yerine getirildiği için işletme kredi veren kuruluşlar tarafından baskı altına alınmayarak faaliyetleri olumsuz etkilenmemiş olur.
- Kar yönetiminde olumlu uygulamalar ile işletmenin geleceği, hissedarların ve yöneticilerin menfaatleri güvence altına alınmış olur (Scott, 2003: 389).

Olumsuz etkileri ise,

- Kar yönetimi uygulamaları işletmenin finansal performansını olduğundan daha olumlu göstermek suretiyle hem işletmenin piyasa değerini yükseltir hem de yeni pay girişleri olacağı için finansal yatırımcılar olumsuz etkilenir.
- Kar yönetimi uygulamaları ile işletmenin finansal durumunun olduğunda farklı gösterilmesi gelecekte finansal manipölasyonların kamuoyuna yansımaları durumunda işletmenin yatırımcılar nezdinde güvenini düşürerek işletmenin piyasa değerinin azalarak iflasına yol açabilmektedir.
- İşletme yöneticilerinin alacakları bonus ve prim tutarını maksimize etmek için kar yönetimi uygulamalarına başvurmaları işletmenin gerçek finansal durumunu hissedarlar ve yatırımcılardan gizleyecektir. Bu durum işletme yöneticilerinin gerçek performanslarının belirlenmesini zorlaştıracaktır (Scott, 2003: 389).

2.8 Kar Yönetimi Belirlenmesinde Kullanılan Yöntemler

Kar yönetimine ilişkin olarak yapılan akademik çalışmalarda genel olarak işletmelerin toplam tahakkuk ve finansal oranları üzerinde yoğunlaşmış olmakla birlikte, tahakkuk esaslı kar yönetimi işletmelerin karlarında, muhasebe politikalarındaki ve sermaye yapılarındaki değişiklikler ile karların sıklık dağılımı başta olmak üzere bazı açıklayıcı değişkenler kullanılarak ölçülmektedir.

İşletmelerde kar yönetimini uygulamalarının varlığını belirlemek için genel olarak kullanılan modeller;

- “Toplam tahakkukları kullanan modeller,
- Spesifik tahakkukları kullanan modeller,
- Sıklık dağılımı yaklaşımını kullanan modeller”

şeklinde sınıflandırılmaktadır (Yurdakul,2014:145).

2.8.1 Kar Yönetiminin Ölçülmesinde Toplam Tahakkukları Kullanan Modeller

Muhasebe politikalarının tercihi 1980’lerin ilk yarısına kadar yapılan çalışmalarda kar yönetimi uygulamalarının varlığının belirlenmesinde kullanılırken, toplam tahakkuklar ise 1980’lerin sonuna doğru yapılan çalışmalarda kar yönetimi uygulamalarını tahmin etmede kullanılan modellerin büyük çoğunluğunda kullanılmaya başlanmıştır. Bu yöntemde tahakkuklar işletmenin faaliyet dönemi sürecinde sağladığı nakit akışlarına göre daha kolay kontrol edilebildiğinden kar yönetimi sağlanan karın nakit kısmında değil tahakkuk kısmında ortaya çıkmaktadır (Jones, 1991). Toplam tahakkuklara ilişkin yapılan ampirik çalışmalarda “toplam tahakkuklar, ihtiyari ve ihtiyari olmayan tahakkuklar şeklinde iki farklı değişken kullanılarak” belirlenmektedir (Gemuhluoğlu, 2019:30).

İhtiyari tahakkuklar muhasebenin genel kabul görmüş ilke ve standartlarının zorunlu olarak görmediği ve işletme yönetimine muhasebe politikalarının seçimine ilişkin süreçte seçimlik serbesti yetkisinin tanınması uygulamalarıdır. İhtiyari tahakkuklarda, işletme yöneticileri kendi çıkarlarını gerçekleştirebilmek için prim maksimizasyonu gibi takdir yetkilerini kullanarak finansal raporlama sürecine müdahale ederek işletme kazancını değiştirebilmektedir (Baron vd., 2002).

İhtiyari olmayan tahakkuklar ise gerek işletmelerin kendi bünyesi içinde gerçekleştirdikleri faaliyetler ile işletme yöneticilerinin takdirinde olmayan gerekse muhasebenin genel kabul görmüş ilke ve standartlarının zorunlu olarak uygulanmasını gerektiren durumlardır. İhtiyari olmayan tahakkuklar, ihtiyari tahakkukların aksine işletme yöneticilerinin iradesi dışında belirlendiği için kar manipülasyonu üzerinde bir etkisi bulunmamaktadır (Healy, 1985:87).

$$TAit = DAit + NDAit$$

Denkleimde yer alan değişkenlerden;

$TAit = t$ dönemindeki toplam tahakkukları

$DAit = t$ dönemindeki ihtiyari tahakkukları

$NDAit = t$ dönemindeki ihtiyari olmayan tahakkukları temsil etmektedir (Jones 1991).

$$TAit = (\Delta CAit - \Delta CASHit) - (\Delta CLit - \Delta STDit) - DEPit$$

Denkleimde yer alan değişkenlerden;

$TAit = t$ dönemindeki toplam tahakkukları

$\Delta CAit = t$ dönemindeki toplam cari varlıklardaki değişimi

$\Delta CASHit = t$ dönemindeki nakit ve nakit benzerlerdeki değişimi

$\Delta CLit = t$ dönemindeki toplam cari yükümlülüklerdeki değişimi

$\Delta STDit = t$ dönemindeki uzun vadeli finansal yükümlülüklerdeki değişimi

$DEPit = t$ dönemindeki amortisman ve itfa giderlerini

$t =$ olay dönemini

$i =$ firmayı temsil etmektedir” (Jones 1991:102).

Direkt hesaplama yöntemi olarak da bilinen nakit akışı yaklaşımı ise, toplam tahakkukları aşağıdaki denklemi kullanarak hesaplamaktadır.

$$TAit = NIit - CFOit$$

Denkleimde yer alan değişkenlerden;

$TAit = t$ dönemindeki toplam tahakkukları

$NIit = t$ dönemindeki olağandışı kalemler öncesi net karı

$CFOit = t$ dönemindeki esas faaliyetlerden kaynaklanan nakit akışlarını

$t =$ olay dönemini

$i =$ firmayı” temsil etmektedir (Jones 1991).

Kar yönetimi uygulamalarının varlığının belirlenmesine ilişkin kullanılan modellerde toplam tahakkukların ölçülmesi önemli bir unsurdur (Acar, 2012:74).

2.8.1.1 Healy Modeli

1985 yılında Healy işletmelerde yöneticilerin prim ve bonus elde etme çabalarıyla işletmenin toplam tahakkukları ile muhasebe süreçlerinde alınan kararlar arasındaki

korelasyonu incelemiştir. İşletmelerin uzun dönemlik bütçe planlarında yer alan kar hedeflerinin tutturulması işletme yöneticilerine ya nakdi bonus ya da işletme hisse senetlerinden pay verilmesi şeklinde prim olarak geri dönmektedir. Şüphesiz yöneticilerin başarı performansları ve bu performansa bağlı olarak alacakları primler işletmenin elde edeceği kazanca bağlıdır. Healy'nin 94 (doksandört) işletmenin verilerini kullanarak yapmış olduğu çalışma tahakkukların testi ve muhasebe prosedürlerindeki değişimin test edilmesi şeklinde iki aşamalı test üzerine inşa edilmiştir (Healy, 1985:86).

Birinci aşama olan tahakkuk testinde işletmenin faaliyet dönemi sonunda gerçek tahakkukları ile prim teşvik sistemi karşılaştırılmak suretiyle incelenmiştir. Yapılan araştırmada gerçek tahakkuklardaki farklılıklar ile yöneticilerin tahakkuk kararları ve prim teşviki elde etme güdüsü altında gerçekleştirilen işletme cari dönem kazancının raporlanması arasındaki korelasyon pozitif çıkararak bu ilişki kanıtlanmıştır (Healy, 1985:87).

İkinci aşamada yöneticilerin muhasebe politikalarında yapmış olduğu değişiklik kararları ile prim teşvikleri arasındaki anlamlı ilişki ölçülmüş ve sonuç yöneticilerin muhasebe süreçlerinde almış oldukları kararların bonus elde etme planlarıyla yakın ilişki içinde olduğu belirlenmiştir (Fındık ve Öztürk, 2016: 488).

Healy modelinde işletmenin elde etmiş olduğu kar işletmenin olağan faaliyetlerinden elde ettiği nakit akımlar ile (Ct), ihtiyari tahakkuklar (DA_t) ve ihtiyari olmayan tahakkukların (NA_t) toplamından meydana gelmektedir. Yöneticiler genel kabul görmüş muhasebe ilkelerindeki esneklik ve boşluklardan yararlanmayı tercih ettikleri için ihtiyari tahakkuklar yöneticiler tarafından nakit akışına göre düzenlenebilmektedir (Healy 1985:88).

Bu duruma en iyi örnek yöneticilerin işletmenin aktifine kayıtlı maddi duran varlıklara ilişkin ayıracakları amortisman yöntemlerinin tercihi verilebilir. Bu sayede yönetici satılan malların maliyeti ile aktife kayıtlı envanter arasındaki sabit maliyetleri ayarlayarak envanterlerin itfasını erteleyebilir. Buna karşılık ihtiyari olmayan tahakkuklara ait zorunlu nakit akımları yürürlükteki yasal mevzuat ve muhasebe düzenlemelerine göre yapıldığı için ihtiyari tahakkuklardaki gibi yöneticilerin bir seçim hakkı yoktur (Acar, 2012:58).

Bu duruma bağlı olarak yöneticiler Healy modelinde finansal raporlamanın işletmenin çevresine açıklanacağı zamana göre ihtiyari tahakkukları değiştirerek işletmenin cari dönemi ile gelecek dönemleri arasında gelir transferi yapabilmektedir. Bu kar transferi de

şüphesiz yöneticiler genel kabul görmüş muhasebe ilkelerindeki esneklik ve boşluklardan fırsatçı güdüyle yararlanmayı tercih ettikleri için ihtiyari tahakkuklar yoluyla olmaktadır (Acar, 2012:58).

Bu modelde yöneticiler prim ve bonus teşvikleri elde etme güdüsüyle ihtiyari tahakkuklar yoluyla işletmenin cari ve gelecek dönemlerdeki nakit akımlarını etkilemektedir. Çünkü yöneticiler ihtiyari olmayan tahakkuklar ile işletmenin cari dönem faaliyetlerinden elde ettikleri nakit akışlarını ancak muhasebe sürecinde görme imkanına sahiptir. Yöneticiler eğer cari dönemde işletmenin performansı düşük ve prim alamayacaklarsa ihtiyari tahakkukları arttırarak kazancı düşürmek suretiyle gelecek dönemlerde alacakları prim teşviklerini arttırmayı tercih edebilir. Önceki dönemde ihtiyari tahakkukları arttırmak suretiyle gelecekte alacağı prim teşviklerini arttırmayı tercih eden yönetici eğer içinde bulunduğu cari dönemde işletme performansının olumluya döndüğünü görüp cari döneme ilişkin prim alabileceğini tahmin ederse bu dönemde ihtiyari tahakkukları arttırmak yerine düşürmeyi tercih edebilir (Türkyılmaz, 2019:23).

Yönetici alacağı prim teşvikleri tahminlerine göre içinde bulunduğu cari dönemde belirlenmiş olan bonus üst sınırını aşacağını anladığı takdirde ihtiyari tahakkukları arttırmayı tercih eder, çünkü yönetici belirlenen üst limiti aştığı takdirde prim kaybına uğrayacaktır. Bu durumda bunun yerine ihtiyari tahakkukları arttırmak suretiyle yöneticiler hem ilgili faaliyet döneminde hem de gelecek dönemlerde daha fazla prim ve bonus teşvikinden faydalanmış olur. (Gemuhluoğlu, 2019:35).

Healy modelinde örneklem kümesine 156 (yüzellialtı) işletme dahil edilmiş ve bu işletmeler 1980 yılında Fortune dergisinin Amerika Birleşik Devletinin en büyük 250 (ikiyüzelli) işletmesi içinden seçilmiştir. Örneklem kütesi faaliyet karları prim ve bonus esaslı olan benzer işletmelerdir. Bu 156 (yüzellialtı) işletmeden 94 (doksandört) tanesi örneklem kütesine dahil edilmiştir (Healy 1985:88).

Healy çalışmasında kullanacağı 94 işletmenin 1930-1980 yıllarına ait 1527 işletme yıl verisini almıştır. Çalışmada ihtiyari ve ihtiyari olmayan tahakkuklarla birlikte toplam tahakkukları (AACT) oluşturmaktadır. Toplam tahakkuklar ile muhasebe süreçlerinde alınan kararların ihtiyari olarak değiştirildiği ve toplam tahakkukların işletmenin faaliyetlerden oluşan

nakit akımları ile finansal raporlarda yer alan işletme karları arasında oluşan farklılığın temel unsuru olduğu varsayılmaktadır (Healy 1985:88).

Çalışmada işletmenin dönen varlıklardan stoklar ve alacaklar çıkartılıp vergilerin eklenmesi sonucu oluşan nakit akımları her işletme için yüksek, orta ve düşük olmak üzere 3 (üç) aşamaya ayrılmıştır. Buna göre yöneticilerin prim tahminlerindeki değişkenler ile toplam tahakkuklar arasındaki korelasyon incelenmiştir (Türkyılmaz, 2019:24). Yöneticiler düşük prim alacaklarını tahmin ettikleri zaman ihtiyari tahakkukları arttırarak gelecekte elde edeceği bonusları arttırmayı seçmektedir. Araştırma sonucunda yöneticiler daha fazla prim teşviki alabilmek için yapmış oldukları prim tahminleri ile toplam tahakkuklar arasında ters yönlü korelasyon bulunmuştur (Healy 1985:94).

Ardından daha düşük prim alan ve en yüksek bonus elde eden yöneticilerin toplam tahakkuklarla bonus planları arasında negatif bir ilişki ortaya çıkarken orta seviyede bonus alan yöneticiler için toplam tahakkukları değiştirme eğilimi pozitif olarak çıkmıştır. Buna göre orta düzeyde bonus primi alan yöneticiler daha fazla bonus alabilmek için nakit akımları ile kar arttırıcı biçimde toplam tahakkuklar ve muhasebe süreçlerini değiştirme yönünde pozitif bir sonuç elde edilmiştir (Mulford and Comiskey 2002).

Yöneticiler içinde bulunduğu dönem içinde bonuslarını maksimize edebileceğini anladığı takdirde toplam tahakkukları arttırmaktadır. Ancak bonuslarını maksimize edemeyeceklerini tespit ettikleri takdirde gelecekte daha fazla bonus alabilmek amacıyla toplam tahakkukları arttırma yolunu seçmektedir. Başka bir ifade ile yöneticiler her dönem faydalarını maksimize etmek için finansal bilgileri menfaatlerine göre tekrar düzenlemektedir (Dechow, 2012:317).

2.8.1.2 Beneish Modeli

Beneish yapmış olduğu bu ampirik çalışmada piyasa koşullarına ve bulundukları sektöre göre hızlı ve ani büyüme gösteren işletmelerle kar yönetimi davranışları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmada esas itibarıyla işletmelerin büyüme modellerinin tahmininde kullanılan ihtiyari ve ihtiyari olmayan tahakkuklarla işletme performansları ve bonuslar arasındaki ilişkiyi ortaya koymaya çalışmıştır. Bu modelde Beneish işletmelerin kar yönetim

davranışları ile ekstrem büyüme ve finansal performans gösteren ilişkileri ortaya çıkarmak için bir model sunmuştur (Beneish,1999).

Beneish yapmış olduğu ampirik çalışmasını 2 (iki) esas üzerine inşa etmiştir. Birinci esas örneklem kümesi 1983 – 1992 yılları arasında SEC tarafından yapılan denetimler sonucunda genel kabul görmüş muhasebe ilkelerini ve standartlarını ihlal ettikleri belirlenerek kamuya ilan edilen ve ihtiyari tahakkuk işlemleri ile aşırı finansal performans gösteren işletmelerden meydana gelmektedir. Aynı zamanda Beneish varsayımına göre genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine ve standartlarına aykırı davranan bu işletmelerin ihtiyari tahakkukları aşırı büyümeye sahiptir ve aşırı büyüyen bu işletmeler aynı zamanda aşırı finansal performans göstermektedir (Türkyılmaz, 2019:60).

İkinci esas ise ihtiyari tahakkukları aşırı büyüyen kontrol işletmelerinin sonraki süreçlerde olumsuz performans gösterdiklerinde dolayı bu işletmelerin kar yönetimi uygulamalarına yöneldiği varsayımdır. Ancak Beneish'in kar yönetimi yapan işletmeleri genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine aykırı davranan işletmeler olarak tanımlaması modelin zayıf yönüdür. Çünkü genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine aykırı davranıp da kar yönetimi yapmayan işletmelerde olabilir (Duman,2010:96).

Beneish modelinde genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine aykırı davranan işletmeleri bu davranışlara yönelten nedenler ile kar yönetimi uygulamalarını tespit etmek için yedi potansiyel değişken belirlemiştir. Bu değişkenler işletmenin sermaye yapısı, piyasa performansı, ortaklık yapısı, muhasebe kayıtlarına intikal süresi, satışlardaki değişme, önceki dönemlerde alınan tahakkuk kararları ve bağımsız denetim sürecidir (Türkyılmaz,2019:61).

Beneish modeli yüksek miktarda ihtiyari tahakkuklara sahip işletmelerin kar yönetim uygulamaları yapıp yapmadığının tespiti yanında bu işletmelerin kar yönetimine başvurma isteklerini de ölçmektedir.

2.8.1.3 Jones Modeli

Jones tarafından yapılan çalışmada ABD'deki işletmelerin gümrük tarifeleri, kotalar vb. nedenlerle ithalat sübvansiyonlarından yararlanmak için gelirlerini olduğundan daha düşük raporlayıp raporlamadıkları incelenmiştir. İşletmeler ithalat desteğinden yararlanmak

için kar yönetimi uygulamalarına yönelmişlerdir. Bu çalışmada kar yönetimine başvuran esas itibariyle yöneticiler değil işletmelerdir. Çünkü işçiler ücretlerini, bankalar vermiş oldukları kredileri, yatırımcılar ise kar payını isteyeceklerdir (Jones 1991, 206).

Jones modelinde işletmelerin kar yönetimi uygulamalarına başvurup başvurmadığını belirlemek için kar yönetimi uygulamalarının temel göstergesi olarak toplam tahakkuklar ve toplam tahakkuklar içerisinde de ihtiyari tahakkuklar esas alınmıştır. İhtiyari tahakkuklar içinde de spesifik bir tahakkuk hesabının ele alınması yerine toplam tahakkukların ihtiyari bileşeninin kullanılması tercih edilmiştir (Jones 1991, 206).

Jones modelde işletmenin satışlar hesabını kullanmayı tercih etmiştir. Çünkü satışlar hesabı işletmenin finansal performansındaki değişiklikleri kontrol etmek için en uygun hesaplardan biridir. Çalışmada toplam tahakkukların belirlenmesinde stoklar, ticari alacak ve ticari borçlar başta olmak üzere satışlar hesabına doğrudan etki eden hesap kalemleri kullanılmıştır.

Modele çalışma sermayesi özelliği taşımayan ertelenmiş vergi ve yeniden değerlendirme gibi hesap kalemleri dahil edilmemiştir. Çalışmada toplam tahakkukların belirlenmesinde işletmenin aktifine kayıtlı duran varlıklara ait amortismanlardaki ve maddi duran varlıklardaki değişim yerine toplam amortisman giderleri ile brüt duran varlıklar esas alınmıştır (Gemuhluoğlu, 2019:41).

Jones modelinde kar yönetimi gelir üzerinden yapıldığında toplam tahakkuklar içerisinde ihtiyari tahakkukların belirlenmesi hatalı olduğundan modelin önemli varsayımlarından biri gelirlerin ihtiyari olmadığı varsayımdır. Çünkü kar yönetimi gelirlerle yapılıyorsa o zaman yönetilen karlardan ihtiyari tahakkukları yansıtan kısmını kaldırmaktadır. Örneğin, “henüz nakit akımı yaratmayan satışlardan yıl sonunda elde edilen gelirlerin tahakkuk ettirilmesinin işletme yöneticilerinin takdirinde olması durumu gibi. Bu durumda işletme yöneticilerinin takdir yetkisi gelirlerde ve dolayısıyla toplam tahakkuklarda meydana gelecek bir artış yada azalışa etki etmektedir” (Acar, 2012:45).

2.8.1.4 Geliştirilmiş Jones Modeli

Düzeltilmiş Jones modelinde alacaklar hesabı farklı şekilde modele dahil edilmiştir. İşletme sadece kar yönetimi yaptığı dönemde alacaklar hesabına etki etmektedir. Bu duruma

bağlı olarak da işletmenin kredili satışlara ilişkin yapmış olduğu alacaklar hesabı artık ihtiyari tahakkuklar haline gelmektedir ve artık işletme yöneticilerinin takdir hakkı bulunmaktadır (Bayırlı, 20007:122).

Düzeltilmiş Jones modelinde elde edilen gelirden ticari alacaklardaki değişim çıkarılarak kar yönetimi uygulamalarının test edildiği dönemde işletmenin satış miktarındaki değişim ile ticari alacaklardaki değişim düzeltilmek suretiyle modelin açıklayıcı gücü arttırılmıştır (Dechow vd.,1995).

Modelin ihtiyari olmayan tahakkuk tahminlerinin belirlenmesine yönelik sürecin ilk aşaması Jones modeliyle aynı olmakla birlikte sonraki süreçte tahakkuklar satışlardaki değişimlerin tahmini katsayısının nakit satışlardaki değişim ile çarpılmak suretiyle bulunmaktadır. Modelde işletme yöneticilerinin kredili satışlar aracılığıyla ihtiyari tahakkuklara etki edildiği dönemlerde ihtiyari tahakkukların belirlenmesinde meydana gelebilecek tahmini hatalar da giderilmiş olmaktadır (Yurdakul, 2014:151).

2.8.1.5 İleriye Bakış Modeli

İşletmenin satış hacmindeki artış ile alacak tutarındaki değişim arasında aynı yönlü pozitif bir korelasyon olduğu varsayımına dayanan bu yaklaşım Düzeltilmiş Jones modelinin işletmenin vadeli satışlarının ihtiyari tahakkuklar içinde yer aldığı varsayımının geliştirilmiş halidir. İleriye Bakış modelinde, Düzeltilmiş Jones modeline satış hacmindeki değişmeyi dikkate alarak belirli bir satış hacminde işletmenin vadeli satışlarında beklenen değişimleri hesaplamak için satış hacmindeki değişikliklerden kaynaklanan alacak miktarındaki değişimleri tahmin eden bir vekil değişken modele dahil edilmiştir (Türkyılmaz, 2019:23).

Aynı zamanda bu çalışmaya işletmenin geleceğe yönelik faaliyetlerinden kaynaklanan toplam tahakkuklardaki artışları ölçebilmek için gelecekteki satış hacmindeki değişim ile birlikte toplam tahakkukların gecikmeli olarak oluşan değeri de dahil edilmek suretiyle İleriye Bakış modeli Düzeltilmiş Jones modelinin açıklayıcı gücünü arttırmıştır (Türkyılmaz, 2019:23).

2.8.1.6 Kang ve Sivaramakrishnan Bileşenler Modeli

Kang ve Sivaramakrishnan yapmış oldukları ampirik çalışmada Jones modelinde toplam tahakkuklar içinde yer alan ihtiyari olmayan tahakkukları hesaplamak için kullanılan değişkenlerin kar yönetimi uygulamalarının dışında değerlendirilemeyeceğini varsayarak Jones modeline eleştiriler getirmişlerdir (Kang ve Sivaramakrishnan,1985:355).

Kang ve Sivaramakrishnan'ın Bileşenler Modeline göre Jones'un çalışmasında toplam tahakkuklar içinde yer alan ihtiyari olmayan tahakkukları hesaplamak için satılan malların maliyeti başta olmak üzere ihmal edilen bazı değişkenlerin olduğu ifade edilmektedir (Kang ve Sivaramakrishnan,1985:355).

İşletmenin finansal performansını ya da gerçekte elde etmeyi umduğu gelirini dikkate alarak kar yönetimi uygulama kararı alması durumunda mevcut iktisadi konjoktürün de kar yönetimi uygulamasına izin vermesi gerekmektedir. Çalışmada aynı zamanda genel kabul görmüş muhasebe ilke ve standartları tarafından getirilen zorunlu uygulamalar ile işletmenin kendi iç yapısından kaynaklanan faktörlerden dolayı uyum sorunu olduğu hususu da varsayımlar arasındadır. Bu model kar yönetimi uygulamalarının ölçülmesinde Jones modeline göre daha güçlüdür (Yaşar, 2011:157).

2.8.1.7 Marjin Modeli

Marjin modeline bir yandan çalışma sermayesi tahakkuklarının bağımlı değişken olarak kullanıldığı alternatif bir yatay kesit modeli getirilmiş öte yandan da toplam tahakkukların hesaplanması için işletmenin aktifine kayıtlı duran varlıklarına ait amortisman giderleri dahil edilmiştir (Gemuhluoğlu, 2019:50). Bu model, işletmelerin faaliyetlerden elde ettikleri nakit akımları önemli bir biçimde arttığı zaman toplam tahakkuklar içinde yer alan ihtiyari tahakkukları daha doğru belirlemektedir.

Marjin modeline karşılık hem Jones modeli hem de Değiştirilmiş Jones modelinde eğer kar yönetimi uygulamaları gelir ya da şüpheli ticari alacaklar aracılığıyla yapılırsa toplam tahakkuklar içinde yer alan ihtiyari tahakkukları belirlemek daha kolay olmaktadır (Peasnell vd. 2000:325).

2.8.1.8 Performansın Ölçülmesine Yönelik Modeller

Yapılan bu çalışmalarda kar yönetimi uygulamalarına ilişkin belirlenen toplam tahakkuklar işletmenin esas kazancı ile faaliyetlerden kaynaklanan nakit akımlarıyla ilişkilendirilmektedir. İşletmenin finansal raporlarında açıklanan kar miktarında meydana gelebilecek olumlu ya da olumsuz bir değişme toplam tahakkuklardaki değişmelerle aynı yönlüdür. İşletmenin gerçek faaliyetlerinden elde etmiş olduğu nakit akımları ile gerçek faaliyetlerinden elde etmiş olduğu nakit akımlarındaki değişme Düzeltilmiş Jones modeline ilave edilmiştir (Dechow vd.,2003:259).

Düzeltilmiş Jones modelinde toplam tahakkuklar içinde yer alan ihtiyari tahakkukların işletmenin finansal durumundaki ekstrem değişimleri belirlediği durumlarda işletmenin gerçek faaliyetlerinden elde etmiş olduğu nakit akımları işletmenin gerçek faaliyetlerinden beklenen büyümenin piyasa değeri/defter değeri oranı ve işletmenin gerçek faaliyetlerinden elde etmiş olduğu nakit akımları açıklayıcı değişkenler olarak modele dahil edilmiştir (Gemuhluoğlu, 2019:52).

2.8.1.9 DeAngelo Modeli

Deangelo yaptığı ampirik çalışmada yöneticilerin hisse senetlerini satın alma yoluyla halka kapalı hale gelmeden önceki süreçte hisse senedi fiyatlarının baskı altında tutulup tutulmadığını araştırmıştır. Çünkü hisse senetlerini satın alma yoluyla halka kapalı hale gelmeden önceki süreçte yöneticiler hisse senetlerini geri satın alma maliyetlerini düşürmek için işletme içinde sahip oldukları bilgileri tam olarak yansıtmazlar. Özellikle gelecekle ilgili içerideki pozitif bilgi paylaşımlarını geciktirirler”(Deangelo, 1986:408).

DeAngelo “ABD’de 1973-1982 yılları arasında 64 borsa şirketinin, yönetimin borçlanarak tüm paylarını ele geçirip halka kapalı hale getirmesi öncesinde, katlanılan maliyetleri azaltmak amacıyla ele geçirme öncesi dönemde muhasebe seçimleri ile kamuya açıklanan karı düşük gösterip göstermediğini incelemiştir. DeAngelo (1986) tahakkukları (TA) Healy (1985) de olduğu gibi ihtiyari tahakkuklar (DA) ve ihtiyari olmayan tahakkuklar (NA) olarak” sınıflandırmıştır (Dechow, 1995:108).

2.8.1.10 Endüstri Modeli

Toplam tahakkuklar içerisinde ihtiyari olmayan tahakkukları hesaplamak için Dechow ve Sloan tarafından endüstri temelli bir model kurulmuş olup bu çalışmada ihtiyari olmayan tahakkukların hem tahmini hem de etki döneminde değişken değil stabil olduğunu ve ihtiyari tahakkuklarda meydana gelen değişmelerin toplam tahakkuklar üzerinde de bir değişmeye neden olduğu varsayılmıştır (Dechow, 1995:199).

Ancak bu modelde “toplam tahakkuklar içerisinde ihtiyari olmayan tahakkukları belirleyen değişkenler doğrudan modele dahil edilmeyerek, ihtiyari olmayan tahakkukları belirleyen değişkenlerdeki değişimin aynı endüstride faaliyet gösteren firmaların hepsi için geçerli ortak değişkenler” olduğu kabul edilmiştir (Aren, 2006).

Endüstri modelinde toplam tahakkuklar içerisinde ihtiyari olmayan tahakkuklar belirlenirken verilerin güvenilirliğini sağlamaya yönelik iki temel argüman geliştirilmiştir Birinci argüman modelin “yalnızca aynı endüstride faaliyet gösteren firmaların hepsi için geçerli olan ortak değişkenlerin ihtiyari olmayan tahakkuklarda meydana gelen değişmeleri” de karşılamasıdır (Yaşar, 2011:157).

“İhtiyari olmayan tahakkuklarda meydana gelen değişmeler eğer işletmelere özgü değişkenleri içeriyorsa bu durumda endüstri modelinde toplam tahakkuklar içerisinde ihtiyari olmayan tahakkukları ihtiyari tahakkukları belirlemek için kullanılan parametrelerden farklı tutamaz” (Yurdakul, 2014:161). İkinci argüman modelin aynı endüstride faaliyet gösteren işletmeler arasında yakın ilişki gösteren ihtiyari tahakkuklarda meydana gelen etkileri absorbe etmesidir

Yukarıda açıklanan nedenlerden dolayı Endüstri modeli toplam tahakkuklar içerisinde yer alan ihtiyari tahakkuklardan bir bölümünü toplam ihtiyari tahakkuklardan çıkararak geriye kalan ihtiyari tahakkuklar için kar yönetimi uygulamalarında kullanıldığını varsaymaktadır (Gemuhluoğlu, 2019:40-41).

2.8.2 Kar Yönetiminin Ölçümünde Spesifik Tahakkukları Kullanan Modeller

Kar yönetimi uygulamalarına ilişkin yapılan ampirik çalışmalar genellikle belirli tahakkuklardan ziyade toplam tahakkukların hesaplanmasına odaklanmaktadır. Toplam tahakkuklara dayalı modelleme çalışmalarına bir alternatif yaklaşım olarak ortaya çıkan bu modelleme yönteminde ihtiyari tahakkuklar ile ihtiyari olmayan tahakkukları belirlemek için her bir tahakkuk değişkeni gözleme tabi tutulmaktadır (McNichols, 2000:316).

Muhasebe yazınında kar yönetimi uygulamalarını belirlemek için belli başlı özel, spesifik tahakkukları esas alan modelleme çalışmaları vardır. Belli başlı özel, spesifik tahakkukları esas alan çalışmalarda tek bir tahakkukun açıklayıcı gücünün yüksek ve önemli olduğu varsayımıyla modelleme yapılmaktadır. Kar yönetimi uygulamalarını belirlemek için belli başlı özel, spesifik tahakkukları esas alan bu çalışmalarda spesifik bir tahakkuka odaklanılmakta ve bu yüzden diğer olası kar yönetimi uygulamalarının varlığını belirleyebilme olasılığı sınırlanmış olmaktadır (Healy and Wahlen, 1999:370).

2.8.3 Kar Yönetiminin Ölçümünde Sıklık Dağılımı Yaklaşımını Kullanan Modeller

Muhasebe yazınında kar yönetimi uygulamalarını belirlemek için kullanılan son yöntem sıklık dağılımı yaklaşımıdır. Bu yaklaşımda kar yönetimini etkileyen fırsatçı motivasyonları belirleyebilmek için işletmenin faaliyet dönemi boyunca elde ettiği karların istatistiksel olarak analizleri incelenmektedir (Koçak, 2015:125).

Sıklık dağılımı yaklaşımında araştırmacılar sıfır kar, önceki dönem karı, cari dönem için analistlerin bekledikleri kar şeklinde belirledikleri üç farklı kar beklentisiyle hazırlanan finansal raporlarda yer alan işletme kazancının işletme yöneticilerinin tercih ve çıkarları doğrultusunda düz bir doğru şeklinde dağılım gösterip göstermediklerine veya kesik kesik periyotlarla devamsızlık gösterip göstermediklerini incelerler (Koçak, 2015:126).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

VARLIK YÖNETİM ŞİRKETLERİNİN KAR YÖNETİMİ UYGULAMALARINA İLİŞKİN BİR ANALİZ

Ülkemizde son yıllarda finansal kesim içinde varlık yönetim şirketlerinin payı hızla artmaktadır. Bankacılık kesimi başta olmak üzere finansal sistem üzerinde bir yük olan sorunlu varlıkların tasfiyesini gerçekleştirerek kötü aktifleri ekonomiye kazandıran bu şirketlerin gerek finansal piyasalara gerekse reel kesime dolayısıyla ekonominin geneline olumlu yönlerdeki katkısı önemli düzeylere ulaşmaktadır.

Bu tez çalışmasında varlık yönetim şirketlerinde kar yönetimine yönelik uygulamaların varlığı panel regresyon analiziyle tahmin edilmeye çalışılacaktır. Çalışma sonucunda elde edilecek sonuçların varlık yönetim şirketlerine, düzenleyici ve denetleyici kurumların geliştirecekleri politikalara ve muhasebe-finance okuyucularına önemli katkılar sağlayacağı öngörülmektedir.

3.1 Araştırmanın Konusu

Bankacılık kesiminde takipteki kredi oranlarının artış göstermesi bankaların kredi portföylerinde dolayısıyla aktif yapılarındaki kötüleşmeye işaret etmekte ve ortaya çıkan bu durum finansal kuruluşların nakit akışlarını ve likidite dengesini olumsuz etkileyerek finansal kuruluşların temel fonksiyonları olan aracılık işlemlerinden uzaklaşmalarına neden olmaktadır.

Bankalar tarafından verilen kredilerin geri tahsil edilemeyerek takipteki kredilerin artması ve sorunlu kredilerin bankaların finansal tablolarında önemli bir yer tutması bankacılık kesiminin sermaye yeterliliği rasyosunu olumsuz etkilemektedir. Bu süreçte bankaların kötü aktiflerini devralarak, sorunlu kredileri çözümü görevini üstlenen varlık yönetim şirketleri bankaların mali bünyelerini rehabilite etmesine katkıda bulunmaktadır.

Finansal piyasalarda önemli bir yer tutan bankaların sorunlu varlıklarını devralarak onları yeniden ekonomiye kazandıran varlık yönetim şirketlerinin gerek finansal yatırımcılar gerekse diğer piyasa katılımcıları arasında bir köprü özelliği taşıyan finansal tablolarının büyük bir titizlikle, şeffaf ve güvenilir bir şekilde hazırlanması önemlidir.

İşletmenin finansal tablolarının hazırlanması sürecinde bazen işletmenin ve yöneticilerin çıkarları gözetilebilmekte ve bu durum finansal tabloların işletmenin gerçek finansal performansını yansıtmak yerine çıkar sahiplerinin amaçlarına hizmet etmesine neden olabilmektedir.

Özellikle finansal raporlama süreçlerinde genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri ve finansal raporlama standartları çerçevesinde sağlanan bir takım esneklik ve boşlukların işletme yöneticileri tarafından fırsatçı yaklaşıma hizmet edecek şekilde kullanılması finansal tabloların güvenilirliğini azaltmaktadır.

Literatürde yapılan akademik çalışmalar incelendiğinde kar yönetimi faaliyetlerinin finansal piyasalarda özellikle bankacılık kesiminde yoğunlaştığı reel kesimde ise yaygın olarak görüldüğü sonucuna ulaşılabilmektedir.

Bu süreçte özellikle bankaların özel karşılıkları belirleme sürecinde sahip oldukları karar verme yetkisini kullanarak özel karşılıklar hesabı aracılığıyla reel kesimde de birçok işletmenin özel karşılıklar hesabını kullanmak suretiyle karlarını istikrarlı gösterdikleri bulgusuna rastlanmaktadır. Bu tez çalışmasında araştırmanın konusunu ülkemiz varlık yönetim şirketlerinde kar yönetimi faaliyetlerinin varlığının belirlenmesi oluşturmaktadır. Literatürde yapılan akademik çalışmalarla uyumlu olarak varlık yönetim şirketlerinde de kar yönetimi uygulamalarının belirlenmesi sürecinde özel karşılıklar hesabı dikkate alınacaktır.

3.2 Literatür Çalışması

Son yıllarda akademik yazında gerek reel kesimde gerekse finansal piyasalarda kar yönetimi faaliyetlerine ilişkin çok sayıda çalışma yapıldığı görülmektedir.

3.2.1 Reel Kesimde Kar Yönetimi Uygulamalarına İlişkin Literatür Çalışması

Reel kesimde kar yönetimi faaliyetlerine yönelik literatür çalışmaları incelendiğinde, yapılan çalışmalarda genel olarak karın olduğundan daha yüksek ya da daha düşük gösterilmesi şeklinde kar yönetimi faaliyetlerinin yaygın olduğu söylenebilir. Reel

kesimde kar yönetimi faaliyetlerine ilişkin literatürde yapılan çalışmalara aşağıdaki tabloda özet olarak değinilmiştir.

Tablo 9: Reel Kesimde Kar Yönetimine Faaliyetlerine İlişkin Literatür Çalışması

“Araştırmayı Yapan Yazar	Araştırma Yılı	Ülke	Araştırma Konusu	Araştırmanın Sonucu
Jones, J. J.	1991	ABD	Jones ABD’de bir dönem uygulanan ithalat desteğinden yararlanmak isteyen şirketlerin ticaret komisyonu tarafından denetlenen dönemlerde kar yönetimi faaliyetlerine başvurup başvurmadığını incelemiştir.	Araştırmasında beş farklı sektörden 23 adet şirketi incelemiş ve analizde şirket yöneticilerinin incelenen dönemlerde kar arttırıcı yönde kar yönetimi faaliyetlerine başvurduklarını belirlemiştir.
Han, J.C., & Wang, S.	1998	ABD	1990’da yaşanan Irak Körfez Krizinde petrol şirketlerinin kar yönetimi faaliyetlerine başvurup başvurmadığını incelemiştir.	1988-1990 dönemi arasında incelemiş olduğu 76 petrol şirketinin vergi başta olmak üzere politik maliyetlerden kaçınma motivasyonu ile kar azaltıcı yönde ihtiyari tahakkuklar yoluyla kar yönetimi faaliyetlerine başvurduklarını belirlemiştir.
Magnan,M., Nadeau,C.,ve Cormier,D.	1999	Kanada	Araştırmada politik maliyetler hipotezini desteklemek amacıyla Kanada’da yerleşik ve anti damping soruşturmaları davasına müdahil olan 17 şirketin	Araştırma sonucunda anti damping soruşturmaları davasına konu olan 17 şirketin mahkemeyi etkileyerek kendi lehlerine karar verilmesini

			verileri incelenmiştir.	sağlamak için karlarını düşük gösterme yönünde kar yönetimi faaliyetinde bulundukları belirlenmiştir.
Roosenboom, P., Van der Goot, T., & Mertens, G.	2003	Hollanda	Araştırmada halka arzın ilk aşamalarında şirketlerin özel karşılıklar aracılığıyla karlarını arttırarak kar yönetimi uygulamalarına başvurdukları hipotezini desteklemek için Hollanda’da faaliyet gösteren ve hisse senetlerini ilk kez halka arz eden 64 şirketin verileri analiz edilmiştir.	Araştırma sonucunda bu şirketlerin halka arz dönemi öncesinde kar arttırıcı yönde kar yönetimi uygulamalarına başvurdukları ancak halka arzdan sonraki ertesi yıllarda yatırımcılara düşük temettü getirisi dağıttıkları görülmüştür.
Pastor-LLorca, M. J., ve Poveda, F.	2005	İspanya	İspanya’da yerleşik ve ilk halka arzlarını gerçekleştiren 75 şirketin 1991-2002 dönemleri incelenerek şirketlerin halka arzın ilk aşamalarında kar yönetimi uygulamalarına başvurup başvurmadıkları analiz edilmiştir.	Bu şirketlerin hisse senetlerinin halka arzdan önceki yıllarda ihtiyari tahakkuklar aracılığıyla kar yönetimi uygulamalarına başvurdukları sonucuna ulaşılmıştır.
Yükseltürk, O.	2006	Türkiye	Ülkemizde 1994-2001 dönemlerinde hisse senetlerini ilk kez halka arza eden 95 şirkete ait veriler analiz edilmiştir.	Bu şirketlerin halka arzdan önceki dönemlerde ihtiyari tahakkuklar aracılığıyla karlarını yüksek göstermek suretiyle kar yönetimi uygulamalarına başvurdukları

				bulgusu elde edilmiştir.
Ayarlıoğlu,M.A.	2007	Türkiye	Borsa İstanbula kayıtlı işletmelerin yöneticilerinin kar yönetimi uygulamalarına başvurarak finansal tablo kullanıcılarını yanıltıp yanıltmadıkları analiz edilmiştir.	Finansal tablo kullanıcılarının yanlış yönlendirilmesini önlemek için firmaların kamuya daha fazla bilgi sunmaları gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.
Yaşar, A.	2011	Türkiye	Bağımsız dış denetim kalitesinin kar yönetimi üzerine etkisi imalat sanayi şirketlerinin 2003-2007 yıllarını kapsayan 290 şirket/yıl verisi esas alınarak test edilmiştir.	Bağımsız dış denetim kalitesi göstergesi olarak denetim firması büyüklüğünün, ihtiyari tahakkuklar üzerine etkisi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
Yazan, Ö.	2015	Türkiye	Borsa İstanbul (BİST) Sınai Endeksi kapsamında hisse senetleri işlem gören 81 adet sanayi işletmesinden 2005-2012 yılları arasında elde edilen veri setine dayalı olarak bir araştırma yapılmıştır.	Muhasebe bilgi kalitesi açısından kurumsal sosyal sorumluluk, kazanç yönetimi ve finansal performans ilişkisi bulgularına ulaşılmıştır.
Aysel, A.	2017	Türkiye	Denetim kalitesi ve kar yönetimi arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla 2009-2015 yıllarını kapsayan ve Borsa İstanbul (BİST)'a kayıtlı farklı sektörlere ait 1525	Yapılan analiz sonucunda kar yönetimi ile denetim kalitesi göstergesi olarak kullanılan denetim firması büyüklüğü arasında negatif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki

			firma yılı verileri incelenmiştir.	olduğu belirlenmiştir.
Türkyılmaz, M.	2019	Türkiye	Borsa İstanbul'da 2008-2015 yılları arasında işlem gören 954 işletme/yıl veriden yararlanarak üst yönetimde kadınların yer almasının ve üst yönetimin büyüklüğünün ihtiyari tahakkuklara ne yönde etki edeceği test edilmeye çalışılmıştır.	Üst yönetim takımı büyüklüğü ile kar yönetimi büyüklükleri arasında negatif ve anlamlı ilişki tespit edilmiştir. İşletmelerde yönetim kurulu kadın üyelerinin oranı arttıkça kar yönetimi uygulamalarının azaldığı sonucu elde edilmiştir.”

Kar yönetiminin teorik esasları genel olarak hem reel kesimde hem de finansal kesimde benzerlik göstermektedir. Ancak reel kesimde kar yönetiminin ölçülmesine yönelik yöntemler finansal kesimden genel hatlarıyla farklılaşmaktadır (McNichols, 2000:333).

Çünkü reel kesimde kar yönetimi faaliyetlerinin belirlenmesine yönelik oluşturulan modellerde örneklem farklı endüstrilerde yer alan işletmeler yerine spesifik olarak belli özellikli kesimdeki işletmelerden oluşmaktadır. Modelin farklı endüstrilerde yer alan işletmeler yerine spesifik olarak belli özellikli kesimlerdeki işletmelerden oluşması modelin açıklayıcı gücüne pozitif katkıda bulunduğu söylenebilir. Ayrıca farklı sektörlerde faaliyet gösteren işletmelerin farklı kar yönetimi faktörlerinden etkileneceğinden sektörel farklılıkların göz önüne alınması modelin güvenilirliğine de katkıda bulunacağı sonucu çıkarılabilir (McNichols, 2000:333).

3.2.2 Finansal Kesimde Kar Yönetimi Uygulamalarına İlişkin Literatür Çalışması

Literatürde finansal kesimde kar yönetimi faaliyetlerine ilişkin çeşitli akademik çalışmalar yapılmıştır. Finansal kesimde kar yönetimi faaliyetlerine yönelik literatür çalışmaları incelendiğinde, yapılan akademik çalışmaların genel olarak özellikle bankacılık kesiminde yoğunlaştığı görülmektedir.

Tablo 10 : Finansal Kesimde Kar Yönetimi Faaliyetlerine İlişkin Literatür Çalışması

“Araştırmayı Yapan Yazar	Yıl	Ülke	Araştırma Konusu	Araştırmanın Sonucu
--------------------------	-----	------	------------------	---------------------

Scheiner, J. H.	1981	ABD	ABD’de yerleşik 107 bankanın 1969-1976 dönemleri arasında özel karşılıklar ile karın istikrarlı gösterilmesi hipotezi analiz edilmiştir.	Araştırmada, özel karşılıklar ile faaliyet karı arasında pozitif anlamlı ilişki bulunamamış ancak 23 bankanın kar yönetimi uygulaması hipotezi desteklenmiştir.
Ma, C. K.	1988	ABD	ABD’de yerleşik en büyük 45 bankanın 1980-1984 dönemleri arasında özel karşılıklar ile faaliyet karı arasındaki ilişki incelenmiştir.	Analiz sonucunda, bankaların özel karşılıklar ve aktiften silinen krediler ile karın istikrarlı hale getirme hipotezi desteklenmiştir.
Greenawalt, M. B., ve Sinkey Jr, J. F.	1988	ABD	Compustat veri tabanında yer alan 106 bankanın kar yönetimi davranışları analiz edilmiştir.	Araştırmada bankaların özel karşılıklar hesabını kar yönetimi uygulamasında kullandığı belirlenmiştir.
Wetmore, J. L., & Brick, J. R.	1994	ABD	ABD de faaliyet gösteren bankaların özel karşılıklar hesabını karı istikrarlı göstermek için kullanılıp kullanılmadığı incelenmiştir.	Analiz sonucunda karın istikrarlı gösterilmesi hipotezi kabul edilmemiştir.
Collins, J. H., Shackelford, D. A., & Wahlen, J. M.	1995	ABD	Bank Compustat veri tabanında yer alan 160 bankanın 1971-1991 dönemlerinde özel karşılıklar ve sermaye yönetimi açısından analiz edilmiştir.	Araştırmada özel karşılıkların kar yönetimi için menkul kıymet ihracının ise sermaye yönetimi için kullanıldığı belirlenmiştir.
Beatty, A., Chamberlain, S. L., & Magliolo, J.	1995	ABD	Compustat veri tabanında yer alan bankaların 1987-1990 dönemleri kar yönetimi açısından incelenmiştir.	Araştırmada özel karşılıklar, aktiften silinen krediler ve menkul kıymet ihracı ile sermaye yönetimi

				yapıldığı belirlenmiştir.
Bhat, V. N.	1996	ABD	ABD de faaliyet gösteren bankaları 1981-1991 yılları arasında özel karşılıklar ile kar yönetimi yapıp yapmadıkları incelenmiştir.	Araştırmada özel karşılıklarla kar yönetimi yapan bankaların olduğu belirlenmiştir.
Kim, M.S., & Kross, W.	1998	ABD	Compustat veri tabanında yer alan bankaların kar ve sermaye yönetimi faaliyetlerinin Basel uzlaşısı kapsamında analizi yapılmıştır.	Araştırma sonucunda bankaların özel karşılıklar aracılığıyla kar yönetimi uygulamasına başvurmadıkları görülmüştür.
Hasan, I., & Hunter, W.	1999	ABD	1986 Vergi Reform Yasasının etkileri ile özel karşılıklar arasındaki ilişki analiz edilmiştir.	Analizde özel karşılıkların kar yönetimi uygulamalarında kullanılan bir araç olduğu ancak 1986 vergi reform yasasının üstünde anlamlı bir etkisinin bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
Ahmed vd.	1999	ABD	ABD’de yerleşik 113 bankanın 1987-1995 yılları için özel karşılıklar kar yönetimi ve sermaye yönetimi ile sinyal verme teorisi incelenmiştir.	Analiz sonucunda özel karşılıklar ile bankaların sermaye yeterlilik oranı arasında ters yönlü korelasyon ilişkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Lobo, G. J., ve Yang, D.H.	2001	ABD	Compustat veri tabanında yer alan bankaların 1978-1997 dönemi için özel karşılıklar ile kar yönetimi ve sermaye yönetimi davranışları analiz edilmiştir.	Özel karşılıkların hem kar yönetimi hem de sermaye yönetimi motivasyonlarıyla kullanıldığı sonucuna varılmıştır.
Cavallo ve Majnoni	2002	İtalya	G10 üyesi ülkelerle G10 üyesi olmayan 26 ülkenin bankalarının 1988-	G10 ülkelerinde özel karşılıklar ile kar arasında pozitif ve anlamlı ilişki

			1999 dönemine ait verileri kar yönetimi uygulamaları kapsamında incelenmiştir.	bulunurken, G10 ülkesi olmayan ülkelerde bankalar için özel karşılıklar ile kar arasında negatif ve anlamsız ilişki sonucuna ulaşılmıştır.
Shrieves ve Dahl	2003	Japonya	Japonya’da yerleşik bankaların 1989-1996 dönemlerine ilişkin veriler kullanılarak Basel düzenlemelerinin Japon bankacılık sistemindeki kar yönetimi uygulamaları üzerindeki etkileri incelenmiştir.	Analiz sonucunda Japon bankacılık sisteminde özel karşılıkları ve menkul kıymet ihraçları aracılığıyla kar yönetimi uygulamalarının olduğu ancak Basel düzenlemeleri sonrasında kar yönetimi uygulamalarında bir azalma olduğu belirlenmiştir.
Rivard, R. J., Bland, E., ve Morris, G. B. H.	2003	ABD	Compustat veri tabanında yer alan bankaların 1992-1997 dönemleri arasında özel karşılıkların kar yönetimi ve sermaye yönetimi ile ilişkisi incelenmiştir.	Analiz sonucunda bankaların özel karşılıklar aracılığıyla kar yönetimi uygulamaları yaptıkları belirlenmiştir.
Kanagaretnam, K., Lobo, G. J. ve Mathieu, R.	2003	ABD	ABD’de yerleşik bankaların yöneticilerini kar yönetimi uygulamalarına sevk eden motivasyonları 1987-2000 dönemi için incelenmiştir.	Analiz sonucunda banka yöneticileri performansın yüksek olduğu dönemlerde özel karşılıkları arttırmak suretiyle düşük olduğu dönemlerde ise özel karşılıkları azaltmak suretiyle ve yine işletme dışı finansman sağlama ihtiyacı güdüsüyle kar yönetimi uygulamalarına başvurulduğu belirlenmiştir.

Iftexhar Hasan ve Wall, L. D.	2004	Kanada	ABD, Kanada ve Japonya’da yerleşik bankaların 1993-2000 yıllarına ilişkin veriler kar yönetimi davranışının belirlenmesi amacıyla analiz edilmiştir.	Çalışma sonucunda Kanada haricindeki ABD ve Japonya’da yerleşik bankalar özel karşılıkları kullanmak suretiyle kar yönetimi davranışı gösterdiğini ve ayrıca ABD’de yerleşik bankaların faaliyet gösteren bankalarda Japonya bankalarına göre daha fazla kar yönetimi davranışı sergilediği bulgusuna ulaşılmıştır.
Anandarajan, A., Hasan, I., & Lozano Vivas, A. (2005).			1986-1995 dönemine ilişkin verilerin incelendiği çalışmada bankaların kar yönetimi ve sermaye yönetimi davranışları analiz edilmiştir.	Özel karşılıkların kar yönetimi ve sermaye yönetimi kapsamında uygulandığı sonucuna varılmıştır.
Blasco, N., & Pelegrin, B.	2006	İspanya	İspanya’da yerleşik yatırım bankalarının 1993-2001 dönemine ilişkin verilerin incelendiği çalışmada bankaların özel karşılıklar aracılığıyla ile kar yönetimi yapıp yapmadıkları analiz edilmiştir.	Analiz sonucunda yatırım bankalarının da kar yönetimi yaptıkları hipotezini destekleyici sonuçlara ulaşılmıştır.
Anandarajan, A., Hasan, I., & McCarthy, C.	2007	Avustralya	Avustralya’da yerleşik bankaların 1991-2001 yıllarına ilişkin verileri incelenerek kar yönetimi, sermaye yönetimi ve sinyal teorisi çerçevesinde analiz edilmiştir.	Analiz sonucunda bankaların özel karşılıklar aracılığıyla kar yönetimi yaptıkları belirlenmiştir.

Agarwal, S., Chomsisengphet, S., Liu, C., ve Rhee, S. G.	2007	Japonya	Japon bankacılık sisteminde 1985-1990 yılları arasında kar yönetimi davranışı analiz edilmiştir.	Çalışma sonucunda Japon bankalarının özel kredi karşılıkları ve menkul kıymet ihraçları aracılığıyla kar yönetimi yaptıkları belirlenmiştir.
Ghosh (2007)	2007	Hindistan	Hindistan’da yerleşik bankaların kar yönetimi faaliyetleri ve sermaye yönetimi uygulamaları kapsamında incelenmiştir.	Çalışma sonucunda bankaların kar yönetimi ve sermaye yönetimi uyguladığı hipotezi desteklenmiştir.
Pérez, D., Salas Fumás, V., ve Saurina, J.	2008	İspanya	İspanya’da yerleşik bankaların 1986-2002 yıllarına ilişkin kar yönetimi faaliyetleri ve sermaye yönetimi uygulamaları incelenmiştir.	Yapılan analizde bankaların özel karşılıkları kar yönetimi amacıyla kullandığı ancak sermaye yönetimi uygulamalarında kullanmadığı bulguları elde edilmiştir.
Fonseca, A. R., ve González, F.	2008	40 Ülke	40 ülkeye ait 1995-2002 dönemlerine ilişkin banka verileri kullanılarak kar yönetimi uygulamaları uluslararası bir örneklem çerçevesinde analiz edilmiştir.	Çalışma sonucunda kar yönetimi uygulamaları hipotezini destekleyici bulgular elde edilmiştir. Ülke bazında denetim arttıkça yatırımcıları koruyan yasalar düzenlendikçe kar yönetimi uygulamalarının da azaldığı görülmüştür.
Bouvatier, V., & Lepetit, L.	2008	AB Ülkeleri	Avrupa da yerleşik 15 ülke bankasının 1992-2014 yılları arasında yer alan verileri kullanılarak kar yönetimi uygulamaları ile sermaye yönetimi incelenmiştir.	Çalışma sonucunda özel karşılıklar ile kar arasında negatif anlamlı ilişki belirlenmiş karın istikrarlı gösterilmesi hipotezi kabul edilmemiştir.

Curcio, D., & Hasan, I.	2008	AB Ülkeleri	2004 yılından önce AB üyesi olan 15 ülke 2004 yılında üye olan 10 ülke ve 2006 yılı itibariyle AB ye üye olmayan 23 ülkenin bankaları kar yönetimi uygulamaları ve sermaye yönetimi davranışları 1996-2006 yıllarına ilişkin incelenmiştir.	Analize dahil edilen ülkelerin tamamı özel karşılıklar aracılığıyla kar yönetimi uygulamalarına başvurmaktadır. Ayrıca sermaye yönetimi uygulamalarına da sadece AB'ye üye olan ülkelerde gözlemlendiği sonucuna varılmıştır.
Kwak, W., Lee, H.-Y., & Mande, V.	2009	Japonya	Japonya'da yerleşik bankaların 1991-1999 yılları için özel karşılıkları ile kar yönetimi motivasyonları analiz edilmiştir.	Araştırma sonucunda sahiplik yapısına bağlı olarak özellikle kurumsal yatırımcı ve finansal kuruluş ağırlığı arttıkça kar yönetimi motivasyonlarının da arttığı bulgularına ulaşılmıştır.
Leventis, S., Dimitropoulos, P. E., & Anandarajan, A.	2011	AB Ülkeleri	AB'ye üye olan ülkelerin bankalarının 1999-2008 dönemlerine ilişkin için kar yönetimi davranışları üzerinde IFRS etkileri incelenmiştir.	Analiz sonrasında IFRS düzenlemeleri sonrası kar yönetimi uygulamalarının azaldığı sonucuna ulaşılmıştır.
El Sood, H. A.	2012	ABD	ABD'de yerleşik bankaların kar yönetimi uygulamaları 2008 finansal kriz dönemi için incelenmiştir.	Çalışma sonucunda 2008 krizi öncesinde kar yönetimi uygulamalarının varlığı belirlenmiş ancak bu durum kriz döneminde ortadan kalkarak sermaye yönetimi uygulamaları ön plana çıkmıştır.
Bushman, R. M., & Williams, C. D.	2012	AB Ülkeleri	23 ülkeye ait bankaların 1995-2006 yıllarına ilişkin verileri incelenerek özel karşılıkların kar	Analize konu olan bankaların özel karşılıklar hesabıyla kar yönetimi uygulamaları yaptığı belirlenmiştir.

			yönetimi uygulamaları içindeki payı analiz edilmiştir.	
Kim, E.-J.	2013	Güney Kore	Güney Kore Borsasında işlem gören bankaların 2000-2008 yıllarına ilişkin kar yönetimi uygulamalarına yönelik motivasyonları incelenmiştir.	Çalışma sonucunda bankaların karşılıklar ile kar yönetimi uygulamalarına yöneldikleri belirlenmiştir.
Curcio, D., & Hasan, I.	2015	AB Ülkeleri	AB'ye üye olan ve üye olmayan ülkelerden oluşan 491 bankanın 1996-2006 yıllarına ilişkin verileri incelenerek kar yönetimi uygulamaları, sermaye yönetimi ve sinyal verme hipotezleri test edilmiştir.	Analiz sonucunda bankaların özel karşılıkları aracılığıyla kar yönetimi uygulamalarına başvurduğu, sinyal verme hipotezinin sadece AB'ye üye olmayan ülkelerde gözlemlendiği sonucuna ulaşılmıştır.
Ali, A., M Kabir, H., & Syed Abul, B.	2015	İslam Birliği Teşkilatına Üye Ülkeler	Katılım bankacılığına ilişkin 2003-2010 dönemlerine ait veriler analiz edilerek bankaların kar yönetimi motivasyonları incelenmiştir.	Çalışma katılım bankacılığında faaliyet gösteren bankaların kar yönetimi uygulamalarına başvurduğu hipotezi desteklenmiştir. Ayrıca çalışmada, IFRS'ye göre raporlama yapan katılım bankalarının GKMİ'ye göre raporlama yapan bankalara göre kar yönetimi uygulamalarına daha sık başvurduğu görülmektedir.
Ozili, P. K.	2015	Nijerya	Nijerya'da yerleşik bankaların 2002-2013 yıllarına	Analiz sonucunda bankaların özel karşılıkları ile kar

			ilişkin verileri analiz edilerek kar yönetimi motivasyonları ve IFRS'nin kar yönetimi motivasyonları üzerindeki etkisi incelenmiştir.	yönetimi uygulamaları ile sermaye yönetimi faaliyetlerine yöneldiğini ve IFRS sonrasında kar yönetimi uygulamalarının devam ettiği bulgularına ulaşılmıştır.
Acar, M.	2016	Türkiye	Finansal sektör kapsamında bankacılık sektörünün kar yönetimi uygulamalarından karın istikrarlı gösterilmesi faaliyetinde bulunup bulunmadığı incelenmiştir.	Kar yönetimi yapıldığını destekleyen sonuçlar yapılan analizlerce desteklenmiştir.
Acar, M., Ipci, M. O.	2019	Türkiye	Ülkemizde bankacılık kesiminin 2000-2013 yıllarına ilişkin kar yönetimi motivasyonları incelenmiştir.	Çalışma sonucunda bankalar özel karşılıklar hesabı aracılığıyla kar yönetimi uygulamalarına başvurmaktadır.”

Finansal kesimde kar yönetimi uygulamalarına ilişkin yapılan çalışmaların büyük bir bölümü ABD’de faaliyet gösteren bankaların analiz edilmesi üzerine yoğunlaşmıştır. Bu çalışmaların önemli bir kısmında ulaşılan sonuçlar kar yönetimi uygulamalarının varlığı hipotezini desteklemektedir. Ülkemizde de yapılan çalışmalarda bankaların özel karşılıklar hesabı aracılığıyla kar yönetimi uygulamalarına başvurduğu görülmektedir.

3.3 Kar Yönetimi Uygulamalarının Belirlenmesine Yönelik Finansal Kesimde Kullanılan Modeller

Finansal kesimde kar yönetimi faaliyetlerinin belirlenmesine yönelik çalışmalarda genel olarak regresyon modelleri kullanılmış ve bu çerçevede bağımlı değişken olarak özel karşılıklar hesabı ile bağımsız değişken olarak vergi ve karşılık öncesi kar hesabı arasındaki ilişki ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Finansal kesimde kar yönetimi davranışlarına ilişkin çalışmalar ve bu çalışmalarda yer alan veriler, değişkenler ile modelde kullanılan yöntemlere ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda özet olarak açıklanmıştır.

Tablo 11: Finansal Kesimde Kar Yönetimi Modellerinde Kullanılan Veriler ve Yöntemler

Araştırmayı Yapan Yazar	Yıl	Araştırmaya Konu Veri Seti	Modelde Kullanılan Bağımlı ve Bağımsız Değişkenler	Tahmin Yöntemi
Greenawalt, Sinkey	1988	ABD de yerleşik 106 bankanın 1976-1984 dönemlerine ilişkin finansal raporlar incelenerek veri seti oluşturulmuştur.	Modelde özel karşılıklar bağımlı değişken, vergi ve karşılıklar öncesi kar ile takipteki krediler bağımsız değişken olarak kullanılmıştır.	En Küçük Kareler
Wetmore, Brick	1994	ABD de yerleşik 82 bankanın 1986-1990 dönemlerine ilişkin finansal raporlar incelenerek veri seti oluşturulmuştur.	Modelde özel karşılıklar bağımlı değişken, vergi ve karşılıklar öncesi kar ile yabancı krediler donuk alacaklar, bağımsız değişken olarak kullanılmıştır.	Hata Bileşenleri Regresyon Modeli
Bhat	1996	148 bankanın 1981-1991 dönemlerine ilişkin finansal raporlar incelenerek veri seti oluşturulmuştur.	Modelde özel karşılıklar bağımlı değişken, vergi ve karşılıklar öncesi kar, toplam aktif, konut kredilerinin toplam kredilere oranı, tüketici kredilerinin toplam kredilere oranı, bağımsız değişken olarak kullanılmıştır.	Hata Bileşenleri Regresyon Modeli ile En Küçük Kareler
Kim, Kross	1998	193 bankanın 1985-1992 dönemlerine ilişkin finansal raporlar incelenerek veri seti oluşturulmuştur.	Modelde özel karşılıklar bağımlı değişken, vergi ve karşılıklar öncesi kar ile yabancı krediler	Eşanlı Denklemler Modeli ve En Küçük Kareler

			donuk alacaklar, sermaye oranı bağımsız değişken olarak kullanılmıştır.	
Ahmed, Takeda, Thomas	1999	113 bankanın 1986-1995 dönemlerine ilişkin finansal raporlar incelenerek veri seti oluşturulmuştur.	Modelde özel karşılıklar bağımlı değişken, vergi ve karşılıklar öncesi kar, donuk alacaklar, sermaye yeterlilik oranı bağımsız değişken olarak kullanılmıştır.	Panel veri ve Yatay Kesit verilerle regresyon
Lobo, Yang	2001	705 bankanın 1978-1997 dönemlerine ilişkin finansal raporlar incelenerek veri seti oluşturulmuştur.	Modelde özel karşılıklar bağımlı değişken, vergi ve karşılıklar öncesi kar, toplam aktif bağımsız değişken olarak kullanılmıştır.	Yatay Kesit Verilerle Regresyon Analiz
Rivard, Bland, Morris	2003	96 bankanın 1992-1997 dönemlerine ilişkin finansal raporlar incelenerek veri seti oluşturulmuştur.	Modelde özel karşılıklar bağımlı değişken, vergi ve karşılıklar öncesi kar, toplam aktif, ticari kredilerinin toplam kredilere oranı bağımsız değişken olarak kullanılmıştır.	En Küçük Kareler
Kanagaretna m, Lobo, Mathieu	2003	Bankaların 1987 -2000 dönemlerine ilişkin finansal raporlar incelenerek veri seti oluşturulmuştur	Modelde özel karşılıklar bağımlı değişken, vergi ve karşılıklar öncesi kar, bağımsız değişken olarak kullanılmıştır.	Tek ve Çok Değişkenli Analiz
Shrieves, Dahl	2003	1989-1996 dönemlerine ilişkin finansal raporlar incelenerek veri seti oluşturulmuştur.	Modelde özel karşılıklar bağımlı değişken, vergi ve karşılıklar öncesi kar, toplam aktif	Eşanlı Denklemler

			bağımsız değişken olarak kullanılmıştır.	
Kanagaretna m, Lobo, Yang	2005	705 bankanın 1980-1997 dönemlerine ilişkin finansal raporlar incelenerek veri seti oluşturulmuştur.	Modelde özel karşılıklar bağımlı değişken, vergi ve karşılıklar öncesi kar, bağımsız değişken olarak kullanılmıştır.	En Küçük Kareler
Fonseca, Gonzalez	2007	40 ülkenin 1995-2002 dönemlerine ilişkin finansal raporlar incelenerek veri seti oluşturulmuştur.	Modelde özel karşılıklar bağımlı değişken, vergi ve karşılıklar öncesi kar bağımsız değişken olarak kullanılmıştır.	Dinamik Panel Veri Analizi
Ghosh	2007	63 bankanın 1997-2005 dönemlerine ilişkin finansal raporlar incelenerek veri seti oluşturulmuştur.	Modelde Özel Karşılıklar bağımlı değişken, vergi ve karşılıklar öncesi kar, faaliyet karı bağımsız değişken olarak kullanılmıştır.	Panel Veri Analizi
Curcio, Hasan	2008	1041 bankanın 1996-2006 dönemlerine ilişkin finansal raporlar incelenerek veri seti oluşturulmuştur.	Modelde özel karşılıklar bağımlı değişken, vergi ve karşılıklar öncesi kar, bağımsız değişken olarak kullanılmıştır.	Panel Veri Analizi
Hong, Xu	2009	76 bankanın 2000-2005 dönemlerine ilişkin finansal raporlar incelenerek veri seti oluşturulmuştur.	Modelde özel karşılıklar bağımlı değişken, vergi ve karşılıklar öncesi kar, aktiflerin karlılığı oranı bağımsız değişken olarak kullanılmıştır.	En küçük Kareler
Kwak, Lee, Mande	2009	103 bankanın 2000-2005 yıllarına dönemlerine ilişkin finansal raporlar	Modelde özel karşılıklar bağımlı değişken, vergi ve karşılıklar öncesi	Panel Veri Analizi

		incelenerek veri seti oluşturulmuştur.	kar, aktiflerin karlılığı oranı, yabancı ortaklara ait hisse oranı, bağımsız değişken olarak kullanılmıştır.	
Taktak, Shabou, Dumontier	2010	497 bankanın 1994-2002 dönemlerine ilişkin finansal raporlar incelenerek veri seti oluşturulmuştur.	Modelde özel karşılıklar bağımlı değişken, vergi ve karşılıklar öncesi kar, bağımsız değişken olarak kullanılmıştır.	Modelde karın istikrarlı gösterilmesine yönelik Değişken Katsayısı Yöntemi kullanılmıştır.
Bushman, R. M., & Williams, C. D.	2012	23 ülkeye ait bankaların 1995-2006 yıllarına ilişkin verileri incelenerek veri seti oluşturulmuştur.	Modelde özel karşılıklar bağımlı değişken, vergi ve karşılıklar öncesi kar, bağımsız değişken olarak kullanılmıştır.	En Küçük Kareler Yöntemi
Ali, A., M Kabir, H., & Syed Abul, B.	2015	Katılım Bankalarının 2003-2010 dönemlerine ait verileri analiz edilerek veri seti oluşturulmuştur.	Modelde özel karşılıklar bağımlı değişken, vergi ve karşılıklar öncesi kar, bağımsız değişken olarak kullanılmıştır.	En Küçük Kareler
Acar, M.	2016	Finansal sektör kapsamında Bankacılık kesiminin 2000-2011 yıllarına ilişkin verileri analiz edilerek veri seti oluşturulmuştur.	Modelde özel karşılıklar bağımlı değişken, vergi ve karşılıklar öncesi kar, takipteki krediler bağımsız değişken olarak kullanılmıştır.	Panel Veri Analizi
Acar, M., Ipci, M. O.	2019	Bankacılık kesiminin 2000-2013 yıllarına ilişkin verileri incelenerek veri seti oluşturulmuştur.	Modelde özel karşılıklar bağımlı değişken, vergi ve karşılıklar öncesi kar, toplam aktif bağımsız değişken olarak kullanılmıştır.	Panel Veri Analizi

3.4 Kar Yönetimi Uygulamalarının Belirlenmesine Yönelik Finansal Kesimde Kullanılan Değişkenler

Finansal kesimde kar yönetimi faaliyetlerinin belirlenmesine yönelik yapılan çalışmalarda genellikle özel karşılıklar hesabı aracılığıyla kar yönetimi faaliyetlerinin gerçekleştirildiği hususuna tez çalışmasının ilgili bölümlerinde değinilmiştir.

Finansal kesimde kar yönetimi faaliyetlerine ilişkin literatür çalışması incelendiğinde başta bankalar olmak üzere finansal kuruluşların genellikle özel karşılıklar hesabı aracılığıyla kar yönetimi faaliyetlerine başvurduğu görülmektedir.

Tablo 12: Finansal Kesimde Kar Yönetimi Modellerinde Kullanılan Değişkenler

Araştırmacı	Yıl	Değişkenler	Değişkenler Arasında Beklenen İlişki
Kanagaretnam vd.	2004	Toplam Krediler	Toplam kredilerin niteliği ile özel karşılıklar arasındaki ilişkinin yönü değişebilir. Eğer krediler riski yüksek geri ödenmeyen krediler ise ilişki pozitif yönlü, kredilerin riski düşük ise negatif yönlü ilişkinin olması beklenir.
W. H. Beaver ve Engel	1996	Takipteki Krediler	Bilançolarda yer alan takipteki kredi portföyündeki artış kredi alacaklarının niteliğinde ve kalitesinde bozulmaya neden olduğundan ayrılan karşılık miktarı da artmaktadır. Bu nedenle beklenen ilişki pozitif yönlüdür.
Liu ve Ryan	1995	Toplam Aktif ve Toplam Aktif Artış Oranı	Aktif büyüklükteki artışa bağlı olarak kredi hacmi de genişleyeceği için risk oranı da yükselecek ve ayrılan karşılık miktarı da artacaktır. Bu nedenle beklenen ilişki pozitif yönlüdür.
Anandarajan vd.	2007	Gayrisafi Milli Hasıla Artış Hızı	Milli gelirde meydana gelecek artışlar hane halkının kullanılabilir gelirini de arttıracığı için kredi

			borçlularının borçlarını ödeme gücü artacağı için beklenen ilişki pozitif yönlüdür.
Rivard vd.	2003	İşsizlik Oranı Artış Hızı	Ekonomide işsizlik oranının yükselmesi ile kredi borçlularının borçlarını ödeme gücü azalacak, riskli kredi portföyü artacağı için ayrılan karşılık miktarı da artış gösterecektir. Bu nedenle beklenen ilişki pozitif yönlüdür.
Scheiner	1981	Vergi ve Karşılık Öncesi Kar	Faaliyet raporlarında yer alan kar tutarı yükseldiğinde karşılıklar arttırılmak, kar tutarı azaldığında ise karşılıklar azaltılmak suretiyle karda sert iniş ve düşüşler yumuşatılmaya çalışılmaktadır.

3.5 Örneklem ve Değişkenler

İşletme yazınında finansal kesimde kar yönetimi faaliyetlerine ilişkin çalışmalar incelendiğinde genellikle özel karşılıklar hesabı en temel istikrar değişkeni olarak kullanılmaktadır. Çünkü işletme yöneticileri finansal tabloları hazırlama sürecinde belli esnekliklere sahip oldukları için genellikle özel karşılıklar hesabı özellikli hesap olarak regresyon modeli çalışmalarında yer almaktadır.

Bu çerçevede finansal tabloların hazırlanma sürecinde işletme yöneticileri karın yüksek olduğu dönemlerde daha yüksek, karın düşük olduğu dönemlerde ise daha düşük karşılık ayırmak suretiyle raporlanan kar tutarının zaman serisi olarak daha istikrarlı bir yapıya kavuşmasını sağlayabilmektedir.

Yapılan çalışmalarda finansal tablolarda raporlanan kar tutarı vergi ve karşılık öncesi kar rakamını ifade etmekte, vergi ve karşılık öncesi kar değişkeni bağımsız değişken, özel karşılıklar hesabı ise bağımlı değişken olarak model çalışmasında yer almakta ve bu iki değişken arasındaki ilişkinin pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olması beklenmektedir.

Genellikle karın yüksek olduğu dönemlerde özel karşılıklar tutarı arttırılarak kardaki agresif yükselişi, karda azalma olduğu dönemlerde özel karşılıklar tutarı azaltılarak kardaki sert düşüşün yumuşatılmak suretiyle istikrarlı bir kar grafiği elde edilmeye çalışılmaktadır.

Bu çalışmada ülkemizde faaliyet gösteren varlık yönetim şirketlerinin 2013-2019 yıllarına ait veri setine ilişkin örneklem ve değişkenler kullanılmış ve analiz kapsamında 11 (onbir) varlık yönetim şirketine ait finansal tablo ve dipnotları incelenmiştir. Çalışma kapsamında varlık yönetim şirketlerine ait finansal tablo ve dipnot verileri Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunun web sitesinden elde edilmiş, makroekonomik değişkenlere ilişkin veriler için Türkiye İstatistik Kurumu ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası veri tabanları kullanılmıştır. Analiz çalışması 11 (on bir) varlık yönetim şirketine ait yıl/varlık yönetim şirketi veri setinden oluşan örneklem setinden oluşmaktadır.

Analiz çalışmasında kullanılan değişkenler aşağıda kısaca açıklanmıştır.

- a) Özel Karşılıklar:** Varlık yönetim şirketlerinde kar yönetimi faaliyetlerinin belirlenmesine yönelik hazırlanan modelde bağımlı değişken olarak Özel Karşılıklar hesabı yer almaktadır. Varlık yönetim şirketleri, Varlık Yönetim Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Yönetmelik'in 13'üncü maddesine göre *“varlık yönetim şirketleri, işlemleri nedeniyle doğmuş veya doğması beklenen, ancak miktarı kesin olarak belli olmayan zararlarını karşılamak amacıyla, devraldıkları toplam alacaklar ile diğer varlıklarını Türkiye Muhasebe Standartları ile Türkiye Finansal Raporlama Standartları çerçevesinde belirlenen usul ve esaslara uygun olarak değerler ve karşılığa tabi tutarlar”* hükmü gereği ayıracakları özel karşılık tutarını belirlerler. Özel Karşılıklar hesabı varlık yönetim şirketlerinin devraldıkları sorunlu kredilere ilişkin ayıracakları karşılık tutarını ifade etmektedir.
- b) Vergi ve Karşılık Öncesi Kar:** Varlık yönetim şirketlerinde kar yönetimi faaliyetlerinin olduğu hipotezinin test edilmesi bakımından en önemli bağımsız değişkenlerden biri olarak analize dahil edilen kar değişkeni özel karşılıklar ile vergileri içermeyen vergi öncesi kar tutarından oluşmaktadır. Vergi ve karşılık öncesi kar değişkeninin analize bağımsız değişken olarak eklenmesiyle, özel karşılıklar hesabı aracılığıyla kar yönetimi yapıldığı hipotezi test edilmeye çalışılacaktır. Hipotezle uyumlu olarak özel karşılıklar ile vergi ve karşılık öncesi kar değişkeni arasında

beklenen ilişkinin yönü pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olması gerekmektedir. Ayrıca ülkemizde varlık yönetim şirketlerinde karın istikrarlı gösterildiği bulgusuna ulaşılabilmesi için vergi ve karşılık öncesi kar değişkeninin özel karşılıkları açıklayabilmesi gerekmektedir. Vergi ve karşılık öncesi kar değişkenine ilişkin veriler varlık yönetim şirketlerinin finansal tablolarından vergi ve karşılık öncesi kar tutarının belirlenmesi ile elde edilmiştir.

- c) **Takipteki Krediler:** Takipteki krediler değişkeni de analize bağımsız değişken olarak eklenmiş ve varlık yönetim şirketlerinin başta bankalar olmak üzere finansal kuruluşlardan devralmış oldukları kredileri ifade etmektedir. Tez çalışmasında değişkenin adı her ne kadar takipteki krediler olarak ifade edilse de takipteki krediler ifadesi bankaların tahsil edemeyerek takibe geçtiği kredileri değil varlık yönetim şirketlerinin bankalardan devralmış oldukları ve esas faaliyet konusuna giren kredi alacaklarını ifade etmektedir. Varlık yönetim şirketlerinin kredi portföyünde takipteki kredilerin artış göstermesi devraldıkları sorunlu kredilerin arttığını ve bu duruma bağlı olarak ayıracakları özel karşılık tutarını etkileyecektir. Bu nedenle takipteki krediler bağımsız değişkeni ile özel karşılıklar bağımlı değişkeni arasındaki ilişkinin pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı olması beklenmektedir.
- d) **Sahiplik Yapısı :** Şirketlerin hissedarlık yapısı kar yönetimi uygulamaları üzerinde etkili olabilmektedir. Modele dahil edilen sahiplik yapısı ayrılacak özel karşılık tutarını etkilemektedir. Nitekim özel kesim mülkiyetinde olan şirketlerde yöneticiler planlanan kar hedeflerine ulaşabilmek için kar yönetimi uygulamalarına başvurabilmektedir. Ancak kamu mülkiyetinde yer alan şirketlerde amaçlanan kara ulaşmaya yönelik hedef baskısı olmadığı için ya da nispeten daha az olduğu için kar yönetimi uygulamaları kamu mülkiyetinde olan şirketlerde görülmemekte ya da nadiren rastlanmaktadır.
- e) **Menkul Kıymet İhracı:** İşletmeler daha düşük maliyetle sermaye ihtiyacını finanse etmek amacıyla kar yönetimi uygulamalarına başvurabildiğinden şirketlerin halka açık olması ve menkul kıymet ihracı gerçekleştirebilmeleri kar yönetimi uygulamaları üzerinde etkili olabilmektedir. Özellikle halka açılma ve menkul kıymet ihracı süreçlerinde şirketler elde ettikleri kar tutarını yüksek göstermek amacıyla kar yönetimi uygulamalarına yönelebilmektedir. Ancak halka açılma süreçleri sonrasında şirketlerin dağıttıkları kar payları düşme eğilimi göstermektedir.
- f) **Banka Kredileri:** Yöneticiler işletmenin daha düşük maliyetle finansman ihtiyacını

karşılayabilmek için kar yönetimi uygulamalarına başvurabilmektedir. Ancak kredi sözleşmeleri açısından durum farklıdır. Çünkü yöneticiler finansman ihtiyaçlarını karşılamak ve kredi sözleşmelerinde yer alan finansal rasyoları tutturabilmek için karlarını azaltma değil artırma yoluna giderek kar yönetimi uygulamalarına yönelebilmektedir.

- g) Prim Ödemesi:** İşletmelerde yeni gelen yöneticiler işletmenin geleceğine yönelik daha olumlu senaryolar çizmek kendi dönemlerini daha iyi göstermek ya da daha fazla ücret, prim teşviki alabilmek için kar yönetimi uygulamalarına başvurabilmektedir. Yönetici değişikliklerinde yeni gelen yöneticiler eğer cari dönemde performanslarının düşük ve hedefledikleri primleri alamayacaklarını hissettiklerinde yeniden yapılanma sürecinde gelecek dönemde ödenmesi gereken giderleri de cari döneme aktararak mevcut olumsuz senaryoyu bir önceki üst yönetimin başarısızlığı olarak yansıtabilmektedir.
- h) Enflasyon:** Enflasyon oranı verileri modele tüketici fiyatları endeksi alınmak suretiyle dahil edilmiştir. Modele dahil edilen enflasyon verileri Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası veri tabanından elde edilmiştir. Enflasyon oranındaki artış tüketicilerin satın alma güçlerini olumsuz etkilediği için kredi borcu olanlar enflasyon oranının yükseldiği dönemlerde borçlarını geri ödeme sıkıntısı yaşamaktadır. Varlık yönetim şirketleri enflasyon oranı yükseldiği dönemlerde tahsil edebilecekleri kredilere ilişkin özel karşılıkların tutarını arttırması öngörülmüştür. Bu nedenle enflasyon bağımsız değişkeni ile özel karşılıklar bağımlı değişkeni arasında beklenen ilişkinin yönü pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı çıkması gerekmektedir.
- i) İşsizlik Oranı:** İşsizlik oranı değişkenine ait veriler Türkiye İstatistik Kurumu veri tabanından elde edilmiştir. Ekonomide işsizlik oranının yükselmesi ile kredi borçlularının borçlarını ödeme gücü düşecek, riskli kredi portföyü artacağı için ayrılan karşılık miktarı da artacaktır. Ancak bu yüzden bu değişkenle özel karşılıklar arasında olması beklenen ilişkinin yönü pozitifdir.

Tablo 13 : Değişkenlere İlişkin Tahminler

Değişken	Niteliği	Veri Seti Kaynağı	Öngörülen İlişkinin Yönü
Özel Karşılıklar	Bağımlı Değişken	BDDK	Pozitif/Negatif

Vergi ve Karşılık Öncesi Kar	Bağımsız Değişken	BDDK	Pozitif
Takipteki Krediler	Bağımsız Değişken	BDDK	Pozitif
Sahiplik Yapısı	Bağımsız Değişken	BDDK	Pozitif
Menkul Kıymet İhracı	Bağımsız Değişken	BDDK	Negatif
Banka Kredileri	Bağımsız Değişken	BDDK	Pozitif
Prim Ödemeleri	Bağımsız Değişken	BDDK	Negatif
Enflasyon Oranı	Bağımsız Değişken	TCMB	Pozitif
İşsizlik Oranı	Bağımsız Değişken	TÜİK	Pozitif

Araştırmanın konusuna yönelik bölümde de ifade edildiği üzere tez çalışmasının temel amacı ülkemizde varlık yönetim şirketlerinde kar yönetimi uygulamalarının olduğu hipotezinin test edilmesidir. Çalışma kapsamında kar yönetimi uygulamalarının belirlenmesine yönelik hipotezin test edilmesinde en başta özel karşılıklar hesabı kullanılacaktır.

Çalışma kapsamında kurulan ilk boş hipotez aşağıda ifade edildiği şekildedir.

H_{0a} : Özel Karşılıklar ile Vergi ve Karşılık Öncesi Kar ve Takipteki Krediler arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Özel karşılıklar değişkeninde meydana gelen değişmelerin başka hangi değişkenlerle şekillendiğini ortaya koyabilmeye yönelik boş hipotezler geliştirilebilir. Bu çerçevede işletmenin hissedar ve finansman yapısından kaynaklanan sahiplik yapısı, menkul kıymet ihracı, banka kredileri ve prim ödemelerinden oluşan nitel değişkenler de modele ilave edildiğinde önerilen boş hipotez aşağıdaki şekilde olmaktadır.

H_{0b} : Özel karşılıklar ile İşletmenin Hissedar ve Finansman Yapısından Kaynaklanan Nitel Değişkenler (Sahiplik Yapısı, Menkul Kıymet İhracı, Banka Kredileri ve Prim Ödemeleri) ile arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Ayrıca makroekonomik değişkenler de modele ilave edildiğinde önerilen boş hipotez aşağıdaki şekilde olmaktadır.

H_{0c} : Özel Karşılıklar ile Makroekonomik Değişkenler (Enflasyon oranları ve İşsizlik oranı) arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

3.7 Kar Yönetimi Uygulamalarının Belirlenmesinde Uygulanacak Yöntem ve Veriler

Finansal kesimde özel karşılıklar hesabı aracılığıyla kar yönetimi uygulamalarının belirlenmesine yönelik yapılan çalışmalarda genellikle panel regresyon modelleri kullanılmıştır.

“Yatay kesit ve zaman serisi verilerinin birleştirildiği panel verilere ilk olarak; Hildreth (1950), Kuh (1959), Grunfeld ve Griliches (1960), Zellner (1962), Balestra ve Nerlove (1966), Swamy (1970) tarafından yapılan çalışmalarda değinilmiştir. Fakat gerçek anlamda uygulamalı çalışmalar daha çok 1990’lı yıllardan itibaren başlamıştır” (Yerdelen Tatoğlu, 2012:6).

“Panel veri analizi zaman boyutuna ait kesit verileri kullanarak ekonomik ilişkilerin tahmin edilmesini içeren bir ekonomik yöntemdir. Diğer bir ifadeyle panel veri analizi verileri yatay kesit ve zaman serisi bazında birleştirilerek bir analiz kurgular. Bu çerçevede panel veri ile yapılan analizler yatay kesit ve zaman serilerinin özelliklerini de içerdiği için yatay kesit ve zaman serisi analizlerine oranla daha çok ve istatistiki anlamda daha sağlam bilgi yansıtmaktadır” (Yerdelen Tatoğlu, 2012:12).

3.7.1. Panel Veri Analizi

Ekonometrik analizler incelendiğinde genel olarak zaman serisi veya yatay kesit verilerinin baz alınarak analizlerin yapıldığı görülmektedir. Yatay kesit verileri ile zaman serisi verilerinin birlikte dikkate alındığı analiz türü olan panel veri analizi diğer analiz yöntemlerine göre bazı faydalar sağlamaktadır. Bu faydalar aşağıdaki şekilde kısaca sıralanabilir:

- “Panel veriler kısa zaman serisi ya da yetersiz kesit gözleminin olduğu yani örneklem boyutunda sıkıntıların yaşandığı durumlarda da analiz yapılmasını mümkün kılmaktadır.
- Panel veri seti kesitlerin heterojen bir yapıya sahip olduğu bilgisine sahip olmakta böylece veri seti heterojenliğe karşı kontrol edilmiş olmaktadır.
- Panel veri analizi zaman serisi ve kesit veri analizlerine göre daha çok değişkenlik göstermekte bu sayede çoklu bağlantı sorunuyla daha az karşılaşmaktadır.
- Panel veri analizinde gözlem sayısı nispeten daha fazla olduğu için tahmin edilen modellerde serbestlik derecesi daha yüksek olmaktadır.
- Panel veri analizleri bir dönem uygulanan politikaların etkilerinin değerlendirilmesinin söz konusu olduğu analizlerde değişim dinamiklerini daha iyi yansıtmaktadır.

- Panel veri analizi sıralanan bu avantajların bir sonucu olarak ekonomik tahmin edicilerin etkinliğini arttırmaktadır” (Baltagil, 2005:45).

Panel veri setleri dengeli ve dengesiz panel veri setleri olmak üzere iki şekilde ele alınabilir. Her bir zaman serisi için eşit sayıda yatay kesit verisinin bulunduğu panel veri setleri dengeli panel zaman serisi, uzunluklarının yatay kesitler arasında fark gösterdiği panel veri setleri ise dengesiz panel zaman serisi olarak adlandırılmaktadır. “Panel veri regresyonu sabit katsayı, eğim katsayısı ve hata terimi hakkında yapılan varsayımlara bağlı olarak farklılık gösterir. Sabit ve eğim katsayısının zaman serisi ve yatay kesitler arasında sabit olduğu ve hata teriminin zaman serisi ve yatay kesitler boyunca olan farklılıkları yakalayabildiği varsayımının geçerli olduğu durumda havuzlanmış regresyon modeli kullanılır. Klasik havuzlanmış regresyon modeli katsayıların her bir yatay kesit için tüm zaman dilimlerinde aynı olduğu varsayımına dayanır. Panel veri analizinin ardında yatan temel varsayım bütün birimlerin havuzlanarak (bir araya getirilerek) model parametrelerinin tek bir birim gibi ortak olarak tahmin edilebileceğidir. Havuzlanabilirlik varsayımı geçerliliği durumunda panel veri analizi çeşitli avantajlar ortaya koyabilmektedir ve n sayıda birimin ve her birime ait t sayıda gözlemin birlikte ele alınması daha önce de bahsedildiği gibi panel verileri meydana getirmektedir” (Yerdelen Tatoğlu, 2012:12). Genel olarak doğrusal panel veri modeli

$$Y_{it} = \beta_{0it} + \beta_{1it}X_{1it} + \dots + \beta_{kit}X_{kit} + u_{it} \quad i=1,\dots,N; \quad t=1,\dots,T$$

şeklinde ifade edilir. Bu modelde tüm parametreler birimlere ve zamana göre heterojendir.

Hem sabit hem de eğim parametrelerinin birimlere ve zamana göre sabit olduğu modeller klasik model olarak ifade edilir.

$$Y_{it} = \beta_0 + \beta_1X_{1it} + \dots + \beta_kX_{kit} + u_{it} \quad i=1,\dots,N; \quad t=1,\dots,T$$

Yukarıdaki denklemden yer aldığı üzere hem sabit hem de eğim parametrelerinin birimlere ve zamana göre sabit olduğu yani bütün gözlemlerin homojen olduğu varsayılmakta ve bu modele klasik model denilmektedir.

Klasik modelde birim ve/veya zaman etkilerinin var olmadığı ve sabit ve eğim parametrelerinin sabit olduğu varsayımları altında tahmin yapılmaktadır. Panel veri

modellerinde hata teriminde birim ve/veya zaman etkileri yoksa havuzlanmış en küçük kareler yöntemi kullanılabilir ve tutarlı tahminler vermektedir.

$$Y_{it} = \beta_{0i} + \beta_1 X_{1it} + \dots + \beta_k X_{kit} + u_{it} \quad i=1, \dots, N; \quad t=1, \dots, T$$

Sabit parametrenin birimlere göre heterojen olduğu ve eğim parametresinin birimlere ve zamana göre sabit olduğu modeller birim etkili model olarak ifade edilir” (Yerdelen Tatoğlu, 2012:12).

Bu modellerin tahmini de sabit ve rassal etkili model varsayımları ile yapılabilmektedir. Dolayısıyla panel veri analizinde yapılan katsayı tahmininde klasik yaklaşım olarak da adlandırılan havuzlanmış regresyon modeli (pooled regression), sabit etkiler modeli (fixed effects) ve rassal etkiler modeli (random effects) olmak üzere 3 ana yaklaşım mevcuttur.

Verilerin kesit ve zaman boyutu ihmal edilerek yapılan havuzlanmış regresyon modeli panel veri analizinin en temel yaklaşımıdır. Bu regresyon modeli en küçük kareler yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmektedir.

Sabit etkiler yaklaşımında ise regresyon modelinde yer alan sabit terim (kesim noktası), yatay kesitten yatay kesite ya da aynı yatay kesitte zamandan zamana değişiklik göstermektedir. Yatay kesit verilerde meydana gelen farklılıklar veya zamanda meydana gelen farklılıklar regresyon modelinin sabitini değiştirmektedir. Bu yüzden birimler arasındaki farklılıklar sabit terimdeki farklılıklardan yakalanmaya çalışılır” (Yerdelen Tatoğlu, 2012:22).

“Rassal etkiler yaklaşımında ise durum daha farklıdır. Bazen örneklemdaki yatay kesitler rassal olarak seçilebilmektedir. Bu durumdaki yatay kesitteki farklılıklar rassal olabilmektedir ve bu rassal farklılıklar hata teriminden yakalanmaya çalışılır” (Yerdelen Tatoğlu, 2012:23).

Tez çalışmamızda sabit etkiler veya rassal etkiler yaklaşımından hangisinin kullanılacağına ilişkin seçimde bulunurken Hausman Testi gerçekleştirilmiştir. Hausman Testi ile rassal etkiler yaklaşımına göre tespit edilen katsayılar ile sabit etkiler yaklaşımına göre tespit edilen katsayılar karşılaştırılmakta eğer katsayılar arasında anlamlı bir ilişki tespit edilemezse rassal etkiler yaklaşımının eğer anlamlı bir ilişki mevcutsa sabit etkiler yaklaşımının kullanılması gerektiği belirtilmektedir.

“Her regresyon analizinde olduğu gibi panel veri analizinde de kullanılan her 3 (üç) yaklaşımda da temel varsayımların sağlanmış olması analizin sağlıklı olması için gereklidir. Bu varsayımlar hata teriminin birim içerisinde ve birimlere göre sabit varyansa sahip (homoskedastik) olması, birim içinde hata terimlerinin ilişkisiz olması (otokorelasyon olmaması) ve birimler arasında hata terimlerinin ilişkisiz olmasıdır (birimler arası korelasyon & yatay kesit bağımlılık olmaması)” (Yerdelen Tatoğlu, 2012:24).

Yukarıda belirtildiği gibi “regresyonun varsayımlarından birisi birim içindeki hata terimlerinin birbiri ile ilişkisiz olmasıdır. Zaman serileri verilerinde hata terimleri çoğunlukla sıra ile devam eden ilişki gösterir ve böylece birim içindeki hata terimlerinin ilişkili olması durumuna ilişkin temel varsayım ortadan kalkmaktadır. Bu duruma otokorelasyon problemi denilmektedir. Panel veri analizi zaman serilerini de içerdiğinden dolayı otokorelasyon problemine rastlamak olasıdır” (Yerdelen Tatoğlu, 2012:25). “Panel veri analizinde veri setinde dönemsel korelasyon olarak da adlandırılan otokorelasyon problemi olup olmadığını tespit etmek amacı ile her yaklaşım için farklı testler önerilmektedir. Eğer panel veri analizinde havuzlanmış model kullanılacaksa otokorelasyonun olup olmadığını test etmek için Wooldridge’in Testi, sabit etkiler yaklaşımı ve rassal etkiler yaklaşımı kullanılacaksa Bhargava-Franzini-Narendranathan’ın Durbin-Watson testi kullanılabilmektedir. Wooldridge’in Testinde temel hipotez modelde otokorelasyon olmadığı şeklinde kurulmakta ve test sonucunda temel hipotez reddedilirse modelde otokorelasyon problemi olduğu sonucu çıkarılmaktadır. Bhargava-Franzini-Narendranathan’ın Durbin-Watson testi sonucu elde edilen değer 2’den küçükse yine modelde otokorelasyon problemi olduğu sonucu çıkarılmaktadır” (Yerdelen Tatoğlu, 2012:22). “Regresyon analizinde karşılaşılan bir diğer varsayımdan sapma ise yatay kesit bağımlılık veya uzamsal korelasyon olarak da adlandırılan birimler arası korelasyon olmamasıdır. Otokorelasyon bir birim içinde zamansal olarak hata terimleri arasında ilişki olması sorununu ifade ederken, birimler arası korelasyon birimler arasında gerçekleşir ve her birim için hesaplanan hata terimleri arasında korelasyon olmasını ifade eder. Panel veri analizinde birimler arası korelasyon olup olmadığını test etmek amacı ile her bir yaklaşım için farklı testler önerilmiştir. Eğer modelde sabit etkiler ve rassal etkiler yaklaşımı benimsenmişse birimler arası korelasyonun varlığını tespit etmek amacıyla Pesaran’ın testi kullanılabilmektedir. Test sonucu temel hipotez reddedilirse modelde birimler arası korelasyon olduğu sonucuna varılmaktadır” (Yerdelen Tatoğlu, 2012:21).

Değişen varyans ise regresyon analizinde karşılaşılan bir diğer sorundur. “Hata varyansının sabitliği (homoskedasite) regresyon analizinin temel varsayımlardan biri iken bu varsayımın bozulmasına değişen varyans sorunu (heteroskedasite) denilmektedir. Panel veri analizinde kullanılan bireyler, firmalar, ülkeler ve şehirler gibi birimler genellikle heterojendir. Bu yüzden değişen varyans sorunu ortaya çıkmaktadır. Değişen varyansı hesaba katmamak ise ilgilenilen parametrelere ilişkin etkin olmayan tahminler yapılmasına neden olacaktır.” (Yerdelen Tatoğlu, 2012:21). “Panel veri analizinde değişen varyans problemi olup olmadığını tespit etmek amacı ile her yaklaşım için farklı test önerilmektedir. Havuzlanmış modelde White testi, sabit etkiler modelinde Wald Testi, rassal etkiler modelinde Breusch-Pagan Lagrange Çarpanı testi heteroskedasitenin varlığını sınamak için kullanılabilir. Her üç test için de temel hipotez modelde heteroskedasite olmadığını ifade ederken test sonuçlarına göre temel hipotez reddedilirse değişen varyans problemi olduğuna işaret etmektedir” (Yerdelen Tatoğlu, 2012:12).

“Modellerde değişen varyans, otokorelasyon ve birimler arası korelasyon problemi mevcut olduğu zaman standart hataların t ve F istatistiklerinin, R^2 'nin ve güven aralıklarının geçerliliği etkilenmektedir. Bu durumda modellerde değişen varyans, otokorelasyon ve birimler arası korelasyonun en az biri varsa parametre tahminlerine dokunulmadan standart hatalar düzeltilmekte yani dirençli standart hatalar elde edilebilmektedir” (Yerdelen Tatoğlu, 2012:21). “Standart hataları düzeltmek için birçok yöntem geliştirilmiştir. Modelde sadece değişen varyans problemi mevcut ise White Tahmincisi olarak da adlandırılan Huber-Eicker-White Tahmincisi, hem değişen varyans hem de otokorelasyon problemi mevcut ise Arellano-Froot-Rogers tahmincisi, değişen varyans otokorelasyon ve birimler arası korelasyon probleminin üçü de mevcutsa Driscoll-Kraay Tahmincisi kullanılarak standart hatalar düzeltilmekte böylece değişen varyans, otokorelasyon ve birimler arası korelasyon probleminin önüne geçilmeye çalışılmaktadır” (Yerdelen Tatoğlu, 2012:21)

En küçük kareler ardındaki varsayımlardan bir tanesi de normal dağılım varsayımıdır. Hata terimlerinin normal dağılması nokta tahminlerinin elde edilmesi gerekli değildir. Fakat aralık tahminlerinin ve hipotez testlerinin yapılabilmesi için hata terimlerinin normal dağılıp dağılmadığının test edilmesi gereklidir (Yerdelen Tatoğlu, 2020:261). Bu amaçla; Klasik modelde, Sabit Etkiler Modelinde ve Rassal etkiler Modelinde hata terimlerinin normal dağılımının sınanması için Jarque Bera Testi ile D’Agostino, Belanger ve D’Agostino Testi bazı temel testler geliştirilmiştir (Yerdelen Tatoğlu, 2020:261).

Ayrıca uygulanacak modelde spesifikasyon ve fonksiyonel form hatasının belirlenmesi için literatürde birçok test bulunmaktadır. Bu testlerin başında Ramsey Reset, Debenedicts ve Giles Reset ve White LM Testleri gelmektedir (Yerdelen Tatoğlu, 2020:273).

3.8 Varlık Yönetim Şirketlerinde Kar Yönetimi Uygulamalarının Belirlenmesi

Çalışmada literatür çalışmasıyla uyumlu olarak varlık yönetim şirketlerinde kar yönetimi faaliyetlerinin var olduğu hipotezinin test edilmesinde özel karşılıklar hesabı kullanılmıştır. Yine bu kapsamda kurulan ve analiz edilen modeller panel veri yöntemi ile incelenmiştir. Bu tez çalışmasında test edilen model Greenawalt ve Sinkey (1988)'in model değişkenlerine benzer olarak özel karşılıklardaki değişimin vergi ve karşılık öncesi kar değişkenine mi yoksa başka değişkenlere mi bağlı olduğunun analiz edilmesidir.

Çalışma kapsamında analiz edilecek modelin bir fonksiyon olarak ifadesi;

$$Y_{it} = \alpha + \beta_1 X_{1it} + \beta_2 X_{2i} + \beta_3 X_{3it} + u_{it}$$

şeklinde olup fonksiyonda Y_t , t zamanında gözlemlenen bağımlı değişkeni, α sabit terimi, β eğim katsayılarını, X_t t zamanında gözlemlenen bağımsız değişkeni, u_{it} hata terimini ifade etmektedir.

Aynı zamanda çalışma çerçevesinde analize dahil edilen değişkenlerden özel karşılıklar, takipteki krediler ile vergi ve karşılık öncesi kar değişkenleri toplam aktif tutarlar ile ölçeklendirilerek normalleştirilmiş ve modele bu şekilde dahil edilmiştir. Veri türlerinde tutarlılık sağlanması için logaritmik dönüşümler yapılmış, işletmenin iç yapısından kaynaklanan; işletmenin sahiplik yapısı, menkul kıymet ihraç etmesi, banka kredisi kullanması ve yöneticilere sağlanan prim ödemelerine ilişkin nitel değişkenler 1 ve 0 değerleri verilmek suretiyle nitel değişkenler haline getirilmek suretiyle modele dahil edilmiştir.

Tez çalışmasında modellerin kurulmasında bir başka deyişle nihai modellerin belirlenmesi amacıyla uygun testler gerçekleştirilerek nihai modele ulaşılmıştır. Öncelikle, modellerin birim ve/veya zaman etkisi içerdiğinin belirlenmesi gerekmektedir. Bu etkilerden hangisinin geçerli olduğunu tespit etmek için Olabilirlik Oranı (LR), F ve Breusch-Pagan Lagrange Çarpanı (LM) testleri uygulanmıştır.

Bu çalışmada, klasik modelin geçerli olup olmadığını bir başka ifade ile birim ve zaman etkisi içerip içermediğini belirlemek için LR testi kullanılmıştır. Testin hipotezleri aşağıda belirtildiği gibidir:

H_0 : Birim ve zaman etkisi yoktur.

H_1 : Birim ve/veya zaman etkisi vardır.

Birim etkinin varlığını sınamak amacıyla LR, F ve LM testleri kullanılmıştır. Testin hipotezleri aşağıda belirtildiği gibidir:

H_0 : Birim etki yoktur.

H_1 : Birim etki vardır.

Zaman etkisinin varlığını sınamak için LR, F ve LM testleri kullanılmıştır. Testin hipotezleri aşağıda belirtildiği gibidir:

H_0 : Zaman etkisi yoktur.

H_1 : Zaman etkisi vardır.”

“Panel veri tahmincileri arasında karar vermek için uygulanan diğer bir test ise Hausman Testi’dir. Hausman spesifikasyon testi modelin sabit veya rassal etkili olduğuna karar vermek için geliştirilmiştir. Sabit etkiler modelinde birim etkiler ile açıklayıcı değişkenler arasındaki korelasyonun sıfırdan farklı olduğu, rassal etkilerde ise bu korelasyonun sıfır olduğu varsayılmaktadır. Bu varsayımdan yola çıkılarak Hausman testi, rassal etkiler modelinin geçerliliğini sınamaktadır. Diğer bir ifadeyle, parametreler arasındaki farkın sistematik olup olmamasına göre karar verilmektedir. Bu farkın sistematik olduğu durumda sabit etkiler tahmincisi tutarlı olduğu için, sistematik olmadığı durumda ise iki tutarlı tahminciden etkin olan rassal etkiler tahmincisi geçerlidir. Bu doğrultuda oluşturulan temel hipotez aşağıdaki gibidir.

H_0 : Parametreler arasındaki fark sistematik değildir.

H_1 : Parametreler arasındaki fark sistematiktir.

Panel veri modellerinin etkin tahmin edilebilmesi için otokorelasyon, değişen varyans ve birimler arası korelasyon olmadığı varsayılmaktadır. Ancak bunlardan birinin veya birkaçının varlığı söz konusu olduğunda, tahmincinin etkinlik özelliklerinin kaybedilmesine ve standart hataların sapmalı tahmin edilmesine neden olmaktadır. Bu nedenle modelde otokorelasyon, değişen varyans ve birimler arası korelasyonun varlığı test edilmelidir. Test sonuçlarına göre varsayımdan herhangi bir sapma olması durumunda, düzeltme işlemleri uygulanmalıdır” (Yerdelen Tatoğlu, 2020:120). “Bunun için otokorelasyonun varlığını belirlemek için Durbin Watson (DW) testleri; değişen varyans-heteroskedasitenin varlığını belirlemek için -sabit etkiler için- uyarlanmış Wald ayrıca -rassal etkiler için Levene, Brown ve

Forsythe testleri; birimler arası korelasyonun varlığını belirlemek için Breusch Pagan (LM), Pesaran, Friedman ve Frees testleri uygulanabilmektedir.

Bu doğrultuda oluşturulan hipotezler aşağıda belirtildiği gibidir:

H_0 : Otokorelasyon yoktur.

H_1 : Otokorelasyon vardır.

Değişen varyans/heteroskedasite için temel hipotez;

H_0 : Değişen varyans-heteroskedasite yoktur.

H_1 : Değişen varyans-heteroskedasite vardır.

Birimler arası korelasyon için temel hipotez;

H_0 : Birimler arası korelasyon yoktur.

H_1 : Birimler arası korelasyon vardır.

Aralık tahminlerinin ve hipotez testlerinin yapılabilmesi için hata terimlerinin normal dağılıp dağılmadığının test edilmesi için Jarque Bera Testi ile D'Agostino, Belanger ve D'Agostino Testi kullanılmıştır. Bu doğrultuda oluşturulan hipotezler aşağıda belirtildiği gibidir:

H_0 : Hata Terimleri Normal Dağılmaktadır.

H_1 : Hata Terimleri Normal Dağılmamaktadır.

Ayrıca uygulanacak modelde spesifikasyon hatasının belirlenmesi için Ramsey Reset, Debenedicts ve Giles Reset Testleri kullanılmış olup, bu doğrultuda oluşturulan hipotezler aşağıda belirtildiği gibidir:

H_0 : Model doğru tanımlanmıştır.

H_1 : Model yanlış tanımlanmıştır.

Uygulanacak modelde fonksiyonel form hatasının belirlenmesi için White LM Testi kullanılmış olup, bu doğrultuda oluşturulan hipotezler aşağıda belirtildiği gibidir:

H_0 : Fonksiyonel Form Hatası yoktur.

H_1 : Fonksiyonel Form Hatası vardır.

Nihai olarak otokorelasyon, birimlere göre heteroskedasite ve birimler arası korelasyon varsayımından sapmalar görüldüğü için düzeltmelerine yer verilmiştir. Rassal etkiler yaklaşımının benimsendiği modellerde değişen varyans, otokorelasyon ve birimler arası korelasyon problemine rastlandığı için Driscoll-Kraay Tahmincisi kullanılarak standart hatalar düzeltilerek değişen varyans, otokorelasyon ve birimler arası korelasyon probleminin önüne geçilmeye çalışılmıştır” (Yerdelen Tatoğlu, 2020:225)

Model 1 kapsamında özel karşılıklar hesabı bağımlı değişken, vergi ve karşılık öncesi kar ile takipteki krediler hesabı bağımsız değişken olarak alınıp kar yönetimi uygulamaları analiz edilmiştir.

$$LLA_{it} = \alpha + \beta_1 NPL_{it} + \beta_2 EBT_{it} + u_{it}$$

Değişken tanımları ise;

LLA = Özel Karşılıklar

NPL = Takipteki Krediler

EBT = Vergi ve Karşılık Öncesi Kar

Öncelikle Model 1’de sabit etkiler, rassal etkiler veya klasik modelden hangisinin kullanılacağı yönünde karar vermek gerekmektedir. Klasik modelin geçerliliğini test etmek için LR, F ve LM testleri kullanılmıştır. Bu testte genel anlamda verinin birimlere göre farklılık gösterip göstermediği test edilmektedir ve veri birimlere göre farklılık göstermiyorsa klasik modelin uygun olduğu sonucuna varılmaktadır. Model 1’in birim ve/veya zaman etkisi içerip içermediğini belirlemek için yapılan LR, F ve LM test sonuçları Tablo 21’de sunulmaktadır.

Tablo 14: Model 1 LR, F ve LM Test Sonuçları

Test İstatistikleri Sonuçları	Birim Etkili Model	Zaman Etkili Model	Birim ve Zaman Etkili Model
LR Test İstatistiği Sonucu	Prob>chi2 = 0.000	Prob>chi2 = 0.1035	Prob>chi2 = 0.000
F Test İstatistiği Sonucu	Prob>F = 0.0037	Prob>F = 0.4022	-

LM Test İstatistiği	Prob>chibar2= 0.0187	Prob>chibar2= 0.3674	-
Sonucu			

Modelin birim ve/veya zaman etkisi içerip içermediğini belirlemek için yapılan LR test sonuçlarına göre birim ve zaman etkilerinin standart hatalarının en az birisinin sıfıra eşit olduğu hipotezi reddedilmiştir. Yani model birim ve/veya zaman etkisi içermektedir ve Klasik model uygun değildir.

Modelde birim etkinin varlığını sınamak için yapılan LR test sonuçlarına göre birim etkinin standart hatasının sıfıra eşit olduğu hipotezi reddedilmiştir. F testi sonuçlarına göre birim etkilerin sıfıra eşit olduğu hipotezi reddedilmiştir. LM test sonuçlarına göre birim etkisinin varyansının sıfıra eşit olduğu hipotezi reddedilmiştir. Tüm testler modelin birim etki içerdiğini göstermektedir. Modelin zaman etkisi içerip içermediğini belirlemek için yapılan LR test sonuçlarına göre, zaman etkisinin standart hatasının sıfıra eşit olduğu hipotezi reddedilememiştir. F testi sonuçlarına göre zaman etkilerinin sıfıra eşit olduğu hipotezi reddedilememiştir. LM test sonuçlarına göre zaman etkisinin varyansının sıfıra eşit olduğu hipotezi reddedilememiştir. Modelde zaman etkisi yoktur.

Sonuç olarak; Model 1 için birim ve/veya zaman etkisinin sınıandığı LR test sonuçlarına göre, modelin birim ve zaman etki içerdiği, birim etkinin sınıandığı LR, F ve LM test sonuçlarının tümünde modelin birim etki içerdiği, zaman etkisinin sınıandığı LR, F ve LM test sonuçlarının hiçbirinde zaman etkisinin olmadığı tespit edilmiş ve modelin birim etki içerdiğine karar verilmiştir.

Yapılan testler sonucunda birim ve/veya zaman etkilerinin olduğu anlaşılmışsa bu etkilerin sabit mi rassal mı olduğuna karar verilmesi gerekmektedir. Bu nedenle Hausman spesifikasyon testi kullanılmıştır. Modelin sabit veya rassal etkili olduğunu belirlemek için yapılan Hausman testinin sonucu Tablo 22 'de sunulmaktadır.

Tablo 15: Model 1 Hausman Spesifikasyon Testi

	Hausman Spesifikasyon Testi
H Test İstatistiği	Prob>chi2 = 0.7375
Sonucu	

Tablo 22’teki Hausman test sonucuna göre parametreler arasındaki fark sistematik değildir şeklinde oluşturulan temel hipotez reddedilmemiştir. Bu durumda rassal etkiler modeli geçerlidir.

Rassal etkiler yaklaşımı benimsendikten sonra modelde otokorelasyon probleminin olup olmadığının tespiti için otokorelasyon, değişen varyans ve birimler arası korelasyon sorununun olup olmadığına karar vermek gerekmektedir.

Bu kapsamda rassal etkiler yaklaşımı benimsendikten sonra modelde otokorelasyon probleminin olup olmadığının tespiti için Bhargava-Franzini-Narendranathan’ın Durbin-Watson Testi, değişen varyans probleminin olup olmadığına karar verebilmek için Breusch-Pagan Lagrange Değişen Varyans Testi, birimler arası korelasyon olup olmadığına karar verebilmek amacı ile Pesaran Testi gerçekleştirilmiştir. Modelde otokorelasyon, değişen varyans ve problemi ve birimler arası korelasyon olup olmadığını belirlemek için yapılan Temel Varsayımların test sonuçları, Tablo 23’de sunulmaktadır.

Tablo 16: Model 1 Temel Varsayımların Test Sonuçları

	Uygulanan Testler	Test Sonuçları
Otokorelasyon	Bhargava-Franzini-Narendranathan’ın Durbin Watson Testi	1,08
Heteroskedasite	Breusch-Pagan Lagrange Değişen Varyans Testi	P value>chi ² = 0,000
Birimler Arası Korelasyon	Pesaran Testi	Pr= 0,2462

Tablo 23’teki temel varsayımların test sonuçlarına göre; Bhargava-Franzini-Narendranathan’ın Durbin-Watson Testi sonucu elde edilen değer 1,08 kritik değer olan 2’den küçük olduğundan modelde otokorelasyon problemi olduğu sonucuna, Breusch-Pagan Lagrange Değişen Varyans testi sonucu temel hipotez reddilerek modelde değişen varyans probleminin olduğu sonucuna, Pesaran Testi sonucu modelde birimler arası korelasyon olmadığı sonucuna varılmıştır.

Aralık tahminlerinin ve hipotez testlerinin yapılabilmesi için hata terimlerinin normal dağılıp dağılmadığının test edilmesi için D’Agostino, Belanger ve D’Agostino Testi

kullanılmıştır. Model 1’de hata terimlerinin normal dağılıp dağılmadığının test edilmesi için belirlemek için yapılan test sonuçları Tablo 24’ de sunulmaktadır.

Tablo 17: Model 1 Rassal Etkiler Modelinde Hata Terimlerinin Normal Dağılımının D’agostino, Belanger ve D’agostino Testi ile Sınanması

Birim Etki için Normal Dağılım Testi (u)	Prob>chi2 = 0.1369
Artık Hata için Normal Dağılım Testi (e)	Prob>chi2 = 0.8923

Tablo 24’teki Rassal etkiler Modelinde Hata Terimlerinin Normal Dağılımının D’agostino, Belanger ve D’agostino Testi ile sınanmasına yönelik bileşik test sonuçlarına göre birim etki (u) için H0 hipotezi reddedilmemekte ve birim etki için hata terimleri normal dağılmaktadır. Artık hata (e) için ise hipotezi reddedilmemekte ve artık etki için hata terimleri normal dağılmaktadır. Bileşik test sonuçlarına göre Model 1’de hata terimleri normal dağılmaktadır varsayımının sağlandığı sonucuna ulaşılabilmektedir.

Spesifikasyon hatasının belirlenmesi için Ramsey Reset, Debenedicts ve Giles Reset Testleri ile fonksiyonel form hatasının belirlenmesi için White LM Testi kullanılmıştır. Model 1’de spesifikasyon ve fonksiyonel form hatasının olup olmadığını belirlemek için yapılan test sonuçları Tablo 25’ de sunulmaktadır.

Tablo 18: Model 1 Rassal Etkiler Modelinde Ramsey Reset, Debenedicts ve Giles Reset ve White LM Testleri ile Spesifikasyon Hatasının Sınanması

Ramsey Reset, Debenedicts ve Giles Reset ve White LM Testleri	Test Sonuçları
Ramsey Spesifikasyon Reset F Testi	
- Ramsey Reset F1 testi	0.1489
- Ramsey Reset F2 testi	0.3167
- Ramsey Reset F3 testi	0.2588
Debenedicts ve Giles Spesifikasyon Reset L Testi	
- Debenedicts ve Giles Reset L1 Testi	0.7926
- Debenedicts ve Giles Reset L2 Testi	0.8837

- Debedenicts ve Giles Reset L3 Testi	0.2237
Debedenicts ve Giles Spesifikasyon Reset S Testi	
- Debedenicts ve Giles Reset S1 Testi	0.1254
- Debedenicts ve Giles Reset S2 Testi	0.3852
- Debedenicts ve Giles Reset S3 Testi	0.5094
White Fonksiyonel Form Testi	0.1518

Tablo 25'teki Rassal Etkiler Modelinde Ramsey Reset, Debedenicts ve Giles Reset Testleri ile Spesifikasyon Hatasının Sınanması sonucuna göre H_0 hipotezi reddedilmemektedir ve Model 1'de spesifikasyon hatası bulunmayıp Model doğru tanımlanmıştır. Yine White LM Testi ile fonksiyonel form hatasının belirlenmesi sonucuna göre H_0 hipotezi reddedilmemektedir ve Model 1'de fonksiyonel form hatası bulunmamaktadır.

Modelde birimler arası korelasyon problemi olmayıp sadece değişen varyans ve otokorelasyon problemine rastlanıldığı için Arellano-Froot-Rogers tahmincisi kullanılarak standart hatalar düzeltilmiş böylece değişen varyans ve otokorelasyon probleminin önüne önüne geçilmiştir.

Tablo 19: Rassal Etkiler Tahmincisi (Robust (Dirençli) Standart Hatalar) Model 1

Özel Karşılıklar	Katsayı	Olasılık Değerleri
Vergi ve Karşılık Öncesi Kar	0.9331217 (0.0810522)	*0.000
Takipteki Krediler	0.1013181 (0.0332597)	**0.002
Sabit Terim	0.1319861 (0.0436167)	**0.002
R kare (overall)	0.6986	
Prob > chi2	0.0000	
* % 1 güven düzeyinde anlamlıdır.		
** % 5 güven düzeyinde anlamlıdır.		
Parantez içindeki değerler değişkenlere ait robust (dirençli) standart hataları göstermektedir.		

Tablo 26 incelendiğinde istatistiksel olarak pozitif ve anlamlı sonuçlara ulaşıldığı için özel karşılıklar ile vergi ve karşılık öncesi kar ve takipteki krediler arasında anlamlı bir ilişki olmadığını test eden H_0 hipotezi % 1 anlam düzeyinde reddedilir.

Vergi ve karşılık öncesi kar değişkeni ile özel karşılıklar değişkeni arasındaki ilişki %1 düzeyinde istatistiksel açıdan anlamlıdır. Vergi ve karşılık öncesi kar ile özel karşılıklar arasındaki ilişkinin yönü de tahminlerle aynı doğrultuda olup pozitiftir. Buna göre vergi ve karşılık öncesi kar tutarı 1 TL arttırıldığında özel karşılıklar 0.9331217 TL artış göstermektedir. Bu sonuçlar ülkemizde faaliyet gösteren varlık yönetim şirketlerinin özel karşılıklar hesabı aracılığıyla vergi ve karşılık öncesi karı istikrarlı gösterdikleri hipotezini destekler niteliktedir.

Vergi ve karşılık öncesi kar değişkenine ilave olarak takipteki krediler değişkenleri ile özel karşılıklar değişkeni arasındaki ilişki % 5 düzeyinde istatistiksel açıdan anlamlıdır. Tahminlerle uyumlu olarak takipteki kredilerle özel karşılıklar arasındaki ilişki pozitif yönlüdür. Buna göre takipteki krediler tutarı 1 TL arttırıldığında özel karşılıklar 0.1013181 TL artış göstermektedir.

Genel olarak modele bakıldığında modelin R karesi 0,6986 çıkmış olup modeldeki bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkendeki değişimin yaklaşık %70'ini açıkladığı görülmektedir. Kar yönetimine ilişkin uygulamaların belirlenmesine yönelik olarak oluşturulan modelde özel karşılıklar bağımlı değişkenindeki değişimler, vergi ve karşılık öncesi kar ve takipteki krediler bağımsız değişkenlerindeki değişim ile açıklanabilmektedir. Nitekim iki değişken arasında pozitif ve anlamlı ilişkinin varlığı varlık yönetim şirketlerinin özel karşılıkları fırsatçı yaklaşımlar çerçevesinde kullanarak elde ettikleri kazancı istikrarlı hale getirdiğini ve başka bir ifadeyle kar yönetimi uygulamalarına başvurdukları önermesini doğrulamaktadır.

Kar yönetimine ilişkin uygulamaların belirlenmesine yönelik olarak oluşturulan ilk modelde özel karşılıklar ile vergi ve karşılık öncesi kar ve takipteki krediler değişkenleri kullanılmıştır. Analiz sonucunda özel karşılıklar ile vergi ve karşılık öncesi kar ve takipteki krediler değişkenleri arasında beklendiği gibi pozitif ve anlamlı istatistiki sonuçlara ulaşılmıştır.

Özel karşılıklar ile vergi ve karşılık öncesi kar değişkenleri arasında beklenen pozitif ve anlamlı istatistiki sonuçlara ulaşıldıktan sonra modelimize işletmenin iç yapısından

kaynaklanan nitel değişkenler 1 ve 0 değerleri verilmek suretiyle analize dahil edilerek bu değişkenlerin özel karşılıklar üzerindeki etkileri incelenmiştir.

Bu kapsamda işletmenin sahiplik yapısı (hisseleri özel kesime ait olan varlık yönetim şirketlerine 1, hisselerinin mülkiyeti kamu kesime ait olan varlık yönetim şirketlerine 0 değeri verilmiştir), menkul kıymet ihraç etmesi (menkul kıymet ihracı gerçekleştiren varlık yönetim şirketlerine 1, menkul kıymet ihracı gerçekleştirmeyen varlık yönetim şirketlerine 0 değeri verilmiştir), banka kredisi kullanması (banka kredisi kullanan varlık yönetim şirketlerine 1, banka kredisi kullanmayan varlık yönetim şirketlerine 0 değeri verilmiştir), yöneticilere sağlanan prim ödemeleri (yöneticilere prim ödemesi yapılan varlık yönetim şirketlerine 1 yöneticilere prim ödemesi yapılmayan varlık yönetim şirketlerine 0 değeri verilmiştir) nitel değişkenlerine 0 ile 1 arasında değer verilmek suretiyle nicel hale getirerek modele dahil edilmiştir.

$$LLA_{it} = \alpha + \beta_1 NPL_{it} + \beta_2 EBT_{it} + \beta_3 Own_{it} + \beta_4 PPM_{it} + \beta_5 SI_{it} + \beta_6 BC_{it} + uit$$

Değişken tanımları ise;

LLA=Özel Karşılıklar

NPL = Takipteki Krediler

EBT= Vergi ve Karşılık Öncesi Kar

Own= İşletmenin Sahiplik Yapısı

PPM = Yöneticilere Ödenen Primler

SI = Menkul Kıymet İhraç Etmesi

BC = Banka Kredisi

Öncelikle Model 2'nin birim ve/veya zaman etkisi içerip içermediğini belirlemek için yapılan LR, F ve LM test sonuçları Tablo 27'de sunulmaktadır.

Tablo 21:Model 2 LR, F ve LM Test Sonuçları

Test İstatistikleri Sonuçları	Birim Etkili Model	Zaman Etkili Model	Birim ve Zaman Etkili Model
LR Test İstatistiği Sonucu	Prob>chi2 = 0.000	Prob>chi2 = 0.1035	Prob>chi2 = 0.000

F Test İstatistiği	Prob>F = 0.0021	Prob>F = 0.4637	-
Sonucu			
LM Test İstatistiği	Prob>chibar2= 0.005	Prob>chibar2= 0.1152	-
Sonucu			

Model 2 için birim ve/veya zaman etkisinin sınıandığı LR test sonuçlarına göre, modelin birim ve zaman etki içerdığı, birim etkinin sınıandığı LR, F ve LM test sonuçlarının tümünde modelin birim etki içerdığı, zaman etkisinin sınıandığı LR, F ve LM test sonuçlarının hiçbirinde zaman etkisinin olmadığı tespit edilmiş ve modelin birim etki içerdğine karar verilmiştir ve klasik model uygun değildir.

Modelin sabit veya rassal etkili olduğunu belirlemek için yapılan Hausman testinin sonucu Tablo 28 'de sunulmaktadır.

Tablo 22: Model 2 Hausman Spesifikasyon Testi

	Hausman Spesifikasyon Testi
H Test İstatistiği	Prob>chi2 = 0.7375
Sonucu	

Tablo 28'deki Hausman test sonucuna göre parametreler arasındaki fark sistematik değildir şeklinde oluşturulan temel hipotez reddedilmemiştir. Bu durumda rassal etkiler modeli geçerlidir.

Modelde otokorelasyon, değişen varyans ve problemi ve birimler arası korelasyon olup olmadığını belirlemek için yapılan Temel Varsayımların test sonuçları Tablo 29'da sunulmaktadır.

Tablo 23: Model 2 Temel Varsayımların Test Sonuçları

	Uygulanan Testler	Test Sonuçları
Otokorelasyon	Bhargava-Franzini-Narendranathan'ın Durbin Watson Testi	1,08

Heteroskedasite	Breusch-Pagan Lagrange Değişen Varyans Testi	P value>chi2= 0,000
Birimler Arası Korelasyon	Peasaran Testi	Pr= 0,4341

Tablo 29'daki temel varsayımların test sonuçlarına göre; Bhargava-Franzini-Narendranathan'ın Durbin-Watson Testi sonucu elde edilen değer 1,08 kritik değer olan 2'den küçük olduğundan modelde otokorelasyon problemi olduğu sonucuna, Breusch-Pagan Lagrange Değişen Varyans testi sonucu temel hipotez reddilerek modelde değişen varyans probleminin olduğu sonucuna, Pesaran Testi sonucu modelde birimler arası korelasyon olmadığı sonucuna varılmıştır.

Aralık tahminlerinin ve hipotez testlerinin yapılabilmesi için hata terimlerinin normal dağılıp dağılmadığının test edilmesi için D'Agostino, Belanger ve D'Agostino Testi kullanılmıştır. Model 2'de hata terimlerinin normal dağılıp dağılmadığının test edilmesi için belirlemek için yapılan test sonuçları Tablo 30' da sunulmaktadır.

Tablo 24: Model 2 Rassal Etkiler Modelinde Hata Terimlerinin Normal Dağılımının D'agostino, Belanger ve D'agostino Testi ile Sınanması

Birim Etki için Normal Dağılım Testi (u)	Prob>chi2 = 0,6595
Artık Hata için Normal Dağılım Testi (e)	Prob>chi2 = 0,5588

Tablo 30'daki test sonuçlarına göre hem birim etki hem de artık hata normal dağılmaktadır. Bileşik test sonuçlarına göre Model 2'de hata terimleri normal dağılmaktadır varsayımına ulaşılabilmektedir.

Spesifikasyon hatasının belirlenmesi için Ramsey Reset, Debenedicts ve Giles Reset Testleri ile fonksiyonel form hatasının belirlenmesi için White LM test sonuçları Tablo 31' de sunulmaktadır.

Tablo 25: Model 2 Rassal Etkiler Modelinde Spesifikasyon Hatasının Ramsey Reset, Debenedicts ve Giles Reset ve White LM Testleri ile Sınanması

Ramsey Reset, Debenedicts ve Giles Reset ve White LM Testleri	Test Sonuçları
Ramsey Spesifikasyon Reset F Testi	
- Ramsey Reset F1 testi	0.3195
- Ramsey Reset F2 testi	0.6099
- Ramsey Reset F3 testi	0.4196
Debenedicts ve Giles Spesifikasyon Reset L Testi	
- Debenedicts ve Giles Reset L1 Testi	0.5940
- Debenedicts ve Giles Reset L2 Testi	0.1910
- Debenedicts ve Giles Reset L3 Testi	0.0910
Debenedicts ve Giles Spesifikasyon Reset S Testi	
- Debenedicts ve Giles Reset S1 Testi	0.7081
- Debenedicts ve Giles Reset S2 Testi	0.6632
- Debenedicts ve Giles Reset S3 Testi	0.8810
White Fonksiyonel Form Testi	0.1117

Test sonuçlarına göre Model 2’de herhangi bir spesifikasyon hatası ve fonksiyonel form hatası bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Model 2’de otokorelasyon ve değişen varyans problemi olduğundan birimler arası korelasyon olmadığından Arellano Froot ve Roger tahmincisi ile standart hatalar düzeltilmiş ve böylece değişen varyans ve otokorelasyon probleminin önüne geçilmeye çalışılmıştır.

Tablo 26: Rassal Etkiler Tahmincisi (Robust (Dirençli) Standart Hatalar) Model 2

Özel Karşılıklar	Katsayı	Olasılık Değerleri
Vergi ve Karşılık Öncesi Kar	0.8619515 (0.878408)	*0.000
Takipteki Krediler	0.091315 (0.164059)	*0.001
Sahiplik	0.2067024	**0.005

	(0.846738)	
Yöneticilere Ödenen Prim	-0.1800375 (0.76164)	**0.006
Menkul Kıymet İhracı	-0.01517124 (0.540966)	**0.009
Banka kredileri	0.1315603 (0.77485)	**0.005
Sabit terim	-0.2133651 (0.222138)	*0.000
R kare (overall)	0.7669	
Prob > chi2	0.0000	
* % 1 güven düzeyinde anlamlıdır.		
** % 5 güven düzeyinde anlamlıdır.		
Parantez içindeki değerler değişkenlere ait robust (dirençli) standart hataları göstermektedir.		

Tablo 32 incelendiğinde istatistiksel olarak pozitif ve anlamlı sonuçlara ulaşıldığı için özel karşılıklar ile vergi ve karşılık öncesi kar, takipteki krediler ve işletmenin hissedarlık ve finansman yapısından kaynaklanan özellikler arasında anlamlı bir ilişki olmadığını test eden H_0 hipotezi %1 anlam düzeyinde reddedilir.

Vergi ve karşılık öncesi kar değişkeni ile özel karşılıklar değişkeni arasındaki ilişki %1 düzeyinde istatistiksel açıdan anlamlıdır. Vergi ve karşılık öncesi kar ile özel karşılıklar arasındaki ilişkinin yönü de tahminlerle aynı doğrultuda olup pozitifdir. Vergi ve karşılık öncesi kar tutarı 1 TL arttırıldığında özel karşılıklar 0.8619515 TL artış göstermektedir. Bu sonuçlar ülkemizde faaliyet gösteren varlık yönetim şirketlerinin özel karşılıklar hesabı aracılığıyla vergi ve karşılık öncesi karı istikrarlı gösterdikleri hipotezini destekler niteliktedir.

Vergi ve karşılık öncesi kar değişkenine ilave olarak takipteki krediler değişkenleri ile özel karşılıklar değişkeni arasındaki ilişki % 1 düzeyinde istatistiksel açıdan anlamlıdır. Tahminlerle uyumlu olarak takipteki kredilerle özel karşılıklar arasındaki ilişki

pozitif yönlüdür. Takipteki krediler tutarı 1 TL arttırıldığında özel karşılıklar 0.091315 TL artış göstermektedir.

Sahiplik yapısı ile özel karşılıklar değişkeni arasındaki ilişki pozitif ve % 1 düzeyinde istatistiksel açıdan anlamlıdır. Varlık yönetim şirketlerinden sahiplik yapısı ile özel karşılıklar arasındaki pozitif ve anlamlı ilişki bulunması hisseleri özel kesime ait olan varlık yönetim şirketlerinin, hisseleri kamu kesimine ait olan varlık yönetim şirketlerine göre özel karşılıklar hesabını daha fazla etkilediğini yani başka bir deyişle özel kuruluşlara ait varlık yönetim şirketlerinin kamu kesimine ait varlık yönetim şirketlerine göre daha fazla kar yönetimi yaptığı sonucuna ulaşılabilir.

Yöneticilere prim ödemesi ile özel karşılıklar değişkeni arasındaki ilişki negatif ve % 1 düzeyinde istatistiksel açıdan anlamlıdır. Yöneticilere prim ödemesine ilişkin değişkenle özel karşılıklar değişkeni arasındaki negatif ve anlamlı ilişki olması yöneticilere prim ödemesi yapılan varlık yönetim şirketlerinde yöneticilere prim ödemesi yapılmayan varlık yönetim şirketlerine göre daha fazla kar yönetimi yapıldığı sonucuna varılabilir.

Menkul kıymet ihracı değişkeni ile özel karşılıklar değişkeni arasındaki ilişki negatif ve % 1 düzeyinde istatistiksel açıdan anlamlıdır. Menkul kıymet ihracı değişkeni ile özel karşılıklar değişkeni arasındaki negatif ve anlamlı ilişki olması menkul kıymet ihracı gerçekleştiren varlık yönetim şirketlerinin menkul kıymet ihracı gerçekleştirilmeyen varlık yönetim şirketlerine göre daha fazla kar yönetimi yaptığı sonucuna ulaşılabilir.

Banka kredisi değişkeni ile özel karşılıklar değişkeni arasındaki ilişki pozitif ve % 1 düzeyinde istatistiksel açıdan anlamlıdır. Banka kredisi değişkeni ile özel karşılıklar değişkeni arasında pozitif ve anlamlı ilişki olması banka kredisi kullanan varlık yönetim şirketlerinin banka kredisi kullanmayan varlık yönetim şirketlerine göre daha fazla kar yönetimi yaptığı sonucuna varılabilir.

Genel olarak modele bakıldığında modelin R karesi 0,7669 çıkmış olup modeldeki bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkendeki değişimin % 7669'unu açıkladığı görülmektedir.

Üçüncü kurulan model çalışmasında ise makro ekonomik faktörlerden enflasyon oranı ve işsizlik oranı analize dahil edilmiş, veri türlerinde tutarlılık olması açısından logaritmik

dönüşümler sağlanmış ve bu kapsamda kurulan kar yönetimi tespit modeli aşağıdaki gibi oluşmuştur.

$$LLA_{it} = \alpha + \beta_1 NPL_{it} + \beta_2 EBT_{it} + \beta_3 Own_{it} + \beta_4 PPM_{it} + \beta_5 SI_{it} + \beta_6 BC_{it} + \beta_7 Inf_{it} + \beta_8 Ue_{it} + u_{it}$$

Değişken tanımları ise;

LLA=Özel Karşılıklar

NPL = Takipteki Krediler

EBT= Vergi ve Karşılık Öncesi Kar

Own= İşletmenin Sahiplik Yapısı

PPM = Yöneticilere Ödenen Primler

SI = Menkul Kıymet İhraç Etmesi

BC = Banka Kredisi

Inf= Enflasyon

Ue= İşsizlik

Model 3'ün birim ve/veya zaman etkisi içerip içermediğini belirlemek için yapılan LR, F ve LM test sonuçları Tablo 32'de sunulmaktadır.

Tablo 26: Model 3 LR, F ve LM Test Sonuçları

Test İstatistikleri Sonuçları	Birim Etkili Model	Zaman Etkili Model	Birim ve Zaman Etkili Model
LR Test İstatistiği Sonucu	Prob>chi2 = 0.000	Prob>chi2 = 0.1854	Prob>chi2 = 0.000
F Test İstatistiği Sonucu	Prob>F = 0.005	Prob>F = 0.4022	-
LM Test İstatistiği Sonucu	Prob>chibar2= 0.002	Prob>chibar2= 0.332	-

Model 3 için birim ve/veya zaman etkisinin sınındığı LR test sonuçlarına göre, modelin birim ve zaman etki içerdiği, birim etkinin sınındığı LR, F ve LM test sonuçlarının tümünde modelin birim etki içerdiği, zaman etkisinin sınındığı LR, F ve LM test sonuçlarının hiçbirinde zaman etkisinin olmadığı tespit edilmiş ve modelin birim etki içerdiğine karar verilmiştir ve Klasik model uygun değildir.

Modelin sabit veya rassal etkili olduğunu belirlemek için yapılan Hausman testinin sonucu Tablo 34 'de sunulmaktadır.

Tablo 27: Model 3 Hausman Spesifikasyon Testi

	Hausman Spesifikasyon Testi
H Test İstatistiği Sonucu	Prob>chi2 = 0.4351

Tablo 34'deki Hausman test sonucuna göre parametreler arasındaki fark sistematik değildir şeklinde oluşturulan temel hipotez reddedilmemiştir. Bu durumda rassal etkiler modeli geçerlidir.

Modelde otokorelasyon, değişen varyans ve problemi ve birimler arası korelasyon olup olmadığını belirlemek için yapılan Temel Varsayımların test sonuçları Tablo 35'de sunulmaktadır.

Tablo 28: Model 3 Temel Varsayımların Test Sonuçları

	Uygulanan Testler	Test Sonuçları
Otokorelasyon	Bhargava-Franzini-Narendranathan'ın Durbin Watson Testi	1,58
Heteroskedasite	Breusch-Pagan Lagrange Değişen Varyans Testi	P value>chi2= 0,000
Birimler Arası Korelasyon	Peasaran Testi	Pr =0,5472

Tablo 35'teki temel varsayımların test sonuçlarına göre; Bhargava-Franzini-Narendranathan'ın Durbin-Watson Testi sonucu elde edilen değer 1,58 kritik değer olan 2'den küçük olduğundan modelde otokorelasyon problemi olduğu sonucuna, Breusch-Pagan Lagrange Değişen Varyans testi sonucu temel hipotez reddilerek modelde değişen varyans

probleminin olduğu sonucuna, Pesaran Testi sonucu modelde birimler arası korelasyon olmadığı sonucuna varılmıştır.

Aralık tahminlerinin ve hipotez testlerinin yapılabilmesi için hata terimlerinin normal dağılıp dağılmadığının test edilmesi için D'Agostino, Belanger ve D'Agostino Testi kullanılmıştır. Model 3'de hata terimlerinin normal dağılıp dağılmadığının test edilmesi için belirlemek için yapılan test sonuçları Tablo 36' da sunulmaktadır.

Tablo 29: Model 3 Rassal Etkiler Modelinde Hata Terimlerinin Normal Dağılımının D'agostino, Belanger ve D'agostino Testi ile Sınanması

Birim Etki için Normal Dağılım Testi (u)	Prob>chi2 = 0.6595
Artık Hata için Normal Dağılım Testi (e)	Prob>chi2 = 0.5588

Tablo 36'daki test sonuçlarına göre hem birim etki hem de artık hata normal dağılmaktadır. Bileşik test sonuçlarına göre Model 2'de hata terimleri normal dağılmaktadır varsayımına ulaşılabilmektedir.

Spesifikasyon hatasının belirlenmesi için Ramsey Reset, Debenedicts ve Giles Reset Testleri ile fonksiyonel form hatasının belirlenmesi için White LM test sonuçları Tablo 37' de sunulmaktadır.

Tablo 30: Model 3 Rassal Etkiler Modelinde Spesifikasyon Hatasının Ramsey Reset, Debenedicts ve Giles Reset ve White LM Testleri ile Sınanması

Ramsey Reset, Debenedicts ve Giles Reset ve White LM Testleri	Test Sonuçları
Ramsey Spesifikasyon Reset F Testi	
- Ramsey Reset F1 testi	0.9358
- Ramsey Reset F2 testi	0.9353
- Ramsey Reset F3 testi	0.9117
Debenedicts ve Giles Spesifikasyon Reset L Testi	
- Debenedicts ve Giles Reset L1 Testi	0.9460

- Debenedicts ve Giles Reset L2 Testi	0.4119
- Debenedicts ve Giles Reset L3 Testi	0.5057
Debenedicts ve Giles Spesifikasyon Reset S Testi	
- Debenedicts ve Giles Reset S1 Testi	0.4189
- Debenedicts ve Giles Reset S2 Testi	0.7228
- Debenedicts ve Giles Reset S3 Testi	0.6274
White Fonksiyonel Form Testi	0.1274

Test sonuçlarına göre Model 3’de herhangi bir spesifikasyon hatası ve fonksiyonel form hatası bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Model 3’de otokorelasyon ve değişen varyans problemi olduğundan birimler arası korelasyon olmadığından Arellano Froot ve Roger tahmincisi ile standart hatalar düzeltilmiş ve böylece değişen varyans ve otokorelasyon probleminin önüne geçilmeye çalışılmıştır.

Tablo 31: Rassal Etkiler Tahmincisi (Robust (Dirençli) Standart Hatalar) Model 3

Özel Karşılıklar	Katsayı	Olasılık Değerleri
Vergi ve Karşılık Öncesi Kar	0.8846672 (0.01063)	0.000
Takipteki Krediler	0.0996604 (0.11489)	0.003
Sahiplik	0.1917953 (0.080612)	0.005
Yöneticilere Ödenen Prim	-0.1725517 (0.738416)	0.002
Menkul Kıymet İhracı	-0.1421589 (0.729836)	0.004
Banka kredileri	0.1288257 (0.532834)	0.005
Enflasyon	0.1917358	0.000

	(0.269748)	
İşsizlik	0.392515 (0.269748)	0.009
Sabit terim	0.2817981 (0.285902)	0.003
R kare (overall)	0.7896	
Prob > chi2	0.0000	
* % 1 güven düzeyinde anlamlıdır.		
** % 5 güven düzeyinde anlamlıdır.		
Parantez içindeki değerler değişkenlere ait dirençli standart hataları göstermektedir.		

Tablo 38 incelendiğinde istatistiksel olarak pozitif ve anlamlı sonuçlara ulaşıldığı için takipteki krediler, vergi ve karşılık öncesi kar, işletmenin kendi iç yapısından kaynaklanan özellikler (sahiplik yapısı, menkul kıymet ihracı, banka kredileri, prim ödemeleri), makro ekonomik faktörler (enflasyon oranı, işsizlik oranı) ile özel karşılıklar arasında anlamlı bir ilişki olmadığını test eden H_0 hipotezi reddedilebilir.

Özel karşılıklar, takipteki krediler, işletmenin kendi iç yapısından kaynaklanan değişkenler (sahiplik yapısı, menkul kıymet ihracı, banka kredileri, prim ödemeleri), makro ekonomik faktörlerden enflasyon oranı, işsizlik ile vergi ve karşılık öncesi kar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Vergi ve karşılık öncesi kar, takipteki krediler, işletmenin kendi iç yapısından kaynaklanan değişkenler (sahiplik yapısı, menkul kıymet ihracı, banka kredileri, prim ödemeleri), makro ekonomik faktörlerden enflasyon oranı, işsizlik ile özel karşılıklar arasındaki ilişkinin yönü de tahminlerle aynı doğrultudadır.

Vergi ve karşılık öncesi kar değişkeni ile özel karşılıklar değişkeni arasındaki ilişki % 1 düzeyinde istatistiksel açıdan anlamlıdır. Vergi ve karşılık öncesi kar ile özel karşılıklar arasındaki ilişkinin yönü de tahminlerle aynı doğrultuda olup pozitifdir. Vergi ve karşılık öncesi kar tutarı 1 TL arttırıldığında özel karşılıklar 0.8846672 TL artış göstermektedir. Bu sonuçlar ülkemizde faaliyet gösteren varlık yönetim şirketlerinin özel karşılıklar hesabı aracılığıyla vergi ve karşılık öncesi karı istikrarlı gösterdikleri hipotezini destekler niteliktedir.

Aynı zamanda vergi ve karşılık öncesi kar değişkenine ilave olarak takipteki krediler değişkenleri ile özel karşılıklar değişkeni arasındaki ilişki % 1 düzeyinde istatistiksel açıdan anlamlıdır. Tahminlerle uyumlu olarak takipteki kredilerle özel karşılıklar arasındaki ilişki pozitif yönlüdür. Takipteki krediler değişkeni 1 TL arttırıldığında özel karşılıklar 0.0996604 TL artış göstermektedir.

Enflasyon oranı değişkeni ile özel karşılıklar değişkeni arasındaki ilişki pozitif ve % 1 düzeyinde istatistiksel açıdan anlamlıdır. Enflasyon oranında % 1 düzeyinde artış olduğunda özel karşılıklar hesabı da 0,1917358 TL artış göstermektedir.

İşsizlik oranı değişkeni ile özel karşılıklar değişkeni arasındaki ilişki pozitif ve % 1 düzeyinde istatistiksel açıdan anlamlıdır. Buna göre işsizlik oranında % 1 düzeyinde artış olduğunda özel karşılıklar hesabı da 0.392515 TL artış göstermektedir.

Genel olarak modele bakıldığında modelin R karesi 0,7896 çıkmış olup, modeldeki bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkendeki değişimin % 7896'sını açıkladığı söylenebilir.

Yukarıda ulaşılan tahmin sonuçlarına aşağıda özet bir tablo halinde değinilmiştir.

Tablo 32: Tahmin Sonuçlarının Özetlenmesi

Değişkenler	Model 1		Model 2		Model 3	
	Katsayı	Olasılık	Katsayı	Olasılık	Katsayı	Olasılık
Vergi ve Karşılık Öncesi Kar	0.9331217 (0.0810522)	0.000*	0.8619515 (0.878408)	0.000*	0.8846672 (0.01063)	0.000*
Takipteki Krediler	0.1013181 (0.0332597)	0.002**	0.091315 (0.164059)	0.001*	0.0996604 (0.11489)	0.003**

Sahiplik Yapısı			0.2067024 (0.846738)	0.005**	0.1917953 (0.080612)	0.005**
Yöneticilere Prim Ödeme			-0.1800375 (0.76164)	0.000*	-0.1725517 (0.738416)	0.002**
Menkul Kıymet İhracı			- 0.01517124 (0.540966)	0.009**	-0.1421589 (0.729836)	0.004**
Banka Kredileri Kullanma			0.1315603 (0.77485)	0.005**	0.1288257 (0.532834)	0.005**
Enflasyon					0.1917358 (0.269748)	0.000*
İşsizlik					0.392515 (0.269748)	0.009**
GSYİH					0.2817981 (0.285902)	0.003**
Sabit Terim	0.1319681 (0.0436167)	0.002**	0.2133651 (0.222138)	0.000*	0.8846672 (0.01063)	0.000*
R kare	0.6986		0.7669		0.7896	
* % 1 güven düzeyinde anlamlıdır.						
** % 5 güven düzeyinde anlamlıdır.						
Parantez içindeki değerler değişkenlere ait standart hataları göstermektedir.						

Yukarıdaki tabloya bakıldığında, vergi ve karşılık öncesi kar değişkeni ile özel karşılıklar değişkeni arasında anlamlı ilişkinin bulunması varlık yönetim şirketlerinin özel karşılıkları fırsatçı yaklaşımlar çerçevesinde kullanarak elde ettikleri kazancı istikrarlı hale getirdiğini ve başka bir ifadeyle kar yönetimi uygulamalarına başvurdukları önermesini doğrulamaktadır.

Kar yönetimi uygulamalarının ardında ise genel olarak işletmenin piyasa değerini dolayısıyla hisse senetleri fiyatlarını artırmak, kredi borçlanma maliyetlerini düşürmek suretiyle borçlanma kapasitesini artırmak ve işletme yöneticilerinin alacakları primleri artırmak faktörleri yatmaktadır.

Ayrıca varlık yönetim şirketlerinin takipteki krediler portföyü arttığında özel karşılıklar tutarı artış göstermektedir. Yine enflasyon oranındaki artış bireylerin satın alma güçlerini olumsuz etkilediği için kredi borcu olanlar enflasyon oranının yükseldiği dönemlerde borçlarını geri ödeme sıkıntısı yaşamaktadır. Varlık yönetim şirketleri enflasyon oranı yükseldiği dönemlerde tahsil edebilecekleri kredilere ilişkin özel karşılıkların tutarını arttırmaktadır. Aynı zamanda ekonomide işsizlik oranının yükselmesi ile kredi borçlularının borçlarını ödeme gücü düşecek, riskli kredi portföyü artacağı için ayrılan özel karşılıkların miktarı da artmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Ülke uygulamaları incelendiğinde varlık yönetim şirketlerine ilişkin uygulamaların genellikle olağanüstü koşullarda ortaya çıktığı, ülkelerin başta iktisadi ve hukuki altyapıları ile finansal piyasaların özellikle bankacılık sisteminin gelişmişlik düzeyine bağlı olarak bu uygulamaların şekillendiği ifade edilebilir.

Ülke uygulamalarına bakıldığında etkin ve verimli olarak nitelendirilebilecek tek bir varlık yönetim şirketi modelinin olmadığı, sorunlu varlıkların devralınma sürecinde dahi ülke uygulamaları arasında bir yeknesaklığın bulunmadığı görülmektedir. Nitekim bazı ülkelerde sadece sorunlu krediler devralınırken buna karşılık bazı ülkelerde de sorunlu kredilerin yanında nitelikli krediler de varlık yönetim şirketlerine devredilebilmektedir.

Aynı zamanda bazı ülkelerde sadece finansal kuruluşlara ait sorunlu varlıklar varlık yönetim şirketlerine devredilirken bazı ülkelerde ise finansal kuruluşlar yanında reel kesime ait sorunlu varlıklar da varlık yönetim şirketlerine devredilebilmektedir.

Ülkemizde faaliyet gösteren varlık yönetim şirketleri incelendiğinde gerek sayılarının gerekse aktif büyüklüklerinin ilk ortaya çıktıkları 2000'li yılların başlarına göre önemli ölçüde arttığı ve hali hazırda yaklaşık 18 varlık yönetim şirketinin bulunduğu görülmektedir.

Finansal sistemdeki payı hızla artan ve aktif büyüklükleri 4,8 milyar TL ye ulaşan varlık yönetim şirketlerinin işletme çevresi ve ekonomideki diğer aktörlerle iletişimi doğal olarak finansal tablolar aracılığı ile olmakta ve bu şirketlerin finansal performansları finansal tablolar aracılığıyla değerlendirilmekte ve bu bilgilere göre yatırımcılar kararlarını vermektedir.

Varlık yönetim şirketleri tarafından hazırlanan finansal tablolar gerçek kişiler veya tüzel kişiler tarafından kullanılmakta ve finansal tablo kullanıcıları kendilerine sunulan bu finansal tablolar üzerinden iktisadi kararlar almaktadır. Bu nedenle varlık yönetim şirketleri tarafından sunulan finansal tabloların ait oldukları işletmenin gerçek finansal performansını yansıtması gerekmektedir.

Varlık yönetim şirketleri tarafından sunulan finansal tabloların işletmenin gerçek finansal durumundan uzaklaşması işletmenin etkileşimde bulunduğu çevresini özellikle yatırımcıları ve işletmeye kredi veren bankaları bilgi riskine maruz bırakmaktadır. Bu manüpülatif bilgi, tarafların işletmeden uzaklaşmasına ve işletmenin ihtiyacı olan fonun temin

edilememesine sebep olabilmektedir. Bu olumsuz durumun yaşanmaması için varlık yönetim şirketleri tarafından hazırlanan ve sunulan finansal tabloların gerek kalite gerekse karşılaştırılabilirlik düzeylerinin yüksek olması son derece önemlidir. Finansal tablolarda yer alan verilerin finansal tablo kullanıcılarının ihtiyaçlarına ne kadar gerçeğe uygun ve şeffaf olarak hazırlanmışsa finansal tabloların kalitesi de o derece yüksek olmaktadır.

İşletmenin finansal performansının güvenilir ve sağlıklı olarak elde edilmesinde finansal bilginin güven boyutunu muhasebenin sunduğu bilgilerin yürürlükte bulunan muhasebenin genel kabul görmüş ilkeleri ile muhasebe politikalarına uygun olarak düzenlenerek finansal tablolara yansıtılması ve finansal tabloların bağımsız denetim kuruluşları tarafından denetlenerek kamuoyuna sunulması oluşturmaktadır.

Ancak muhasebenin genel kabul görmüş ilkeleri çerçevesinde sağlanan esnekliklerin işletmenin yakın ilişkide bulunduğu çevresinin çıkarlarına hizmet etmek amacıyla kullanılması finansal tablo kullanıcılarının yanlış yönlendirilmesine neden olabilmektedir.

Finansal tablolarda raporlanan kar tutarı işletmenin faaliyetlerinin sürekliliğinde, işletmenin gerçek finansal performansının ortaya çıkarılmasında ve işletmenin yakın çevresinde etkileşimde bulunduğu piyasa katılımcılarıyla olan ilişkilerinde son derece önemlidir. Nitekim muhasebe bilgisinin piyasaya aktarılması sürecinde muhasebe bilgisinin güvenilir, ihtiyaca uygun, tarafsız, doğrulanabilir ve dürüst bir şekilde sunulması piyasa katılımcıları açısından son derece önemlidir.

İşletme yöneticileri tarafından kendilerine tanınan karar verme yetkileri kullanılarak işletmenin gerçek finansal performansı hakkında piyasa katılımcılarını farklı yönlendirmek, borç sözleşmelerinden doğan sonuçları etkilemek amacıyla finansal tablolarda yer alan bilgilerin olduğundan farklı şekilde sunulması olarak tanımlanan kar yönetiminde elde edilen kar bazen olduğundan yüksek bazen de olduğundan düşük gösterilmek suretiyle finansal tablolarda sunulmaktadır. Böylece piyasa katılımcıları nezdinde işletmenin finansal performansı, mali gücü ve borçlanma kredibilitesine ilişkin algısı yanıltılmış olmaktadır.

Finansal tablolarda raporlanan kar kavramı kredi sözleşmeleri, proje değerlemesi, işletmenin halka açılma süreci ve yöneticiler açısından elde edilecek primlerin belirlenmesi süreçlerinde işletmenin finansal performansı hakkında bilgi veren en önemli hesap kalemlerinden biridir. Finansal tablolarda raporlanan kar tutarı piyasa katılımcıları için son derece önem arz etmektedir. Çünkü piyasa katılımcıları çoğu zaman karar verme süreçlerinde

miyopik davranış sergiledikleri için sadece kara odaklanarak karı oluşturan süreçlerle özellikle de ihtiyari tahakkuk bileşenleriyle ilgilenmemektedir.

Finansal tablolarda sunulan bilgilerin doğru ve güvenilir olması çok önemli olmakla birlikte, genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri ve muhasebe politikaları tarafından finansal tablo hazırlayıcılarına karar verme süreçlerinde bazı esnekliklerin tanınması bazen finansal raporların fırsatçı yaklaşım çerçevesinde hazırlanmasına neden olabilmektedir.

Finansal sistem içinde gittikçe payı artan varlık yönetim şirketleri belli sınırlar içerisinde karar verme yetkilerinin bulunduğu özel karşılıklar hesabı aracılığıyla kar yönetimi faaliyetlerinde bulunabilmektedir.

Karın istikrarlı gösterilmek amacıyla uygun muhasebe teknikleri kullanılarak zaman içerisinde işletmenin elde edeceği karda oluşabilecek dalgalanmaları azaltmak maksadıyla başvuru kar yönetiminde varlık yönetim şirketleri piyasa katılımcılarına yönelik risk algısını olumlu etkileyebilmek, daha düşük maliyetle borçlanabilmek, sermaye maliyetini azaltabilmek, politik maliyetler ve yöneticilerin iş kaygısı gibi motivasyonlar nedeniyle karı istikrarlı gösterme eğilimine yönelebilmektedir.

İşletmenin finansal performansının yüksek olduğu dönemlerde finansal performansın daha düşük olduğu dönemlerde kullanılmak üzere karın dönemler arası aktarıldığı kar yönetiminde özellikle özel karşılıklar hesabı önemli yer tutmaktadır. Çünkü özel karşılıklar hesabı bir yandan muhasebe bilgisinin finansal raporlamaya aktarım sürecinde finansal tablo hazırlayıcılarının karar verme yetkisiyle şekillenmesi öte yandan da finansal kesim için önemli bir tahakkuk hesabı olması nedeniyle kar yönetimi çalışmalarında ön planda yer almaktadır.

Varlık yönetim şirketleri de finansal piyasalarda önemli bir yer tutan bankacılık kesimi ve reel kesimde faaliyet gören işletmeler gibi farklı motivasyonlarla kar yönetimi faaliyetlerine yönelebilmektedir.

Bu saiklerin başında ise istikrarlı bir kar elde etme görüntüsü sağlayarak piyasadaki oyuncuların varlık yönetim şirketi hakkındaki risk algısını olumlu yönde etkilemek gelmektedir. Finansal yatırımcılar için varlık yönetim şirketinin kaliteli bir yönetime sahip olduğunun değerlendirilmesi zor olduğu için bu süreçte kar yönetimi faaliyetleri işletmenin güvenilir ve istikrarlı bir yönetiminin olduğu algısına neden olmaktadır.

Varlık yönetim şirketinin risk seviyesinin düşük olması aynı zamanda finansman maliyetini azaltmak suretiyle işletme açısından avantajlı ödeme koşullarında borçlanabilmesine

katkıda bulunabilmektedir. Gerek finansal kesimde gerekse reel kesimde faaliyet gösteren işletmelerde özellikle sektör ortalamasının altında ya da üstünde yer alan kar miktarlarını ortalama seviyeye çekmeye çalışarak yatırımcıların beklentilerini karşılamak şeklinde yaygın olarak görülen kar yönetimi uygulamaları varlık yönetim şirketleri için de geçerlidir.

Varlık yönetim şirketleri kar yönetimi uygulamalarını işletmenin ihtiyari tahakkuklardan olan ve belli ölçülerde karar verme yetkilerinin bulunduğu özel karşılıklar hesabı aracılığıyla gerçekleştirmektedir.

Bu çerçevede varlık yönetim şirketleri, kar tutarı beklentilerin üzerinde olduğu zamanlarda cari döneme ait kar tutarını özel karşılıklar tutarını artırmak suretiyle azaltmak, kar tutarı beklentilerin altında olduğu zamanlarda ise ayrılan özel karşılık tutarını azaltmak suretiyle cari dönem kar rakamını artırıcı girişimlerde bulunabilmektedir.

Bu tez çalışmasında ülkemizde faaliyet gösteren varlık yönetim şirketlerinde kar yönetimi uygulamalarını tahmin edebilmek amacıyla 2013-2019 dönemine ait 11 varlık yönetim şirketi /yılı veri seti üzerinde panel regresyon analizi kullanılmıştır. Model kapsamında bağımlı değişken olarak özel karşılıklar hesabı alınmış, vergi ve karşılık öncesi kar, takipteki krediler, işletmenin hissedarlık ve finansman yapısından kaynaklanan değişkenler (sahiplik yapısı, menkul kıymet ihracı, banka kredileri, prim ödemeleri) ile makroekonomik değişkenler (enflasyon ve işsizlik oranı) bağımsız değişkenler olarak ele alınmıştır.

Bu çerçevede özel karşılıklar ile vergi ve karşılık öncesi kar değişkeni arasında istatistiki olarak anlamlı ilişkiye ulaşılmıştır. Ayrıca vergi ve karşılık öncesi kar ile özel karşılıklar arasındaki ilişkinin de yönü tahminlerle aynı doğrultuda olup pozitif ve anlamlı olarak bulunmuştur.

Ülkemizde faaliyet gösteren varlık yönetim şirketlerinin ele alındığı bu çalışmada, vergi ve karşılık öncesi kar ile özel karşılıklar hesabı arasındaki pozitif anlamlı ilişki bulunması kar yönetimi uygulamalarının varlığı hipotezini desteklemekle birlikte karşılık ayırma kararlarını şekillendiren tek faktörün kar yönetimi uygulamalarının olduğunu söylemek doğru bir yaklaşım tarzı değildir. Çünkü varlık yönetim şirketleri ayıracakları özel karşılık tutarını belirleme sürecinde pek çok değişkenlerden etkilenmektedir.

Tez çalışmasının sonuçları değerlendirilirken çalışmanın sınırlılıklarının da dikkate alınması gerekmektedir. Çünkü analize dahil edilen dönemin çok uzun olmaması ve bu nedenle de incelemeye konu olan verilerin sayısının az olması araştırmanın sonucunda yapılan

değerlendirmelere temkinli yaklaşılması gerektiğini işaret etmektedir. Bu doğrultuda analiz sonuçları, varlık yönetim şirketlerinin kar yönetimi uygulamaları hakkında kesin yargıdan çok bazı önemli ipuçları sağlayarak yatırımcılara, finansal tablo kullanıcılarına karar süreçlerinde ve çalışmalarında katkı sağlayabilecektir.

Bu tez çalışmasının en önemli katkılarından biri de finansal kesim içindeki payı gittikçe artan ve literatürde kar yönetimi konusunda daha önce çalışılmamış olan varlık yönetim şirketlerinin kar yönetimi kavramıyla ilişkilendirilerek incelenmiş olmasıdır.

İleride yapılacak olan akademik çalışmalarda kullanılacak modellerde varlık yönetim şirketlerinin sayısı, incelenen dönem ve modelin değişkenleri artırılabilir ya da kar yönetimi uygulamalarının belirlenmesi sürecinde geliştirilen başka modeller kullanılabilir veya yeni modeller geliştirilerek daha açıklayıcı sonuçlara ulaşılabilir. Ayrıca gelecekte yapılacak araştırmalarda, tek bir özel tahakkuk hesabı ve açıklayıcı değişkenler arasındaki ilişkinin doğrudan ölçülebilmesini sağlayan spesifik tahakkuklar kullanılmak suretiyle kar yönetimi uygulamalarının farklılığını incelemek de mümkün olabilecektir.

Bu tez çalışmasının esas çıkış noktalarından biri de finansal tablo kullanıcılarının özellikle de yatırımcıların, kredi veren kuruluşların ve denetleyici ve düzenleyici kurumların dikkatlerini muhasebeleştirme süreçlerine çekerek bilgilendirilmelerine, daha etkin ve rasyonel kararlar vermelerine başka bir ifadeyle finansal tablo kullanıcılarının muhasebe-finans okuryazarlığının geliştirilmesine katkı sağlamayı amaçlamasıdır.

Tez çalışmasından elde edilen sonuçlar ışığında kar yönetimi uygulamalarının finansal tablo kullanıcılarına, piyasa katılımcılarına ve işletmenin çevresinde yer alan bütün karar birimlerine, daha geniş bir çerçeveden bakılırsa ülke ekonomisine zarar vermemesi için düzenleyici ve denetleyici otoritelerce gerekli önlemlerin alınması konusunda yararlı olacaktır. Bu kapsamda işletmelerin iç ve dış denetim faaliyetleri planlanırken kar yönetimi riskinin de dikkate alınması, finansal tablo dipnotlarında özellikle yöneticilerin karar verme yetkileri ile şekillenen hesaplar ile ilgili finansal tablo kullanıcılarına bilgi verilmesinin zorunlu hale getirilmesi kar yönetimi uygulamalarını azaltılması konusunda öneri olarak getirilebilir.

Bu çerçevede yapılacak düzenlemeler piyasa katılımcılarının karar verme süreçlerinin daha sağlam bir yapıda oluşmasına ve muhasebe bilgisinin kalitesinin artırılmasına katkı sağlayacaktır. Ancak işletme yöneticilerine esneklik sağlayan ve fırsatçı yaklaşım amacıyla kullanılan kar yönetimi uygulamalarının tamamen kaldırılması mümkün bir uygulama

olmayacağı için en azından işletme yöneticilerinin bu süreçte hesap verebilirliğine imkan veren uygulamaların yetkili birimlerce tasarlanması son derece önemlidir.

Aynı zamanda bu tez çalışmasında ulaşılan sonuçlar kapsamında varlık yönetim şirketlerinin muhtemel zararlar için ayırması gereken karşılıklara yönelik ayrıntılı düzenlemelerin yapılması, varlık yönetim şirketlerinin muhtemel zararlar için ayırması gereken karşılıkların bağımsız denetçiler tarafından hazırlanacak bağımsız denetim raporlarında kilit denetim konuları arasında ve karşılıklara ilişkin uygulanacak politikaların finansal tabloların dipnotlar ve açıklamalar kısmında yer almasının zorunlu hale getirilmesi bu şirketlere yönelik etkin bir gözetim ve denetim sisteminin uygulamaya geçirilmesi açısından faydalı olacaktır. Ayrıca bağımsız denetçiler tarafından hazırlanan bağımsız denetim raporlarında işletmelerin uyguladıkları muhasebe politikalarındaki değişiklikleriyle kar yönetimi riskine değinilmesi finansal tablo kullanıcıları için önemli ipuçları sağlayacaktır.

Varlık yönetim şirketleri gerek olağan gerekse olağan dışı faaliyetlerini muhasebeleştirirken ve finansal tablolara aktarırken bankalara ait hesap planı ile finansal tabloları kullanmaktadır. Ancak varlık yönetim şirketlerinin bankalara ait hesap planını ve finansal tabloları kullanması esas faaliyet konusu ile tam olarak uyumamaktadır.

Bu nedenle bankalar, faktoring ve finansal kuruluşlar ile finansman şirketleri gibi diğer finansal kuruluşlarda olduğu gibi varlık yönetim şirketlerinin de gerçekleştirmiş oldukları faaliyetlere yönelik kendilerine özgü bir hesap planının oluşturulması yerinde olacaktır. Aynı şekilde varlık yönetim şirketlerinin finansal performanslarını yansıtan finansal tabloların da varlık yönetim şirketlerinin gerçekleştirmiş oldukları faaliyetlerin sonuçlarını yansıtacak şekilde bu işletmelere özgü oluşturulması varlık yönetim şirketlerinin ihtiyaçlarını karşılaması açısından faydalı olacaktır.

Varlık yönetim şirketlerinin yaptıkları işlemlere ilişkin düzenlenen vergi istisna ve muafiyetlerinin en azından varlık yönetim şirketleri gelişene kadar daha uzun süreli ya da süresiz hale getirilmesi varlık yönetim şirketlerinin istisna ve muafiyet süresi sonunda yeniden kurulmalarının önlenmesine ve ayrıca sadece bankalar ile diğer finansal kuruluşların alacaklarını devralabilen varlık yönetim şirketlerinin faaliyet alanının genişletilerek reel kesim alacaklarını da devralabilmesi bu şirketlerin gelişimine katkıda bulunacaktır.

KAYNAKÇA

- ACAR, Merve. “Kar Yönetimi Tekniklerinden Karın İstikrarlı Gösterilmesinin Türk Bankacılık Sektöründe Test Edilmesi”, Ankara, 2016.
- AKGÜÇ, Öztin. **Türk Bankacılık Sisteminin Yapısı, Sorunları ve Bazı Öneriler**, İstanbul: Türkiye Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Vakfı, 2011.
- ALPASLAN, Yaşar, “Bağımsız Dış Denetim Kalitesinin Kar Yönetimi Üzerine Etkisi: İMKB’de Kayıtlı İşletmeler Üzerine Bir Uygulama”, Adana, 2011.
- ALTAY, İsmail, “Varlık Yönetim Şirketleri’nin Kuruluşu, İşleyişi, BDDK ile İlişkisi ve Bu Şirket Modelinin Sağladığı Avantajlar”, **Active ve Finans Dergisi**, Temmuz-Ağustos 2003,
- AMAT; Oriol Blake, John ve Oliveras Ester, “The Struggle Against Creative Accounting: Is True and Fair View Part of The Problem or Part of The Solution?,” Working Paper, 2013.
- ARDIYOK, Şahin. “TMSF’nin Rolü: Türkiye’de Varlık Yönetim Kuruluşlarının Hukuki ve İktisadi Analizi”, **Legal Hukuk Dergisi**, Sayı:33, Eylül 2005.
- ARSLAN, Erdal. “Türkiye’de Varlık Yönetim Şirketi Kuruluşuna İlişkin Gelişmeler”, **Active ve Finans Dergisi**, İstanbul, 26.07.2002.
- AYARLIOĞLU, Mehmet Akif, “Kar Yönetimi Uygulamaları ve İstanbul Menkul Kıymetler Borsası’nda Test Edilmesi’, Ankara 2007.
- AYDIN, Aydan. **İsveç Bankacılık Sistemi, Kriz, Krizde Yapılanlar ve Kriz Sonrası**, Türk Bankalar Birliği Bankacılık ve Araştırma Grubu, Ocak 2002.
- ATAMAN, Ümit, **Genel Muhasebe Cilt 1**, İstanbul: Türkmen Kitabevi, Yayın No:65, 2013.
- AZDİKEN, Merve, “Varlık Yönetim Şirketlerinin Dünya Ülkelerindeki Uygulamalarından Örnekler Ve Türkiye’deki Varlık Yönetim Şirketlerinin Gelişimine Yönelik Politika Önerileri”, 2019.
- BAYIRLI, R. *Yaratıcı Muhasebe, Etik, Firma Değeri ve Örnek Bir Uygulama*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara, 2016.
- BİÇİM, EMRE, “Varlık Yönetim Şirketleri Ve Muhasebesi”, İstanbul, 2010.
- BİGEÇ, Soner, Varlık Yönetim Şirketleri Ve Faktoring Şirketlerinde Toplam Kalite Yönetimi Uygulamaları, İstanbul, 2016.

- BDDK, Varlık Yönetim Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Yönetmelik, 14. Temmuz 2021 tarihli ve 26333 sayılı Resmi Gazete
- CARL,Johan Lindgren vd., “Financial Sector Crisis and Restructuring: Lessons from Asia”, IMF Occasional Working Paper, Washington DC, 1999.
- ÇELİK, Onur “Takipteki Krediler Artışı ”, Finans Gündem, 2020
- ÇOLAK, Ömer Faruk ve Aslan, Yiğidim, **Türk Bankacılık Sektöründe Kriz**, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, Ekim 2001.
- DAĞHAN Alpman, “Uluslararası Finansal Raporlama Standartları’na Genel Bir Bakış ve Bir Uygulama Örneği’’, Bilgi Üniversitesi, 2018,
- DUVAN, Berke. “Türk Bankacılık Sisteminde Tahsili Gecikmiş Alacakların Tasfiyesi ve Şirket Borçlarının Yapılandırılması” Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet Plânlama Teşkilatı Müsteşarlığı Yıllık Programlar ve Konjonktür Değerlendirme Genel Müdürlüğü Ankara 2011.
- DZİOBEK, Claudia. **Market-Based Policy Instruments for Systemic Bank Restructuring**, IMF Working Paper, WP/98/113, August 1998.
- DZİOBEK, Claudia ve Ceyla, Pazarbaşıoğlu. **Lessons from Systemic Bank Restructuring: A Survey 24 Countries**, IMF Working Paper, December 1997.
- DECHOW, M.Patricia, Sloan, Richard G. ve Sweney Amy P., (1995). Detecting Earnings Management, The Accounting Review, volume:70, sayı:2.
- DECHOW, Patricia M. ve Skinner Douglas J., (2000). Earnings Management: Reconciling the View of Accounting Academics, Practitioners, and Regulators, Accounting Horizons, sayı:14,
- DCYKMAN,Thomas R., Dukes Roland E. ve Davis Charles J. (2002). Intermediate Accounting, Irwin McGraw- Hill yayın, dördüncü baskı, Boston.
- DEMİR, Volkan ve Bahadır, Oğuzhan,(2007). Muhasebe Manipülasyonu -Yöntemler ve Teknikler-, Mali Çözüm Dergisi, GSMMO – (hakemli), yıl:17, sayı:84, s. 104.
- DUMAN, Haluk “Kamunun Aydınlatılması İlkesi Kapsamında Kazanç Yönetimi Uygulamalarının Finansal Raporlama Kalitesi Ve Şirket Performansı Üzerine Etkisi: İmkb’ de Bir Uygulama, 2010.

ERARSLAN ,Süleyman “Varlık Yönetim Şirketlerinde Birleşme Örneği ve Muhasebe Uygulamaları”, TESAM Akademi Dergisi, 2018.

ERDÖNMEZ, Pelin Ataman ve Burçak, Tülay. “Seçilmiş Ülkelerde Borç Yeniden Yapılandırması Uygulamaları”, **TBB Bankacılar Dergisi**, Sayı 36, 2001.

ERDÖNMEZ, Pelin, “Finansal Yeniden Yapılandırma Programı”, **TBB Bankacılar Dergisi**, Sayı:41, 2002.

ERDİL, Özlem. “Kazanç Yönetimi Ve Kazanç Yönetimi Uygulamalarının Muhasebe ve Denetim Açısından İncelenmesi: İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında İmalat Sektöründe Bir Uygulama”, 2014

ERKAN, Sinem. “Bankaların Donuk Alacaklarının Varlık Yönetim Şirketlerine Satılması ve Banka Sektörü Sermaye Yapısı Üzerindeki Etkisi” Beykent Üniversitesi, İstanbul 2015.

ERTÜRK, Yavuz M. “Varlık Yönetimi Önem Kazanacak”, **Activeline Dergisi**, Ocak 2019.

GEMUHLUOĞLU, Selman Alişan. Kurumsal Yönetim Yapılarının Tahakkuk Esaslı Kazanç Yönetimi Üzerine Etkileri: Bist Üzerine Bir Uygulama, Sosyal Bilimler Enstitüsü Tobb Ekonomi Ve Teknoloji Üniversitesi, Haziran 2019.

GÖKÇEN, Gürbüz; **Genel Muhasebe İlkeleri ve Tekdüzen Hesap Planı Uygulamaları**, Beta Basım Yayım Dağıtım, Ekim 2007.

GÖR, Yusuf, “Türkiye’de Varlık Yönetim Şirketlerinin Sektörel Analizi”, Çankırı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Çankırı, 2012,

GÜRBÜZ, Aslı Elif; “Türk Hukuku Açısından Varlık Yönetim Şirketleri ve Dünya Uygulamaları”, **Galatasaray Üniversitesi HFD.- Prof. Dr. Erden Kuntalp’e Armağan**, Sayı:1, 2004.

HEALY, Paul M., (1999). Discussion of Earnings- Based Bonus Plans and Earnings Management by Business Unit Managers, Journal of Accounting of Economics, sayı:26,

HEALY, P.M. & Wahlen, J.M. (1999). A Review of The Earnings Management Literature and Its Implications for Standard Setting. *Accounting Horizons*. Vol: 13. No: 4.

İLSEVEN, Nebil, “Varlık Yönetim Şirketleri ve Türkiye Finans Sektörü”, **BDDK Bankacılık Sektörünün Yeniden Yapılandırılması Programı**, İstanbul, Temmuz 2002

JACKSON, S.B. & Pitman, M.K. (2001). Auditors and Earnings Management. *The CPA Journal*. Vol: 71. No: 7.

JONES, Jennifer J.,(1991). Earnings Management During Import Relief Investigation, *Journal of Accounting Research*, volume:29, sayı:2

KABATAŞ Yaşar ve Attila, İclal; “Bankaların Sorunlu Varlıklarının Yönetiminde Varlık Yönetim Şirketleri ve Faaliyetlerinin Muhasebeleştirilmesi”, **Yaklaşım Yayınları**, Sayı:199, Temmuz 2009.

KARAARSLAN, Serhan ve Ozan GÜLHAN, “TFRS 9'a Geçişin Türkiye'de Halka Açık Bankaların Finansal Durum Tablolarına Etkileri . Muhasebe ve Finansman Dergisi Muhasebe ve Finansman Dergisi, 2020.

KARATAŞ, Muharrem. “Borçlanma Maliyetlerinin Ums 23, Kobi’ler İçin Ufrs Ve Vergi Usul Kanunu Kapsamında Değerlendirilmesi”, *Mali Çözüm*, Sayı.98, 2010MULFORD, Comiskey; “The Financial Numbers Game, Detecting Creative Accounting Practices”, John Wiley&Sons, 2002.

KLİNĞEİBEL, Daniela. **The Use of Asset Management Companies in the Resolution of Banking Crises Cross-Country Experiences**, The World Bank Working

KÜÇÜKSÖZEN, Cemal ve Güray Küçükkocaoğlu, “Finansal Bilgi Manipülasyonu:İmkb Şirketleri Üzerine Ampirik Bir Çalışma, 2016.

KÜÇÜKSÖZEN, Cemal, **Finansal Bilgi Manipülasyonu: Nedenleri, Yöntemleri, Amaçları, Teknikleri, Sonuçları Ve İmkb Şirketleri Üzerine Ampirik Bir Çalışma**, Ankara 2004.

Leuz, “Earnings Management and Investor Protection: An International Comparison”, *Journal of Financial Economics*, 2013.

Mckee, Thomas E. (2005). *Earnings Management: An Executive Pespective*, Thomson Learning, Ohio.

MESUTOĞLU, Berk, **Bankacılık Sektöründe Yeniden Yapılandırma: Güney Kore Örneği**, BDDK Çalışma Raporları, Ocak 2001.

MESUTOĞLU, Berk, **Sorunlu Aktiflerin Varlık Yönetim Şirketlerince Tasfiyesi – Ülke Örnekleri**, BDDK Çalışma Raporları, No:2001/3.

OCAK Murat ve ARIKBOĞA Dursun, “Kurumsal Yönetişim Bileşenlerinin Tahakkuk Esaslı Kâr Yönetimi Üzerine Etkileri: Bağımsız Üyelerin ve Kadın Üyelerin Önemi”, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, Mayıs 2017.

ODABASHIAN, Kate, (2005), The Effect of Leverage Increases on Opportunistic Behavior and Earnings Management”, Connecticut Üniversitesi, Basılmamış yüksek lisans tezi, s.38, erişim adresi: www.umi.com, erişim tarihi:20.02.2007, umi no:3187742.

OTLU, Fikret ve Uğur, Ahmet, “Bilanço Dışı Finanslama Tekniği Olarak Özel Amaçlı şirketler, Muhasebe ve Denetim Bakış,2006.

OY, Osman. **Varlık Yönetim Şirketleri**, İstanbul: Beta Basım, 2009.

ÖZBAY, R., “Hisse Senedi Fiyatlarında Yükseliş ve Çöküşler: Borsalarda Spekülasyon ve Manipülasyon”, Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Raporu, 1990.

ÖZTÜRK, Erkan “Stok Maliyetlerinin Ölçüm ve Muhasebeleştirme Esaslarının VUK ve TFRS Açısından Karşılaştırılması”, 2017, s.144.

PATRICIA M. Dechow and Douglas J. Skinner, “Earnings Management:Reconciling the Views of Accounting Academics, Practitioners, and Regulators”, Accounting Horizons, Vol.14, No.2

PEASNELL, Ken V., Peter F. Pope, and Steven Young. 2000. “Detecting earnings management using cross-sectional abnormal accruals models.” *Accounting and Business Research* 30(4): 313-326. Erişim tarihi: 10 Kasım 2018. <https://doi.org/10.1080/00014788.2000.9728949>.

ROONEN, Joshua ve Yaari, Varda, (2008). Earnings Management: Emerging Insights in Theory, Practice, and Research, Springer, New York.

SALTOĞLU, Müge, Yaratıcı Muhasebede Özel Amaçlı Şirketlerin Rolü ve ENRON Örneği, Muhasebe ve Denetim Bakış, Sayı:10, 2003.

SCOTT, William R., (2002). Financial Accounting Theory, Prentice hall,3. baskı, Toronto.

SCOTT, William R., (2003).Financial Accounting Theory,Prentice hall,3.baskı,Toronto.

SELİMLER, Hüseyin. “Türk Bankacılık Sektöründe Sorunlu Kredilerin Varlık Yönetim Şirketlerince Tasfiyesi, Seçilmiş Ülkeler ve Türkiye Uygulaması”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul, 2006.

SİPAHİ, Nihal. **Problemlı Kredilerin Yeniden Yapılandırılması Uluslar arası Uygulamalar ve Türkiye Örneği**, Ankara, 2013.

SOLOMON, Paul, (2000). Financial Accounting A New Perspective, McGraw Hill yayın, Boston.

STOLOWY, Herve ve Breton, Gaetan, (2004). Accounts Manipulation: A Literature Review and Proposed Conceptual Framework, Review of Accounting and Finance, volume:4, sayı:1

TATOĞLU YERDELEN Ferda, **Panel Veri Ekonometrisi**, İstanbul, Beta Yayınları, 2013.

TATOĞLU YERDELEN Ferda, **Panel Veri Analizi**, İstanbul, AUZEF Yayınları, 2012.

TATOĞLU YERDELEN Ferda, **İleri Panel Veri Analizi**, İstanbul, Beta Yayınları, 2020.

TÖZÜM, Haluk “Banka Çözümlemesi: Teorik Bir Çerçeve”, **Activeline Dergisi**, Ocak-Şubat 2004.

TBB, **Finansal Yeniden Yapılandırma Çerçeve Anlaşması**, Mayıs 2002.

TBB, **KOBİ Finansal Yeniden Yapılandırma Programı Aylık Rapor, Mart 2009.**

WOO, David “Two Approaches to Resolving Nonperforming Asset During Financial Crises”, **IMF Working Paper**, No :WP/00/33, Mart 2000,

5411 sayılı Bankacılık Kanunu

3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu

213 sayılı Vergi Usul Kanunu

4743 sayılı Mali Sektöre Olan Borçların Yeniden Yapılandırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun

01.11.2006 tarihli Bankaların Muhasebe Uygulamalarına ve Belgelerin Saklanması İlişkin Usul ve Esaslar Hakkındaki Yönetmelik

05/03/2016 tarih ve 2964 sayılı Varlık Yönetim Şirketlerinin Kuruluş Ve Faaliyet Esasları Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik

14.07.2021 tarihli ve 31541 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Varlık Yönetim Şirketlerinin Kuruluş Ve Faaliyet Esasları İle Devralınacak Alacaklara İlişkin İşlemler Hakkında Yönetmelik

Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği Sıra No: 1.

ÖZGEÇMİŞ

Lisans ve Yüksek Lisans eğitimini Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F Maliye Bölümünde tamamlayan ve ardından bir süre Maliye ve Sağlık Bakanlığı teftiş ve denetim kurullarında görev yapan yazar halen yine bir kamu kurumunda yönetici olarak görev yapmaktadır.

